

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Pracoviště: Orální historie – Soudobé dějiny

Bc. Roman Macek

Od Sboru k policii

-

**Sonda do života příslušníků policejních složek na
konci 80. a na počátku 90. let minulého století
prostřednictvím orální historie**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **PhDr. Pavel Mücke, Ph. D.**

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 22. dubna 2014

OBSAH

ABSTRAKT	4
SEZNAM ZKRATEK	5
1. ÚVOD	7
2. METODOLOGICKÁ ČÁST	8
2. 1. PAMĚTNÍCI.....	9
2. 2. ARCHÍVNÍ MATERIÁLY	11
3. PRAKTICKÁ ČÁST	13
3. 1. DĚTSTVÍ.....	13
3. 2. VSTUP DO SBORU NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI.....	17
3. 2.1. Pohotovostní pluk	20
3. 2. 2. Pohraniční stráž.....	26
3. 2. 3. Civilní cesta k SNB.....	28
3. 3. ŽIVOT U SNB.....	32
3. 3.1. Nováčkem u VB.....	33
3. 3.2. Kariérní růst	37
3. 3.3. Politika a SNB	42
3. 3.3.1. Státní bezpečnost, jako součást SNB.....	44
3. 3.3.2. Dohled KSČ	45
3. 3.4. Příslušník SNB v éře „konzumního“ socialismu	48

3. 3. 5. Platové podmínky u SNB	50
3. 4. OSOBNÍ ŽIVOT.....	54
3. 5. KONEC VLÁDY JEDNÉ STRANY	58
3. 5. 1. Opozice a SNB.....	59
3. 5. 2. Demonstrace	62
3. 5. 2. 1. <i>Hlavní město ČSSR – Praha</i>	62
3. 5. 2. 2. <i>Demonstrace v jiných městech</i>	67
3. 5. 3. Revoluční „pomsta“	69
3. 6. TRESTNÁ ČINNOST A JEJÍ PROMĚNA	71
3. 6. 1. Obecná trestná kriminalita	71
3. 6. 2. Majetková a hospodářská kriminalita	75
3. 6. 3. Násilná trestná činnost	78
3. 6. 4. Dopravní přestupky.....	79
3. 7. OD SNB K POLICII ČR	81
3. 7. 1. Prověrky.....	82
3. 7. 2. „Kádrový“ otřes	85
3. 7. 3. Vztah veřejnosti k policii	87
3. 8. BILANCOVÁNÍ.....	91
4. ZÁVĚR	95
5. POUŽITÉ ZDROJE	98

ABSTRAKT

Diplomová práce se za pomoci orální historie zaměří na téma mapování života řadových členů SNB a posléze Policie ČR na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století. Zaměří se na otázky pracovního i mimopracovního života spojené s tímto obdobím.

The thesis with the help of oral history focus on mapping the lives of ordinary members of the SNB and then the Police of the Czech Republic in the late eighties and nineties of the last century. It will focus on issues of working and non-working life associated with this period.

SEZNAM ZKRATEK

ČKD – Českomoravská-Kolben-Daněk
ČSD – Československé státní dráhy
ČSFR – Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSLA – Československá lidová armáda
ČSM – Československý svaz mládeže
ČSR – Česká socialistická republika
ČSSR – Československá socialistická republika
JZD – Jednotné zemědělské družstvo
KNV – Krajský národní výbor
KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy
Kčs – Koruna československá
LDN – Léčebna pro dlouhodobě nemocné
LM – Lidové milice
ML – Marxismus-leninismus
MNV – Místní národní výbor
MS VB – Městská správa Veřejné bezpečnosti
MV – Ministerstvo vnitra
NDR – Německá demokratická republika
OF – Občanské fórum
OS SNB – Okresní správa Sboru národní bezpečnosti
OV KSČ – Okresní výbor Komunistické strany Československa
PČR – Policie České republiky
PF UK – Právnická fakulta Univerzity Karlovy
PMJ – Pohotovostní motorizovaná jednotka
PP VB ČSR – Pohotovostní pluk Veřejné bezpečnosti České socialistické republiky
PÚ VB – Pohotovostní útvar Veřejné bezpečnosti
PS – Pohraniční stráž
PS OSH – Pohraniční stráž Ochrany státních hranic
PS VB – Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti
RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci

Sb. – Sběrka zákonů

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SSM – Socialistický svaz mládež (nástupce ČSM pro roce 1970)

SSR – Slovenská socialistická republika

SRN – Spolková republika Německo

StB – Státní bezpečnost

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

ÚV KSSS – Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu

VB – Veřejná bezpečnost

VMV – Vojska ministerstva vnitra

VŠ SNB – Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti

ZKL Brno – Závody kuličkových ložisek Brno

ZJ – Zásahová jednotka

1. ÚVOD

O pádu komunistického režimu v Československu již bylo napsáno mnoho knih, prací a natočeno mnoho pořadů. Jenže drtivá většina těchto prací mapovala vývoj opozičního, disidentského a studentského hnutí na konci 80. let 20. století. Práce věnující se sametové revoluci se vždy soustředily na společnost, buď jako celek, či na lidi, kteří revoluci řídili a tvořili nové směry české společnosti. Tato práce je jiná, zcela jiná. Vytkla si za cíl mapovat druhou stranu téže mince. Život, postoje a práci těch, kteří stáli na druhé straně barikády. Příslušníků Veřejné bezpečnosti a později Policie ČR.

Samozřejmě že vznikly práce, které mapují i tuto část lidí, ale jsou to práce, které je dehonestují, práce, soudící je za jejich tehdejší postoje a činy. Tato práce si vytkla za cíl zmapovat běžný život obyčejného příslušníka, který sloužil socialistické vlasti a posléze demokratickému režimu. Tato práce popisuje i dětství takového příslušníka, díky čemuž dojdeme k pochopení, proč se člověk rozhodl vstoupit do řad tehdejší Veřejné bezpečnosti. Vstup do tohoto sboru nebyl jednoduchý, člověk musel projít určitým profesně-ideologickým sítím. Mnoho dnešních lidí vidí v „esenbákovi“ jen toho, co mlátil obuškem do demonstrujících studentů a byl přesvědčený fanatický komunist. Ale to je jen dnešní fáma. I příslušníci měli své politické názory na režim, leckdy museli ve službě plnit příkazy, které jim někdy byly proti jejich myslí. Demontrace vnímali svým způsobem a právě změna režimu zasáhla jejich životy více, než si umíme představit. Někteří přijali kladně změnu autoritativního režimu v demokracii, ale někteří se s danou skutečností nemohli smířit. Služba veřejnosti si také vyžádala daň v podobě ztráty volného času. Času, kterého by mohli věnovat své rodině a svým koníčkům. Jaké bylo jejich finanční ohodnocení, bytová situace, či jejich politické názory? Proměna komunistické VB v demokratickou Policii České republiky se výrazně zapsala do paměti policistů. Nejen změnou názvu sboru, či jinou uniformou, ale i zcela novými metodami práce a dosud nevídanou kriminalitou, která byla do roku 1989 v Československu neznámá.

Tato práce nesoudí, ani nikterak neodsuzuje příslušníky tehdejší policie. Jen přináší jejich svědectví, jejich paměť a názory na dané historické skutečnosti konce 80. let a začátkem let devadesátých. Je to pohled z druhé strany, který je důležitý k celkovému pochopení tehdejší doby.

2. METODOLOGICKÁ ČÁST

Práce je rozdělena na osm částí, které vás provedou profesním a osobním životem příslušníka Veřejné bezpečnosti v druhé polovině 80. let 20. století a ukážou vám nelehkou cestu tohoto policisty přes bouřlivou dobu pádu komunismu v Československu do budování nové demokratické společnosti na počátku 90. let. První kapitola je věnována dětství příslušníků. Druhá část se věnuje vstupu do bezpečnostních složek, tzv. jakými cestami se dalo dostat do řad tehdejšího Sboru národní bezpečnosti. Třetí kapitola se věnuje životu na oddělení, jak taková služba, se všemi klady a zápory, za minulého režimu vypadala. Samozřejmě, že policista musí věnovat výkonu své služby mnoho času, a tím ovlivňuje svůj soukromý život a i rodinu. Tomuto tématu se věnuje kapitola čtvrtá. Nejzajímavější kapitolou je ta pátá, jelikož mapuje postoje, názory a vzpomínky příslušníků VB na rok 1989, zejména na podzim, kdy celým Československem hýbala vlna přicházejícího konce komunistického režimu. Bez popisu nápadu trestné činnosti a jejího odhalování, by tato práce byla neúplná, jelikož to bylo hlavní náplní práce příslušníků, pozdějších policistů. Šestá kapitola srovnává překotný vývoj kriminality a páchaní trestné činnosti na konci 80. let a počátku let devadesátých. Sametová revoluce smetla vládu jedné strany a přinesla do naší země svěží vzduch svobody a demokracie. Pro VB to znamenalo změnu své dosavadní náplně práce, své struktury a přizpůsobení se novým podmínkám nově se vyvíjející demokratické společnosti. To je hlavním tématem sedmé kapitoly. Poslední, osmá kapitola, je věnována jen zde použitým narátorům. Jejich názory a postoje na jejich dlouholeté působení v bezpečnostních složkách jsou zajímavým důkazem bilancování těch, kteří sloužili za svou dlouholetou kariéru třem politickým režimům.¹

---

¹viz.: LACKO, M. a SABO, J.: *Žandár troch režimov*; Ústav pamati národa, Bratislava 2011

2. 1. PAMĚTNÍCI

Hlavním informačním zdrojem této práce jsou vzpomínky pamětníků, resp. příslušníků Veřejné bezpečnosti, kteří prožili rok 1989 a v aktivní službě se nacházeli ještě na počátku 90. let. Jako aktivní příslušník dnešní Policie ČR, jsem měl přístup k těmto lidem, kteří jsou mými kolegy. Ale bez pomoci vedoucího této práce, PhDr. Mückeho, který mi ze sbírek rozhovorů COH ÚSD AV ČR poskytnul další nahrávky s příslušníky SNB, by tato práce v takovém rozsahu nemohla vzniknout. V práci bylo použito rozhovorů s devíti narátory.

Tito narátoři pochází vesměs z dělnických a rolnických rodin. Pouze jeden z narátorů pocházel z rodiny vysoce postaveného člena komunistické strany. Velkým problémem při tvorbě rozhovorů byla otázka na stranickou příslušnost narátorů. Pouze dva, a právě ten, co měl otce na ÚV KSČ, tvrdili, že u Veřejné bezpečnosti se na stranickou příslušnost nikterak nehledělo. Další narátoři jsou i dnes přesvědčeni, že členství v KSČ bylo někde téměř povinné, či alespoň se na nečleny koukalo tzv. skrze prsty. Tito narátoři sami byli členy strany. Je také zajímavé, z jakého prostředí se tito narátoři dostali do řad bezpečnostních složek. Tři příslušníci přešli do řad SNB rovnou od Pohraniční stráže, kde vykonávali pravidelnou vojenskou službu. Musím připomenout, že dostat se k vojenské službě do řad Pohraniční stráže bylo jen pro velmi spolehlivé a prověřené občany ČSSR. Veřejná bezpečnost měla velmi velký zájem o tyto příslušníky, kteří prodělali na našich hranicích velmi tvrdý výcvik, jak ten fyzický a praktický, tak i ten ideologický. Dalších šest narátorů vstoupilo do řad VB z civilních zaměstnání. Samozřejmě, že tyto profese byly opět dělnického původu. Takže se zde setkáme se členem JZD, elektromechanikem, mechanikem ČSD, mistrem Metrostavu, dělníkem Škody Auto, či instalátérem.

Narátoři pocházejí z velké většiny z hlavního města, ale aby byla zachována regionálnost, byly v této práci použity rozhovory s narátory z Děčína, Žatce, Vlašimi, Zábřehu na Moravě, Mladé Boleslavy, či Moravského Bruntálu. Narátoři se narodili v rozmezí 40. a 60. let 20. století. Přesněji v letech 1940, 1946, 1947, 1948, 1953, 1962, 1966, 1967 a 1967 opětovně, jde tedy minimálně o jednu generaci starší muže, než jsem já.

Při rozhovorech byla velkým problémem uzavřenost narátorů na některá témata. Například téma jejich postavení v bezpečnostních opatřeních v letech 1988 a 1989. Většina narátorů svou aktivní činnost ve formě fyzického zásahu proti opozici při demonstracích popírá, ačkoli přiznává, že na nich jako příslušníci VB přítomni byli. Dalším tématem byl postoj k činnostem StB, jako jedné ze složek SNB. Žádnému z narátorů se k tomuto tématu nechtělo moc vyjadřovat. Samozřejmě a je to pochopitelné, že se nikdo nechtěl vyjadřovat k určitým nechvalně proslulým činům StB na konci osmdesátých let. Téměř všichni jsou stále ještě dnes v aktivní službě a ví, že pokud by řekli více než by měli, mohlo by je to stát místo v řadách Policie ČR. Jeden z narátorů nechtěl nikde uvádět své příjmení, a tak zde vystupuje pouze pod jménem Roman. To je problém nejen této práce, ale jakékoli práce na téma bezpečnostních složek. Narátoři z tohoto prostředí nejsou tak sdílní ohledně své kariéry, či i osobního života, tak jako například dělníci z nějaké továrny. Mají v sobě zafixovanou jistou opatrnost vůči vnějšímu světu, jsou si vědomi, že pokud nějaké informace vypustí, jsou pak snadno vydíratelní, zdiskretování atd. Zjistil jsem fakt, že mnoho starších a déle sloužících policistů, se kterými jsem se ústně bavil, ať už na pivu (kdy vzrůstajícím počtem vypitého alkoholu historiky a příhody peprněly), ve službě, cestou do práce, a kteří byli velice sdílní nejenom k tématům této práce, odmítli se mnou provést nahrávaný rozhovor. Nechal jsem jim většinou delší dobu na rozmyšlenou, seznámil je s podmínkami, s etikou a legislativními otázkami orálně – historického výzkumu, dal jim možnost vystoupit pod pseudonymem, avšak striktně to vše zamítli. Snad tu hraje roli i generační rozdíl, obava z otevření se před kolegou, kterému ne zcela důvěřují, úplně ho neznají. Tito déle sloužící policisté jsou většinou ve vedoucích funkcích, zde taky pramení důvod jejich odmítnutí rozhovoru – obava z vyrazení, zveřejnění rozhovoru a tím již zmíněná zdiskreditace před podřízenými. Vedoucí musí mít přece respekt a úctu. Taky nárok na rentu, kteří tito aktivně sloužící policisté mají a obava o její ztrátu na základě výpovědi z práce „díky“ činnosti kontrolních orgánů, jim leckdy svazuje ústa. Práh citlivosti při sdělování svých zážitků a otevření se před někým je prostě individuální.

Tím ze začátku opadlo i mé nadšení z psaní této práce, jelikož jsem nepočítal s takovým množstvím odmítnutí. Avšak ne všichni, co rozhovor odmítli mě, nejsou neochotni provést rozhovor s někým z akademické půdy, s někým pro ně z jiného, vnějšího světa, s někým, kdo má glejt profesionála a můžou mu zcela důvěřovat. Proto jsem se v pár případech stal z tazatele zprostředkovatelem. Přesto se mi podařilo uskutečnit rozhovory se

třemi narátory, všichni jsou narozeni ve stejném období. Dva v roce 1967 a jeden v roce 1966. Všichni taky nastoupili ke sboru dá se říci ve stejném období. Proto i rozhovory byly vedeny v podobném duchu. Byly uskutečněny ve dvou sezeních v mé kanceláři na nejmenované pražské policejní služebně. V prvním sezení jsem dal prostor narátorům, aby pověděli vše o svém životě od narození až po současnost, v druhém sezení jsem pak vedl rozhovor dle připravených strukturovaných otázek, které tvoří základ mé diplomové práce. Všechny 3 rozhovory jsem přepisoval já sám, a společně s nahrávkami je mám uloženy na svém datovém nosiči. Dva z narátorů udělili souhlas se zpracováním a zpřístupněním osobních údajů a tyto rozhovory jsem společně s přepisy poskytnul Centru orální historie.

Informace, které se nezískaly z rozhovorů, musím tedy získat z jiných zdrojů, jako archívy, články, materiály Ministerstva vnitra a literatury.

2. 2. ARCHIVNÍ MATERIÁLY

Hlavním archivním zdrojem byl archiv muzea Policie České republiky. Ačkoliv je zdejší archiv velmi malý, skýtá mnohé materiály, které se týkají života příslušníka VB na konci 80. let. Dále to byl Archiv bezpečnostních složek Ústavu pro studium totalitních režimů, Archiv Ministerstva vnitra, či archivní materiály týkající se SNB na internetových stránkách Ústavu pro studium totalitních režimů. Velkým zdrojem informací byl soubor dvou obsáhlých článků Ivy Kvapilové týkající se vývoje SNB v 70. a 80. letech 20. století.² Dalším zdrojem, který vhodně doplňuje vzpomínky pamětníků, jsou sborníky Archivu Ministerstva vnitra.

---

² KVAPILOVÁ, I: *Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní politiku*; In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 5/2007
KVAPILOVÁ, I: *Organizační vývoj SNB v 80. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní politiku*; In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 6/2008

Tato práce je založena zejména na orální metodě historického výzkumu. Práce orálně-historickou metodou je s policisty velmi těžká a složitá, ale citlivým přístupem a pochopením se dá udělat práce, která mapuje bezpečnost autoritářského režimu zevnitř. Tazatel musí mít pro narátora pochopení, nesmí ho ani náznakem odsoudit za něco, co on ve své době považoval a možná i dnes považuje za správné a zákonné. Tazatel nikdy nesmí příslušníka SNB či policistu soudit anebo hodnotit a zejména takového člověka nutit k nějaké přesné odpovědi na citlivé téma z bezpečnostního prostředí, jelikož rozhovor může velmi rychle skončit na popud narátora, který je od své profesní povahy uzavřený, jelikož mu to tak radí rozum, ale i zákon.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3. 1. DĚTSTVÍ

Dětská léta každého z nás jsou velmi podobná. Většina lidí ráda vzpomíná na své mládí, jako na dobu, kdy nevnímali politiku, společenské změny, či nouzi. Vzpomínají na to, jaké měli bezstarostný život plný her, zábavy, na dobu, kdy se rodiče starali o to, aby dítě dostalo to nejlepší, ať to bylo vzdělání, ošacení, či jídlo. I přes tyto vzpomínky, které jsou velmi podobné napříč dobou a místem, je dětství příslušníků SNB v něčem specifické.

Prvním a základním předpokladem vstupu někoho do řad SNB byl původ, v tehdejší terminologii třídní původ. Všichni narátoři, kteří figurují v této práci, pocházejí z vesnic, či malých měst. Další zajímavostí je to, že oblasti, ze kterých se rekrutovali noví členové SNB, byly ty místa, kde měla silnou pozici KSČ, zejména české a moravské pohraničí, dosídlené po druhé světové válce českými a slovenskými občany. Rodiče těchto narátorů jsou zejména dělníci a zemědělci (družstevníci v JZD). To mělo velký vliv na vstup k tehdejší policii. Jeden z narátorů byl synem vysoce postaveného stranického funkcionáře, který měl vystudovanou Vysokou školu politickou v Moskvě a později jako člen ÚV KSČ měl na starost oblast potravinářství. Další narátor byl adoptován svým dědou, který působil za druhé světové války v Titových partyzánských oddílech v Jugoslávii. Rodiče těchto narátorů měli ještě dalšího jednoho či dva potomky. Je zajímavé, že v rozhovorech narátoři moc o svém dětství a o své rodině nemluvili. Spíše je poznat, že byli uzavření, neměli mnoho přátel a jejich koníčky byly vesměs individuální.

A jaké koníčky v mládí tito lidé měli? „*Měl jsem starosti, abych dodělal školu, zajímali mě děvčata a zábavy. Zajímaly mě vlaky, a tak jsem chtěl jít dělat na dráhu.*“³ „*Na tom okraji města byly pastviny, louky, kopce, ... říkal jsem tomu „ráj“ a tam jsem trávil hodně svého času. Pak začaly kamarády zajímat motorky, tak jsem docela dost brzo začal jezdit na motorce, už asi v 11 letech, na pionýru, pak jsem s dalšími kamarády přestavoval motorky. V té obci byl lidový dům a ten byl spíš zavřený než otevřený, tam jsem hrál i ping-*

---

³ Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

*pong, ale přestal mě bavit a věnoval jsem se jen těm motorkám.*⁴ Mnoho narátorů se věnovalo motorismu a motorkám. Tito mladí kluci chtěli pokračovat stále ve svém koníčku a vstup do SNB jim toto umožňoval díky svým četným motokrosovým klubům, jako příklad do dnes existující motokrosová dráha Markéta v Praze na Břevnově, patřící dodnes Ministerstvu vnitra.⁵ *„Já jsem jezdil na úrovni mistrovství republiky. Celkem jsem se tomu věnoval od těch patnácti let, co jsem získal řidičák. Přestoupil jsem do toho sportovního oddílu, ten se jmenoval Rudá hvězda Mladá Boleslav, což byl vlastně oddíl pod MV a v té době to bylo buď tak, že to byly autokluby ve spolupráci se Svazarmem, pak to byly ty Rudý hvězdy nebo to byly Dukly, jiný oddíly neexistovaly. Ten boleslavskej oddíl měl velice dobrý jméno a byli tady lidi, kteří byli reprezentanti ČSSR, takže já jsem se tam, když jsem přišel do Boleslavi, hned přihlásil a chodil jsem tam úplně od začátku, od těch patnácti.*⁶ Další narátoři prožili své dětství na vesnici, a tak jejich začínající život byl spojen s JZD. *„Přivydělávali jsme si různýma brigádami v JZD, vázání mrkviček a podobně, čili nějakou tu korunu, abychom si mohli něco koupit.”⁷ „Akorát si vzpomenu, že jsme taky chodili pomáhat do JZD. Na sýpku třeba jako děcka, ale to jsme měly placený od JZD, takovou brigádu v létě.”⁸ A někdo na své dětství vzpomíná tak nějak všeobecně. *„Byli jsme na okraji, takže jsme byli věčně venku a blbli jsme všelijak a sportovali a pohybovali se, zkrátka mimo barák. Televize nebylo, večer jsme si povídali. Bylo to úplně o něčem jiném.”⁹**

Všichni narátoři museli, anebo jim přišlo normální, být organizovaní v SSM, popř. dříve v ČSM. Nebrali své členství jako nějaké nutné zlo, ale vnímali ho jako přirozené začlenění se do společnosti mladých lidí. *„Ve čtvrté třídě nevím teď přesně, člověk vstoupil vlastně do jiskřiček, pak samozřejmě přešel do pionýra, takže v tom pionýru tam člověk působil už teda samozřejmě v tom duchu, tak byl vychovávaný, že člověk musel pomáhat starším lidem, chodili jsme různě po brigádách, takže to v člověku něco zanechalo. Člověk chodil na různé soutěže jo o zemi, kde zítra znamená včera a podobně, člověk jako exceloval, to kolikrát jsem věděl kde co, kdo překročil plán v těžbě uhlí na Donbase, kde se*

---

⁴ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

⁵ <http://www.speedwaya-z.cz/view.php?cislocianku=2011110501>

⁶ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 12.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

⁷ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

⁸ Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

⁹ Rozhovor s M. Zíkou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná sbírka COH

těží kdejaká ropa, kudy vede ropovod, to jsem uměl nazpaměť. To do nás cepovali, protože co je nového v Sojuzu, to vždycky bylo na úvod toho sezení v pionýru. Člověk byl do toho úplně zblázněnej, a tak jsem i pak vstoupil do toho SSM, takže už na střední škole, to už ale bylo takový zvláštní, to co to tam vedli, svým způsobem byli vyčůraní.“¹⁰ „Co se týče toho mládí, tak jsem byl v pionýru, ale to bylo víceméně automatický, to jsem tam nešel, protože byl o něčem přesvědčen, ale prostě v tom pionýru byli všichni, tak jsem byl taky. Ale na té vesnici, kde jsem byl, tam to bylo hrozně nudný. Tam nebylo nic pro tu mládež, pro tu mladou generaci, žádný zábavy, prostě nic. Nic tam bylo. A já jsem měl neustále chuť a snahu něco dělat, ale neměl jsem kde, co a jak. Když jsem nastoupil později k SNB, tak tam zrovna vznikl ten SSM a tehdejší předseda mě oslovil, abych ho vedl, tak jsme ho založili v té vesnici a snažili se to zlepšit tu zábavu pro tu mladou generaci, to co nám chybělo.“¹¹

Velmi zajímavým zjištěním z rozhovorů byl fakt, že všichni narátoři, vyjma dvou případů, vyrůstali od 15-ti let mimo domov na učňovských internátech a k rodičům se vraceli pouze na víkendy. To naznačuje jejich brzkou samostatnost a nezávislost. Stali se z nich již v tak mladém věku individuální zralé osoby, zvyklé na nějaký řád, což jim později nedělalo problémy vypořádat se s vojenským drilem u SNB. Dá se říci, že všichni narátoři byli inteligentní, jelikož všichni ve svém studentském mládí odmaturovalo a prospívali s dobrým prospěchem. I to byl velmi kladný aspekt pro přijetí do Sboru národní bezpečnosti.

V dětství měly na narátory velký vliv určité autority. Většinou to byl otec, ale i matka. V mnoha případech to byl zejména pionýr, lidé, kteří ho vedli anebo škola. Narátoři rádi vzpomínají na mládežnickou organizaci, stejně tak i na školní lavice, které jim podle jejich slov daly více do života, než dnešní školy dávají dětem dnes. „A potom, co se týká toho mého dětství. Vzpomínám na kantory, kteří byli úžasní, jak na tom prvním stupni, na té Pavlovské ulici, kde byli prostě staří kantoři, kteří se o nás starali vlastně po celou dobu až někdy skoro do večera. Takže mě utkvělo třeba úžasně, tam byl nějaký pan učitel Zbořil, který měl vodácký kroužek. Na rybníčku, u Mikulova byl takový rybník a tam prostě nás

---

¹⁰ Rozhovor s P.Pašerákem; v Praze dne 24.7.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹¹ Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

*každou sobotu odpoledne vyváděl, což pro nás kluky to bylo takový dobrodružo. Hráli jsme si na piráty a tyhle věci.*¹²

Vzpomínky na dětství jsou mnohdy ale zkreslené. Skoro každý z nás na toto období vzpomíná s nádechem nostalgie a krásy. A tak se mnohdy vytrácí z paměti to zlé, co se nám, či našim blízkým v dětství přihodilo. Proto jako historikové musíme tyto vzpomínky brát s notnou dávkou rezervy a tohoto aspektu jsou si vědomi i někteří narátoři. *„Já myslím, že každý si to asi idealizuje, třeba v té době to tak ideální nebylo, ale z dnešního pohledu samozřejmě to bylo dětství. Bylo bezstarostný. Člověk nemusel nic. Žádná zodpovědnost a tak. To na člověka asi, čím dál je starší, tak vzpomíná na to víc a víc a určitě v těch lepších barvách, takových růžovějších, takže určitě všechno nebylo ideální. Ale já na to vzpomínám rád. Dětství nemělo chybu, kdyby se to opakovalo, tak bych byl rád.*¹³

---

¹² Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser sbírka COH

¹³ Rozhovor s M. Zikou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

3. 2. VSTUP DO SBORU NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI

Vstup ke Sboru veřejné bezpečnosti, resp. Veřejné bezpečnosti po roce 1968 nebyl zcela jednoduchý. Měl svá kritéria a jen velmi prověřeni občané ČSSR se mohli později pyšnit služebním stejnokrojem příslušníka VB, který symbolizoval ochranu pořádků socialistické společnosti. Jeho hlavní úlohou bylo: *„ochrana socialistického společenského a státního zřízení, veřejného pořádku a majetku v socialistickém vlastnictví, jakož i ochrana bezpečnosti občanů, jejich zdraví, práv, svobod a majetku patří k rozhodujícím předpokladům úspěšného rozvoje naší socialistické společnosti.“*¹⁴ Do služebního poměru příslušníka Sboru národní bezpečnosti mohl být přijat pouze československý občan starší 18. let, který o přijetí požádal a splňoval podmínky stanovené § 3 zákona č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníka SNB. Byl oddán socialistickému společenskému zřízení, byl bezúhonný, tělesně zdatný a byl schopen vykonat základní vojenskou službu. Požadavek oddanosti socialistickému společenskému zřízení a bezúhonnosti se uplatňoval i u blízkých příbuzných uchazeče, kterými jsou rodiče, sourozenci, manželka a děti uchazeče a dále potom rodiče a sourozenci manželky uchazeče. K prověření žadatele o vstup do řad SNB existoval na MV celý kádrový aparát, který měl na starosti personální a kádrové záležitosti. Základem byla kádrová složka, kam se v průběhu života ukládaly informace o člověku, jež byly z hlediska socialistického režimu považovány za důležité – patřily sem např. informace o kvalifikaci a profesní dráze, funkcích, politickém a společenském životě, o rodinném zázemí a původu, o politických názorech a postojích. Kádrový spis se povinně skládal z kádrového dotazníku, vlastního životopisu, pracovní-politického hodnocení a ze složky nazvané různé, kam se ukládaly například lékařské zprávy a různé posudky a hodnocení, které na příslušníky psal zpravidla jejich nadřízený. Tyto informace se aktualizovaly každých 5 let.¹⁵ Závadami, pro které nemusel být uchazeč přijat do služebního poměru příslušníka SNB, nebo vojáka z povolání vojsk MV byly zejména: - trestná činnost - emigrace a vystěhovalectví - osobní a jiný styk s cizinou a cizinci (z nesocialistických států) - styky (nikoli náhodné) s kriminálně závadovými osobami a osobami nepřátelskými socialistickému společenskému zřízení - ztráta členství

---

¹⁴ Základní informace o výběru uchazečů pro službu v SNB a studiu ve školách MV: Praha 1989; příručka HŠ LM v ČSSR

¹⁵ „Kádrový posudek si píše každý sám“. Kádrování, prověřování a čistky v Československu 1948-89 (GAČR, řešitel J. Cuhra, USD)

v KSČ. Tyto informace se získávaly v místě bydliště uchazeče, kdy personální oddělení mající na starosti uchazeče zaslalo na místně příslušné oddělení bezpečnosti žádost o jeho prošetření. Zjišťovala se i nadměrná konzumace alkoholu a užívání omamných a psychotropních látek. [Toto prověřování uchazečů se děje i v současnosti a i já jsem byl takto prověřen; pozn. autora]. Na prověrku své osoby vzpomíná jeden z narátorů. *„Když jsem byl náborován na vojně, tak samozřejmě potom jsem měl od rodičů informace o tom, že samozřejmě dělala se jakási pověst na tehdejší místním národním výboře, že jo u starosty a tak dál, samozřejmě to byl taky komunista a samozřejmě to byl pan Altman, který teda samozřejmě jako jo v té době asi informoval policii nebo SNB.“*¹⁶

Existovaly mnohé cesty, jak se dostat k Veřejné bezpečnosti a stát se jejím příslušníkem. První cesta byla formou přihlášky těch, kteří měli nastoupit na vojenskou službu. Ti, namísto nastoupení na základní vojenskou službu, byli odveleni k vykonání vojenské služby u vojsk Ministerstva vnitra, kde vykonali 5 měsíců trvající službu kasárnách ve Frýdku-Místku. Poté byli přiděleni k pohotovostnímu pluku do Prahy. Dále se dělal nábor mezi vojáky základní vojenské služby sloužících v řadách Pohraniční stráže. A v neposlední řadě mohli vstoupit i ti občané, kteří již vojenskou službu absolvovali a měli svá civilní povolání. Pro ně byl připraven „kolotoč“ školících zařízení v trvání až 24 měsíců.

Jakou motivaci měli příslušníci SNB jít do řad této instituce? *„... hlavně že bych na té vojně byl jenom půl roku což dřív byla vojna normálně na 2 roky, takže bych šel jenom na půl roku na vojnu a potom bych šel do té školy“*¹⁷ Někdy se „esenbákem“ stal člověk i z nenápadného donucení rodičů. *„... s tátou jsme se bavili teda co to, co po vojně a tak dál, no a on se mě zeptal, co bych chtěl dělat. A nevím, jak na to přišlo, asi to vyplynulo z řeči, jestli bych nešel na tehdejší pohotovostní pluk. Tak jsem si říkal, že jo, že by mě to možná i bavilo.“*¹⁸ Mnohdy to byla nespokojenost s dosavadní prací. *„Nevzali mě, jako strojvedoucího na elektrickou trakci, tak jsem šel k té Veřejný bezpečnosti, no tak to byl můj důvod.“*¹⁹ Finanční ohodnocení bylo také dalším důvodem. *„Tak jsem se potkal s někým, kdo to vychválil a řekl, že jsou tam peníze a samozřejmě nějaký kariérní řád*

---

¹⁶ Rozhovor s P.Pašerárem; v Praze dne 24.7.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁷ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁸ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁹ Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

....²⁰ „Po vojně jsem se oženil a hledal jsem cestu, jak uživit rodinu. Protože zemědělství mi nezaručovalo takovou existenci finanční, tak jsem přistoupil na podmínky co mi nabízelo SNB.“²¹ Velká náborová akce příslušníků se uskutečnila na začátku 70. let 20. století, jelikož SNB se musela „očistit“ od režimem nazývaných „pravicových živelů“ – tj. příznivců skutečných, či domnělých, proreformního hnutí let 1968 a 1969. „Bezpečnost byla tehdy nějak rozložená, vím, že tam nás šlo moře. Moře mladejch kluků.“²² Mnoho nových policistů přišlo z řad Pohraniční stráže, kde vykonávali pravidelnou vojenskou službu. „Na vojně jsem byl u Pohraniční stráže na Chebský brigádě. Tak jsem se po vojně rozhodl, jelikož se mi líbilo v přírodě, že bych šel sloužit k SNB na pohraniční oddělení do Machova.“²³ „... před koncem vojny, tak přijeli náboráři z Prahy k policii, nebo tehda to ještě bylo SNB. A shodou náhod to byli náboráři z Prahy 5, takže já jsem de facto ani moc neváhal, protože jsem si v duchu spočítal jako jo výhody a nevýhody, co mě čeká a tak, co mě čeká až bych se vrátil, tak jsem se rozhodl to podepsat. Ještě na vojně mi jeden můj spolubojovník řekl: „hned běž ke státní bezpečnosti, tam se budeš mít líp“ a tak dál, když si potom člověk vezme zpětně, kdybych šel ke státovce, u nás se pak potom změnila doba a člověk by skončil bůhví kde.“²⁴ A posledním důvodem nebylo ani přesvědčení, či nějaký zájem o bojové složky, ale spíše o široké zázemí, které poskytovalo Ministerstvo vnitra. Mám teď namysli například sportovní zázemí pro své příslušníky. „... jsem v tom sportu chtěl pokračovat, tak jsem vlastně nastoupil do složek Ministerstva vnitra, pod kterým byla vlastně Rudá hvězda²⁵, která zastřešovala ten sport, takže to byl ten cíl, proč já jsem vlastně vstoupil do bezpečnostních složek.“²⁶

---

²⁰ Rozhovor s M. Zikou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

²¹ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²² Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 9.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²³ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

²⁴ Rozhovor s P. Pašerárem; v Praze dne 24.7.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

²⁵ Od roku 1952 dobrovolná sportovní organizace ministerstva národní bezpečnosti, později ministerstva vnitra, organizující dobrovolnou tělovýchovu příslušníků bezpečnostních složek, Pohraniční (později i Vnitřní) stráže. Po roce 1957 byl název ponechán pro tělovýchovné jednoty, které byly zřizovány při útvech ministerstva vnitra. Rudé hvězdy se zakládaly od počátku roku 1953, čímž se plnilo politické zadání o tělovýchově, na němž se usnesla Komunistická strana Československa a československá vláda. První společné vystoupení TJ Rudá hvězda a ozbrojených sil ministerstva vnitra se uskutečnilo na 1. celostátní spartakiádě v roce 1955.

²⁶ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 13.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

3. 2.1. Pohotovostní pluk

Dospívající muž, či „socialistický mladík“ měl před nástupem k pravidelné dvouleté vojenské službě možnost jak se armádě vyhnout. Byla to možnost „upsat“ se Sboru veřejné bezpečnosti. Tato možnost se vojenským odvedencům naskytla po roce 1971, kdy začal vznikat projekt tzv. pohotovostních pluků SNB.

Na konci března 1969 se začalo na nejvyšších místech ministerstva vnitra uvažovat, v souvislosti s událostmi kolem demonstrací po vítězství nad sovětským hokejovým družstvem o založení pohotovostních jednotek SNB na území ČSR a SSR, které by zajišťovaly preventivní opatření a udržení pořádku při protistátních akcích většího rozsahu. V ČSR bylo plánováno zřídit tento pluk z 1 500 vojáků základní služby ČSLA a k tomu odpovídajícímu velitelského a civilního personálu. Návrh navazoval na náměty již dříve zpracované a kategoricky prosazoval myšlenku vytvořit pohotovostní útvar z příslušníků VB získaných ke službě nábořem z řad branců ještě před jejich nástupem k výkonu základní vojenské služby u útvarů ČSLA. Dále bylo stanoveno, že při Krajských správách SNB budou tyto stavy členů pohotovostních pluků následující: hlavní město Praha – 1 000 (s tím, že potřeby S VB Praha bude zajišťovat pohotovostní jednotka MS VB Praha), Jihomoravský kraj – 500, Severomoravský kraj – 450, Severočeský kraj – 450, Západočeský kraj – 400, Východočeský kraj – 350, Jihočeský kraj – 300. V říjnu 1969 rozhodl ministr vnitra ČSR vystavět nové prostory pro pohotovostní útvar VB ČSR v Praze 9 – Hrdlořežích.²⁷ V první čtvrtině roku 1970 vznikla konečná podoba zásad, podle nichž měly být zřizovány pohotovostní útvary VB na území obou republik. V obecném ustanovení zásad pro výstavbu pohotovostních útvarů Veřejné bezpečnosti bylo explicitně řečeno, že se zřizuje pohotovostní útvar VB pro ČSR a pohotovostní útvar VB pro SSR k posílení akceschopnosti Veřejné bezpečnosti a že tyto útvary budou plnit tři základní úkoly:

---

²⁷ Výstavba objektu si vyžádala 88 miliónů Kčs a provoz PP VB stál ročně 210 mil. Kčs a mzdy 65 mil. Kčs ročně.; viz: MUZIKANTOVÁ, M.: *Pohotovostní pluk VB ČSR (1969), 1970 – 1990 (Nástin org. vývoje)*; Internetová verze Sborníku AMV 2/2004

1. vytvářet stálou pohotovost příslušníků a technických prostředků ke zvládnutí mimořádných událostí, demonstrací a porušování veřejného pořádku velkými skupinami osob;
2. posilovat výkon bezpečnostní služby ve velkých městech a při velkém shromáždění osob;
3. plnit funkci odborné nástupní školy VB pro příslušníky zařazené u pohotovostních útvarů.²⁸

17. září 1970 se konalo v Jincích slavnostní shromáždění u příležitosti zahájení činnosti PÚ VB spojené s předáním zástavy útvaru. Snad největší problém nastal se zajišťováním ubytování. Do zprovoznění objektu projektovaného přímo pro potřeby PÚ VB v Praze-Hrdlořezích bylo nutné zajistit provizorní ubytování pro 1. etapu PÚ VB. Nakonec byl získán v srpnu 1970 objekt ČSLA v Jincích, po stavebních úpravách tam bylo umístěno 400 příslušníků a příslušná část velitelských a štábních útvarů. Objekt byl v době převzetí v takovém stavu, že nemohl naplnit dosavadní představy pro provádění výuky, proto bylo rozhodnuto o dalším provizorním řešení a část 1. etapy PÚ VB byla umístěna v objektu školy MV ve Svatém Janu pod Skalou. Frekventanti museli zvládnout tři etapy výuky, rozděleného po šesti měsících:

- v prvním období byla prováděna odborná výuka a bojový výcvik;
- v druhém období vykonávali příslušníci PÚ VB praktický výkon služby (hlídková a dopravní služba v rozsahu 528 hodin a 132 hodin), pokračuje se ve výcviku zákroků pořádkových jednotek za použití techniky;

---

²⁸ MUZIKANTOVÁ, M.: *Pohotovostní pluk VB ČSR (1969), 1970 – 1990 (Nástin org. vývoje)*; Internetová verze Sborníku AMV 2/2004; str. 79

Bylo určeno, že výukový proces u pohotovostních útvarů bude probíhat podle osnov pro základní odborné školy VB a bude rozložen pro zařazeného příslušníka do třech stupňů: v průběhu prvního stupně skládají příslušníci dílčí zkoušku ze znalosti práv a předpisů o zákrocích, o používání mírnějších prostředků a o použití zbraně, ve druhém a třetím stupni výuky má být prohlubována teoretická a praktická příprava pro budoucí zařazení příslušníka do výkonných součástí VB.

– ve třetím závěrečném období byla dokončována výuka odpovídající obsahu deseti a půl měsíců základní školy VB; v této době jsou frekventanti současně zálohou ministra vnitra ČSR jako pořádková jednotka v síle jednoho praporu.

K 1. 9. 1971 byl zahájen III. běh. Nastoupilo celkem 390 příslušníků a příslušníci I. běhu, kteří nastoupili k 1. 9. 1970, byli vyřazeni k 1. 3. 1972, příslušníci II. běhu, kteří nastoupili k 1. 3. 1971, byli vyřazeni k 1. 9. 1972. Z vyřazených příslušníků PP VB se rekrutovaly výkonné posily u složek VB.²⁹

Ke službě v pohotovostních útvarech VB byli před nástupem vojenské základní služby vybíráni branci, kteří splňovali základní podmínky stanovené zákonem č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků SNB, pro přijetí do služebního poměru. Dalším požadavkem byla tělesná výška nejméně 170 cm. Vybraní branci nejprve vykonávali 5 měsíců náhradní vojenskou službu u útvaru vojsk ministerstva vnitra a to v ČSR ve Frýdku Místku a v SSR v Pezinku. Nástup branců byl organizován ve dvou nástupních termínech a to k 1. 4. a 1. 10. každého roku. Po ukončení náhradní vojenské služby byli přijati do služebního poměru příslušníka SNB a zařazeni na dobu 19 měsíců do pohotovostního útvaru, kde absolvovali praporčickou školu SNB a tím získali základní bezpečnostní vzdělání rozšířené o výcvik se speciální technikou a výcvik v řízení motorových vozidel včetně praxe ve výkonu služby. Před vyřazením z PÚ VB byl s každým frekventantem prováděn pohovor, při kterém se konkrétně určilo jeho další zařazení. Převážná většina těchto příslušníků byla zařazována k výkonu služby Veřejné bezpečnosti. Materiální zabezpečení frekventanta PÚ VB bylo shodné jako u příslušníků SNB zařazených u útvarů VB v základních funkcích. Funkční plat po dobu zařazení v PÚ VB činil 1.800,- Kčs. Zkušební doba byla frekventantům stanovena jednotně v délce 8 měsíců.³⁰

Cesta k Pohotovostnímu pluku (dále jen PP) byla pro všechny velmi podobná. Je zajímavé, že mladí muži byli k tomuto pluku a tudíž i k VB „nalákáni“ skrze kratší dobu vojenské služby a následného platu. *„Měl jsem před vojnou a u nás na statku za mnou přišel nějaký ten z výboru KSČ a nabídl mi, jestli bych nechtěl jít jakoby k VB dřívější. Tak*

---

²⁹ MUZIKANTOVÁ, M.: *Pohotovostní pluk VB ČSR (1969), 1070 – 1990 (Nástin org. vývoje)*; Internetová verze Sborníku AMV 2/2004; str. 83

³⁰ Základní informace o výběru uchazečů pro službu v SNB a studiu ve školách MV: Praha 1989; příručka HŠ LM v ČSSR

jsem šel potom na ředitelství nebo správu tady na Nádražní k tomu kádrovým pracovníkovi. Ten mi vyprávěl, co to všechno obnáší, že bych šel třeba jenom na půl roku na vojnu do Frýdku-Místku a po půl roce, že bych teda nastoupil do školy, do policejní školy na ten Pohotovostní pluk do těch Hrdlořez. Hlavně mi furt zdůrazňoval, co to všechno obnáší a hlavně, že bych na tý vojně byl jenom půl roku, což dřív byla vojna normálně dva roky. Po prostudování toho všeho, jsem v dubnu 86 nastoupil do Frýdku-Místku na 5 měsíců, na tu zkrácenou vojenskou službu. Ta proběhla v pohodě, sice mi naslibovali, že budu jezdit po přísaze každý 3 neděle domů, ale já jsem nejel ani jednou domů, žádný opuštěný nebyly, vycházky byla jenom po Frýdku.³¹ Další příslušník vzpomíná na vstup k PP obdobně. „S tátou jsme se bavili, co bych dělal dál a on mi řekl, jestli bych nešel na tehdejší Pohotovostní pluk. Nevěděl jsem, co to obnáší a tak táta to nějak začal zařizovat, nebo zařídil. Já jsem šel na tehdejší SNB v Lounech, tam za zdejší kádrovákem, kterej se mnou vyplnil nějaký papíry, pak jsem jel do Prahy do Bartolomějský, tam jsem šel k nějaký doktorce, pak jsem k dalšímu člověku, co zas něco se mnou vyplňoval a pak de facto mi přišel, nebo starej povolávací rozkaz, co jsem měl, tak ten mi zrušili a přišel mi novej, takže jsem šel na vojnu do tehdejšího Frýdku-Místku, kde byli vojska Ministerstva vnitra, tam jsem byl asi pět měsíců, to de facto za celých pět měsíců, co si vzpomínám, tak jsem nebyl doma. Pak nějak v červenci jsem skončil, přijel jsem domů, čtrnáct dní jsem byl asi doma, ne v srpnu to bylo a 1. 9. jsem teda nastoupil k tomu PP VB, a k tomu dni jsem také nastoupil do služebního poměru SNB.“³²

Doba trvání služby u PP VB v Praze-Hrdlořezích byla určována podle dosaženého vzdělání příslušníka. Těm příslušníkům, co neměli maturitní zkoušku, byla stanovena délka služby v trvání 23 měsíců, a ti s úplným středoškolským vzděláním si pobýli u PP 15 měsíců. Takže příslušníci bez maturity strávili na „policejní vojně“ celých 28 měsíců, takže o 4 měsíce déle, než u ČSLA. Toto rozdělení se ale příslušníci dozvěděli až po nástupu k Pohotovostnímu pluku. Musíme přihlédnout k tomu faktu, že po dobu setrvání u PP VB byli příslušníci placeni normálním platem příslušníka SNB. „Na tý vojně se tenkrát bralo nějaký žold asi 120 Kčs a tady jsme brali, co si ještě pamatuji, nějakých 1 500, 1 800 Kčs,

---

³¹ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

³² Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

což na tu dobu nebyly nějaký malý peníze.“³³ „To už jsem podepsal ten pracovní poměr, takže na škole jsem byl jakoby už policajt, nebo VB, a bral jsem nějakých kolem dvou a půl tisíce, za to, že jsem byl na tý škole.“³⁴ Podle dostupných materiálů byl plat frekventantů, jak se noví příslušníci PP VB nazývali, 1 800 Kčs měsíčně.³⁵ Ještě je zajímavé, že ve Frýdku-Místku působili i nováčci ze Slovenska, kteří po 5 měsících služby byli převeleni do obdoby Pohotovostního pluku Praha, do Podhorského pluku v Bratislavě.

Vzpomínky začínajících příslušníků VB jsou o poznání zajímavější. „Tady v Praze v Hrdlořezích, to byla druhá vojna. Sice tam neprobíhaly výcviky, jako na vojně, klasický, že jo, tady jsme chodili denně do školy. Ale drželi jsme ostrahu, držely se dozorčí roty, dozorčí prapor, dozorčí útvar, atd. Byla směna do kuchyně, že se chodily škrábat brambory, mejt nádobí. Dozorčí ošetřovny, dozorčí bazénu, dozorčí byl kulturáku. Jako předměty jsme měli český jazyk, němčinu, ruštinu, obecný výkon, chemie, dopravní služba, technika administrativy, kriminalistika byla, měli jsme tělocvik a pořádkovou službu. Byly tam v tu dobu (1986-87) tři aktivní prapory, nevím o kolika lidech, takže to byla dá se říci taková záloha ministerstva vnitra a využívaly se na různé akce. Víím, že jsme měli třeba nacvičený nějaký akce v případě, že by vybuchla Spolana Neratovice, když by utek nebezpečnej pachatel, něco se stalo, tak se dělaly uzávěry Prahy. Pohotovostní pluk se využíval na různé demonstrace v roce 89 a tady to a taky se jim posilovaly okresní sbory.“³⁶ Pohotovostní pluk byl uveden do plné pohotovosti v srpnu, říjnu a listopadu roku 1989. Zásahu proti studentům dne 17. listopadu 1989 v Praze se zúčastnily tři prapory PPVB ČSR. Zásah trval zhruba šest hodin. Pokyn k návratu na základnu byl vydán postupně nejprve ve 21.45 hodin 2. praporu, ve 22.10 hodin 3. praporu a ve 22.15 hodin 1. praporu. Jakkoliv se předchozí zásahy PP VB ČSR obešly bez velkého násilí, 17. listopadu 1989 se zákrok PP proti demonstrujícím studentům vystupňoval do nevídané brutality. Skandující dav označil PP VB ČSR za „Jakešovo gestapo“ a veřejné mínění

---

³³ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora; narátor nastoupil k PP v roce 1986

³⁴ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

³⁵ Základní informace o výběru uchazečů pro službu v SNB a studiu ve školách MV: Praha 1989; příručka HŠ LM v ČSSR

³⁶ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

nejenže odsoudilo samotný zákrok, ale v pozdějších dnech, kdy se politická situace vyjasnila, přímo zpochybnilo samotnou existenci PP VB ČSR.³⁷

Ale ačkoli byli již příslušníci PP placeni jako řadoví členové SNB, byla i u PP vojenská kázeň a naprostá politická loajálnost. *„Z pohotovostního pluku pár lidí vyhodili kvůli tomu, protože oni, já nevím, jak proběhl ten nábor, ale nějakým způsobem je lustrovali a zjistili, že mají nějaký příbuzný někde v zahraničí, v tehdejší západní světě a normálně s nima ukončili služební poměr a šli dosloužit vojnu. .... brali jsme za to peníze, to byla výhoda a jezdili jsme i domů tak jednou za 14 dní až tři neděle, dá se říci byl to volnější režim, než na vojně. ... třeba rozhodli, že od studijního průměru, já nevím 1 až 1,5, že budeš jezdit od pátku a budeš se vracet v neděli v deset večer. Ten, kdo měl 1,5 až 1,8 se vracel v osm. 1,8 až 2,2 se vracel v šest a to se takhle stupňovalo dále, takže první se vraceli už v poledne a ti, co měli třeba horší průměr, tak nejezdili vůbec domů. Mě se jednou stalo, že jsem dostal pětku z něčeho a už jsem neměl šanci si to opravit a potřeboval jsem jet na sobotu a neděli domů, protože můj brácha se ženil. No a tenkrát jsem byl dokonce u velitele roty a ten velitel mi řekl, že to není moje svatba, že ten nárok nemám a že mě nikam nepustí. Jinej velitel se ale za mě přimluvil, tak jsem jel, ale vracel jsem se v neděli v poledne.“³⁸*

„Holky do pohotovostního pluku nebyly přijímány, tam žádný nebyly. No po tom půl roce jsme byli už strážmistři, pak po dalším půl roce praxe jsme byli nadstrážmistry. To pak proběhly zkoušky, kde jsme jakoby dostali maturitu, že máme střední policejní školu. .... Marxismus-leninismus, to právě jsme už měli na vojně, a už tam skoro všichni museli být komunisti, tam museli být všichni, všichni museli být ve straně, nebo být alespoň čekatel. No pár lidí tam bylo, co ve straně nebyli, takže ty moc nikam nechtěli a měli s tím problémy. Na pohotovostním pluku se furt chodilo poslouchat nějaký přednášky a prostě marxismus-leninismus, takový školení.“³⁹

Po zásahu pohotovostního pluku na Národní třídě dne 17. listopadu se existence této jednotky v rámci VB schylovala ke svému konci. Brutální zásah této jednotky začala

---

³⁷ MUZIKANTOVÁ, M.: *Pohotovostní pluk VB ČSR (1969), 1070 – 1990 (Nástin org. vývoje)*; Internetová verze Sborníku AMV 2/2004; str. 93

³⁸ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

³⁹ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

vyšetřovat i Vojenská obvodová prokuratura.⁴⁰ Po změně vlády a odstoupení komunistického vedení státu byly dny PP VB ČSR sečteny. 10. ledna 1990 vláda rozhodla zrušit PP VB ČSR a zřídila odbornou nástupní školu VB. 26. února 1990 čs. vláda rozhodla zrušit zcela pohotovostní pluky na celém území republiky a nahradit je školami pro odborný výcvik nových příslušníků VB. 1. března byla tato škola zřízena pro Českou republiku a veškeré vybavení pohotovostního pluku bylo rozděleno mezi armádu a hasiče.

Poslední velitel Pohotovostního pluku, za jehož působení probíhaly zákroky proti demonstrantům od 2. poloviny roku 1988 a zejména brutální zákrok proti demonstrujícím studentům dne 17. listopadu 1989 v roce 1990 tvrdil, že pouze plnil rozkazy nadřízených orgánů a s řešením politické situace zákroky svých podřízených „vnitřně nesouhlasil“. Tento velitel byl v roce 1990 zcela propuštěn z SNB na základě občanské komise.⁴¹

3. 2. 2. Pohraniční stráž

Velkou kádrovou rezervou pro SNB byli i vojáci základní služby sloužící u Pohraniční stráže. Ta vznikla v roce 1951 podle vzoru sovětského pohraničního vojska. Příslušníci tohoto vojska byli vojáci základní služby s prodloužením služby na 27 měsíců a necelých devět procent tvořili vojáci z povolání. Vojáci vykonávající základní vojenskou službu u PS byli vybíráni z řad prověřených vojáků, z členů KSČ a svazáckých organizací, ale přihlášku k tomuto útvaru mohl podat každý mladý muž, který měl o tuto službu zájem (samozřejmě byl před vstupem do PS řádně prověřen kádrově). Od roku 1972⁴² až do konce existence PS v roce 1990, byla tato součástí Ministerstva vnitra. Tudíž byla vhodnou základnou pro vybírání nových příslušníků do řad Veřejné bezpečnosti.⁴³

---

⁴⁰ viz.: ŽÁČEK, P.: *Vypovídat pravdu a nic nezamlčet: Protokoly parlamentní vyšetřovací komise pro objasnění události 17. listopadu 1989-1. díl; Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013*

⁴¹ MUZIKANTOVÁ, M.: *Pohotovostní pluk VB ČSR (1969), 1070 – 1990 (Nástin org. vývoje);* Internetová verze Sborníku AMV 2/2004; str. 94

⁴² Od roku 1951 byla PS součástí MV až do roku 1966, kdy byly sníženy počty jednotek PS, zejména na hranici s NDR. Poté přešla pod kompetenci MNO. V roce 1972 byla opět přefazena pod Federální MV, s tím, že vykonávala ostrahu hranic i se socialistickými státy. Do roku 1978 byla pod velením Hlavní správy PS i veškerá vojska MV. V roce 1978 byla vojska MV opět podřízena pod velení prvního náměstka MV ČSSR.

⁴³ PULEC, M.: *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, Seznamy usmrcených osob na státních hranicích 1945 – 1989; Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006*

Adoptovaný syn jugoslávského partyzána vzpomíná: „Jsem musel pak na vojnu, do základní vojenské služby, tak mě odvedli k vojskům pohraniční strážě v Českých Budějovicích. Absolvoval jsem službu v Novohradských horách u Kaplice. Na základní službě proběhl nábor, a jelikož jsem se na vojně oženil, jsem hledal cestu, jak prostě uživit rodinu. Tak jsem přistoupil na podmínky, který mi nabízeli, Sbor národní bezpečnosti.“⁴⁴

Mladý funkcionář SSM vzpomíná na PS: „Tak jsem šel na 2 roky na vojnu, šel jsem samozřejmě na vlastní žádost k Pohraniční strážci. Samozřejmě jsem byl rád, že jsem šel k PS, což samozřejmě teda tam nemohl jít zase úplně každý jo, zřejmě jako já, člověk, který byl v SSM už, takže samozřejmě už nějakou protekci jsem měl. Před koncem vojny, tam přijeli náboráři z Prahy k policii, nebo tehdy k SNB. A já jsem neváhal, protože jsem si v duchu spočítal ty výhody a nevýhody, co mě čeká, když se vrátím, tak jsem se rozhodl podepsat. No a po tom všem, těch prohlídkách a tak, jsem nastoupil k místnímu oddělení na Smíchov. Tam jsem byl půl roku a pak jsem šel do Brna na 10 měsíců do přijímače a tam jsem vlastně získal nějakou tu střední policejní školu.“⁴⁵

„Na vojně jsem byl u Pohraniční strážě na chebský brigádě. Tak se mě tam líbilo v té přírodě, tak jsem se rozhodl, že bych po vojně šel sloužit k SNB k tehdejšímu pohraničnímu oddělení do Machova. Tak byl jsem členem KSC a vychoval mě Pionýr a svazácci, tak jsem neměl problémy jít k PS. No tak mi vyřídili přijímací řízení nějaký a nastoupil jsem do Sboru národní bezpečnosti.“⁴⁶

Po pádu „železné opony“ nebyla potřeba nechávat ve stavu tolik příslušníků Pohraniční strážě. V květnu 1990 přijalo Federální shromáždění ČSFR zákonné opatření, kterým stanovilo přesun příslušníků PS a vojsk Ministerstva vnitra k plnění úkolů Veřejné bezpečnosti. „Vojáci mohou být na žádost vlády příslušné republiky vyčlenění k plnění úkolů Veřejné bezpečnosti v případě, že je to nutné k zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku na území příslušné republiky.“⁴⁷ Ještě v roce 1990 se předpokládalo, že PS bude

---

⁴⁴ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

⁴⁵ Rozhovor s P.Pašerárem; v Praze dne 24.7.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

⁴⁶ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

⁴⁷ ZÁKONNÉ OPATŘENÍ: předsednictva Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky ze dne 29. května 1990 o vyčleňování příslušníků Pohraniční strážě a vojáků vojsk ministerstva vnitra k plnění úkolů Veřejné bezpečnosti; Zákon č. 22/1997 Sb.

nahrazena Pohraniční policií, což se nestalo a na konci roku začal proces likvidace Pohraniční stráže. Mnoho důstojníků a vojáků odcházelo k Veřejné bezpečnosti ČSFR.

3. 2. 3. Civilní cesta k SNB

Tato cesta byla také možná, i když dotyčný příslušník měl ze začátku své služby velké problémy, jelikož neměl zkušenosti s výkonem SNB atd., na rozdíl od těch, co prodělali službu u vojsk MV a PP VB. Největší náborová akce do SNB, resp. VB, proběhla po roce 1970, kdy SNB byla po čistkách velmi oslabena a potřebovala doplnit a rozšířit své stavy, jelikož nový „normalizační“ režim přikládal velkou důležitost udržení veřejné bezpečnosti státu. Počet propuštěných příslušníků z řad SNB, se nedalo ze žádného autorovi známého zdroje zjistit.

„Po vojně jsem nastoupil k Veřejným službám Bruntál, kde jsem dělal topenáře, instalatéra do roku 71, kdy jsem v tomto roce nastoupil v náboru k SNB v červnu 71. To nás šlo tehdy moře mladejch kluků. Bezpečnost tehdy byla nějak rozložená, vím, že to nás šlo moře. V tom mém semestru, to byla škola, tuším půl roku, to jsme byli v Karviné, nás bylo moře mladejch kluků.“ Dotyčný narátor také vzpomíná na vstup vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR v srpnu 1968: *„Okupaci Československa jsem zažil v Hranicích. To si vzpomínám velmi dobře. To jsme měli položený asi 200 metrů úsek nový dálnice, položený beton čerstvě. No a ráno jsme přišli na stavbu a bylo to zdemolovaný, rozježděný tankama.“*⁴⁸ Taková zajímavá vzpomínka příslušníka SNB na okupaci, podotýkám, že jako jediný ze všech narátorů o této události promluvil.

„Byl jsem zaměstnán u železnice a mým zájmem bylo jezdit jako strojvedoucí, ale strojvedoucí motorové trakce, takže buď diesel, nebo elektrický motory. Tak mi sdělili, že tam místo není a jestli chci dělat strojvedoucího, tak jediné parní trakce. Dnes bych to přivítal, protože to je zajímavý, ale tenkrát jsem věděl co to je a nechtěl jsem to dělat. A jeden můj kamarád mi říkal, že ho taky nevezali, tak jsem šel dělat k VB, tak pojď taky. No takže to byl ten můj důvod, proč jsem šel k VB. Sem se přihlásil v srpnu 71, mě přijali jako

---

⁴⁸ Rozhovor s J. Hrušešem; v Bruntále dne 9.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

mladýho strážmistra, ne rotného, protože jsem byl vysokoškolák. No a začal jsem pracovat na obvodním oddělení v Děčíně/Valkěřice. A tam, když jsem nastoupil, tak tam zrovna vznikala SSM a předseda MNV mě oslovil, abych jako ten mladý kolektiv založil, tak jsme založili tu organizaci, ale ne z politických důvodů, ale jenom proto, že jsme věděli, že se budeme moct někde ozvat a něco pro sebe udělat a taky pro tu mladou generaci ve Valkěřovicích. No tak jsem byl předsedou té organizace svazácký, komunistický, asi 4 roky, než jsem se oženil, no oni mě zvolili jako esenbáka samozřejmě.“⁴⁹

Někteří příslušníci se dostali do řad SNB z důvodů svých sportovně-aktivních. Tak jako v armádě existoval klub Dukla⁵⁰, tak i při útvarech MV existovala sportovní organizace Rudá hvězda.⁵¹

„Já jsem se věnoval motoristickému sportu, jezdil jsem motokros, tak jsem nastoupil do Dukly, když jsem byl na vojně. Já pak utrpěl úraz, takže jsem z Dukly přešel do provozního praporu v Písku, kde jsem vlastně jakoby tu vojnu dokončil, vrátil jsem se zpátky a protože jsem v tom sportu chtěl pokračovat, tak jsem nastoupil do složek Ministerstva vnitra, pod kterým byla Rudá hvězda, která zastřešovala ten sport, takže to byl ten cíl, proč já vlastně vstoupil do bezpečnostních složek. V té době jsem absolvoval ty různé policejní školy, důstojnický. To byly asi dvě nebo tři.“⁵²

„Mezi léty 71 – 73 jsem byl na vojně u stavebních vojsk. Pak jsem se vrátil k Metrostavu. Takže jsme dělali metro, jsme stavěli. No já jsem moc nestavěl, byl jsem zařazený jako mistr stavbyvedoucí. Ale nešlo mi to, hlavně jednání s lidmi, protože jsem tam byl s lidma, který žili ve svém světě, žádní intelektuálové. Jediný, co jsem jim vždy řekl, bylo: Chlapi, tady bude tunel. No to bylo asi všechno. Pak jsem šel na rok a půl, nebo dva roky k Silnicím KNV Praha. A tam mě to zase nebavilo, protože tam nebylo, co dělat, byla to taková zašívárna. A v roce 80 jsem se potkal s někým, kdo mi vychválil VB a řekl, že jsou

---

⁴⁹ Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

⁵⁰ Na základě Směrnice pro masovou a sportovní činnost v roce 1956 bylo rozhodnuto založit ve všech složkách armády Vojenské tělovýchovné jednoty (VTJ) s jednotným označením Dukla s uvedením názvu posádky.

⁵¹ Od roku 1952 dobrovolná sportovní organizace ministerstva národní bezpečnosti, později ministerstva vnitra, organizující dobrovolnou tělovýchovu příslušníků bezpečnostních složek, Pohraniční (později i Vnitřní) stráž.

viz.: Petráš, J.: *Fotbalový oddíl Rudá hvězda/Sportovní klub policie České Budějovice 1951-2011*, Jihočeské muzeum, České Budějovice 2011

⁵² Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 13.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

*tam peníze a samozřejmě nějaký postup, nějaký kariérní řád. Já jsem nebyl v té době u komunistů, to by mě doma asi zabili, ale byl jsem v SSM, to jsem vstoupil na vojně. Kdybychom to vzali takhle politicky, tak když jsem nastupoval, tak jsem určitě nepřemýšlel o nějaký politický situaci nebo podobných nesmyslech. Jsem nastoupil a nastoupil jsem skutečně od začátku. Já jsem začínal na místním oddělení v Nuslích, Svatoslavova ulice číslo 10. Tam to byla zaplivaná, špinavá místnost. Já jsem ale před tím pistolí v ruce neměl, protože všichni počítali, že zkrátka tam chodili ty kluci, který měli zkušenosti z armády a nebo už měli nějaký ten pohotovostní pluk, v tom já nebyl. A takže se předpokládá, že to umím a najednou já jsem stál na Praze 4 na tom náměstíčku s pistolí. Ted'ka vím, že jsem přecházel tam silnici, náboje jsem měl někde a ted' vím, že mi to tam před tou tramvají vypadlo. No normálně pistole mi padala, ta čepice, co jsem vyfasoval, mi spadla, ...*⁵³

Sbor národní bezpečnosti nabízel mnohé výhody, 30 dní dovolené, 14 dní rehabilitace v lázních, služební byty, vlastní rekreační zařízení, tohle všechno mohlo motivovat muže ke vstupu do sboru. Výše služebního příjmu příslušníka SNB závisela na vykonávané funkci, dosažené kvalifikaci a hodnosti a dále na délce trvání služebního poměru a povaze a náročnosti služby. Po přijetí do služebního poměru dále sbor poskytoval odborné bezpečnostní vzdělání, jež zajišťovaly resortní školy ministerstva vnitra. Vzhledem ke značným nárokům na fyzickou připravenost, psychickou zátěž a odpovědnost při výkonu služby se věnovala ze strany SNB soustavná péče o vytváření dobrých pracovních a sociálních podmínek příslušníka. SNB poskytovala v rámci resortního školství možnost zvyšování kvalifikace podle potřeb jednotlivých úseků služby i např. studiem na Vysoké škole SNB, která poskytovala vysokoškolské vzdělání ve studijním oboru právo včetně zaměření na odborně bezpečnostní problematiku. Bytová situace příslušníků byla řešena přidělováním resortních bytů a u svobodných, kteří neměli vlastní ubytování v místě výkonu služby, ubytováním na resortních ubytovnách. Zdravotní péče byla zajišťována v resortních zdravotnických zařízeních včetně vlastní nemocnice⁵⁴, vyžadoval-li to zdravotní stav, byla poskytována lázeňská péče; za účelem posílení a upevnění tělesného a duševního zdraví a předcházení nemocem bylo příslušníkům, kteří

---

⁵³ Rozhovor s M. Zikou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

⁵⁴ Nemocnice Na Míčánkách v Praze, která byla v roce 1997 předvedena po Fakultní nemocnici na Vinohradech, od roku 2000 slouží areál, jako Justiční palác.

splňovali stanovené podmínky, poskytováno, jak je napsáno výše - preventivní rehabilitace v délce 14 dnů, délka dovolené 30 kalendářních dnů bez ohledu na věk příslušníka a odpracovanou dobu, příslušníkům vykonávajícím zvlášť obtížnou službu byla poskytována ještě dodatková dovolená v délce 7 dnů, příslušníkům SNB výběrová rekreace tuzemská a zahraniční. Příslušníkům vykonávajícím službu ve stejnokroji se vydávaly stejnokrojové součástky, příslušníkům vykonávajícím službu v občanském oděvu, se vyplácel peněžitý příspěvek. V případě skončení služebního poměru měli příslušníci SNB specifické náležitosti (v oblasti sociálního zabezpečení – odchodné, platové vyrovnání, příspěvek za službu, věková hranice 55 let na nárok na starobní důchod v I. důchodové kategorii a 57 let u II. důchodové kategorie, přičemž převážná část funkcí byla zařazena v I. důchodové kategorii).⁵⁵ Ke kulturně výchovnému, zájmovému a sportovnímu vyžití byly zřízeny Kluby příslušníků SNB, které organizovaly uměleckou a společensky prospěšnou činnost, sportovní soutěže, tematické zájezdy, besedy, návštěvy kulturních zařízení a podílely se i na organizování zájmové činnosti dětí. Všestranné sportovní vyžití umožňovaly příslušníkům také tělovýchovné jednoty Rudé hvězdy.⁵⁶ Tyto výhody byly pro některé lidi velmi lákavé, na druhou stránku služba v tehdejší VB nebyla tak jednoduchá, jak si mnozí dnes myslí, případně jak to ve své době parodovala řada populárních anekdot.

---

⁵⁵ Do konce roku 1992 se zaměstnání členily na I., II., a III. kategorii. I. kategorie se členila na sedm podkategorií. Příslušníci SNB spadali do kategorie I. KF a II. KF. To znamenalo, že příslušníci SNB se řadili do stejné kategorie, jako horníci, či skláři a mohli po odpracování dvaceti let služby, odejít do důchodu v 55 letech.

http://www.naseduchody.cz/clanek_67-kategorie.html

⁵⁶ Základní informace o výběru uchazečů pro službu v SNB a studiu ve školách MV: Praha 1989; příručka HŠ LM v ČSSR; str. 6 - 7

3. 3. ŽIVOT U SNB

Povolání příslušníka SNB, resp. člena Veřejné bezpečnosti, nebylo před rokem 1989 nějak zvlášť jednoduché. Na jedné straně ve dne noci, bez ohledu na počasí a své osobní pocity a nálady, konali službu veřejnosti a k jejímu prospěchu, na straně druhé byli hlavní oporou autoritářského režimu se všemi z toho plynoucími důsledky. Zelenou uniformu musel obléct každý, kdo chtěl vykonávat povolání u Veřejné bezpečnosti. Skoro každý nově nastoupivší policista začal svou cestu policejním životem na hlídkové službě, kde si „odšlapal“ stovky kilometrů chodníku, než mohl získané zkušenosti a vědomosti úročit na „vyšším postu“, buď na kriminální policii či v určité „funkci“. SNB nabízela mnohé výhody, ale velkou motivací byl kariérní růst, který byl zajištěn mnohými vzdělávacími zařízeními po celé republice. Nový příslušník VB nesměl být starší 30 let a tak mnozí z bývalých příslušníků z 80. let 20. století i dnes nadále vykonávají službu u Policie ČR. Jaký byl život takových nováčků u VB? Pokud se takový příslušník osvědčil, mohl dostat od prezidenta ČSSR medaili „Za službu vlasti“, či „Za zásluhy o obranu vlasti“.

Typický den obyčejného příslušníka VB popisuje jeden „esenbák“ z Brna: *„Takže třeba nás tam bylo na tom obvodním oddělení, já nevím osm, osm vyhledavatelů, třeba 30 hlídkovejch, ve směnách. Různý, třeba 10 na směnu, druhých 10 na směnu a to se střídalo v cyklu, kdežto my jsme chodili do práce jako převážně od rána od 7 do půl čtvrté. Ale měli jsme odpolední a noční hodiny v tom okrsku, který jsme měli přidělený. A tam jsme se starali. Měli jsme styk s národními výbory, styk s podniky v tom okrsku, kotelna Slatina, JZD Slatina, ZKL Brno, kuličková ložiska, Zetor Brno dneska. Takže tam prostě člověk, když měl tu odpolední službu jako vyhledavatel, tak jsem jel do toho svého okrsku, obešel jsem si třeba národní výbor nebo milicionáře nebo tehdy Pomocnou stráž VB. No vyptával jsem se, co mají novýho, jestli tam nedošlo k nějakým problémům z bezpečnostního hlediska. Na vrátnici jsem se zastavil nebo za ředitel toho podniku, ptal jsem se, jestli tam nemá nějaký problém nebo eventuálně nějaký krádeže na pracovišti nejsou a tak dále, čili taková prevence.“⁵⁷*

---

⁵⁷ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 28.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

3. 3.1. Nováčkem u VB

Na svůj první den výkonu služby vzpomíná příslušník z Prahy: „*Seděl tam takovej starej policajt k šedesátce: „Co si přejete?“ Já jsem říkal: „já se tu mám u vás hlásit“. A on na mě: „vy jste nášovej ochranej dohled?“ Říkám: „né, já jsem nový policista“. Takže to bylo přesně, to si pamatuji jako dnes, jako to první setkání s výkonem, takže se samozřejmě zasmál, šel jsem dovnitř, přivítal jsem se s náčelníkem, seznámil mě s ostatními, co kde dělat a tak dále, ale jak říkám, ten první moment nejde zapomenout.“ Ten samý příslušník dále vzpomíná. „Ale jak říkám, tam byl takovej volnej vlastně život. Takže někteří to trávili tak, že chodili po hospodách, jakoby rádoby na kontrolu, kde každej dostal pivo zadarmo nebo věču, to bylo takový pro mě zajímavý, já jsem z toho byl z počátku úplně v šoku, že skutečně všude si toho policajta vážili, předcházeli si ho. Ale jak říkám, ten policajt jako v té hospodě, když tam byl nějaký konflikt mezi Romama a podobně jako, tak když ten policajt s prominutím řekl „držte tlamy“, tak tam skutečně byl klid.“⁵⁸ Lidí měli z příslušníků respekt, nedovolili si neposlechnout jejich pokynů. „Co se týče Čechů jo, tak jako si myslím, že opravdu ten respekt byl opravdu mezi lidma hodně zakořeněný vůči uniformě policejní.“ U lidí se ale i vyskytoval strach. „Zejména policie jako jo, budila v těch lidech strach. To si nebudeme zastírat jo, samozřejmě jako jo když někde viděli zelenou uniformu, zelenou kamizolu jak se říká jo, tak ti lidé samozřejmě jako jo to respektovali jo. Strach a respekt z uniformy zajisté tedy byl. „Takže jak říkám, ta policie opravdu vystupovala z pozice strachu jo a ten respekt ve společnosti byl jo. To rozhodně.“ Avšak ne u všech lidí žijících v Československu stejný. „Jo u Vietnamců na vietnamský ubytovně jako jo, ti jako nerespektovali, že nějaká uniforma je jo, tak samozřejmě tam to bylo tango jo.“⁵⁹*

Na konci 80. let nastoupil k VB mladý příslušník, jenž byl náborován přímo do Prahy. „Po škole potom nás rozdělovali, to nikdo si nemohl vybrat, kdo kam chce jít, tak nás rozdělovali, takže to byla celá rota, tak to rozdělili, roztrhali po Praze, ale nejvíc toho šlo na tu Pohotovostní motorizovanou jednotku do těch, v Ďáblicích byla. No takže tam nás dali, tam se jezdilo, denní, noční služby. A hlavně jsem vyfasoval Prahu 1, přímo Václavský náměstí a přilehlý uličky. Takže jsem jezdil celou směnu, těch 12 hodin těma osmi ulicemi,

---

⁵⁸ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

⁵⁹ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

to až ke Starošku a jenom k Národnímu muzeu a jenom těch 8 ulic furt dokola, to se jezdila autohlídka. Takže to mě nějak nebralo, ještě když jsem k tomu vyfasoval psa, kterej tam ukrutně smrděl, jelikož jsem na tu autohlídku nastoupil v dubnu 88, tak to ještě nebylo nic moc počasí, jo od dubna na půl roku, a to jsem párkrát vyfasoval toho psa, kterej strašně smrděl v tý Volze, vohromný auta, ještě kombi Volha, to je 6 metrů ukruťácký auto.“⁶⁰

Další příslušník, který prožil službu u Pohotovostního pluku, vzpomíná na stejnou dobu. Kvůli stále trvajícimu podstavu příslušníků v Praze a taky kvůli „zaučení se“, nastupovali všichni nově nastoupivší příslušníci z celé republiky na určitý čas „šlapat chodník“ do Prahy. Těmto příslušníkům se říkalo tzv. posily. *„Všichni ať byli náborováni jakýmakoli okresníma nebo krajskýma správama, tak museli jít sloužit na rok do Prahy. Pražáci samozřejmě v Praze zůstali a Středočeši taky v Praze, ale všichni Moraváci ať byli odkudkoli, tak museli sloužit rok v Praze. Takže tím se vlastně v Praze obsazovaly ty místa, kde nikdo nechtěl sloužit, to znamená hlídková rota na Praze 1, kde se šlapal jenom Václavák, nic jinýho, dotovala se Pohotovostní motorizovaná jednotka, dotovali se řed'áci – oddělení řízení dopravy. Já jsem šel tenkrát do Stodůlek. Nějací kluci, co měli tlačanky, tak ty se samozřejmě dostali hned z Pohotovostního pluku domů, ale to byli jednotlivci. Začínal jsem jako hlídkový policista. Hlídkovej sloužil sám, takže třeba jsem měl 12 hodinovou službu, kde jsem měl 2 přestávky, de facto jsem strávil 11 hodin na té ulici a musel jsem donést nějakou činnost. Tenkrát se dávaly pokuty já nevím, mám dojem, že nejvyšší pokuta byla sto korun, takže jsem musel donést alespoň tu stovku.“⁶¹*

Novácci, kteří byli přijati do služebního poměru VB, byli nejprve přidělováni tam, kam jich bylo zapotřebí, nehledě na jejich bydliště. Jak je evidentní, ten první rok, který si musel každý příslušník prožít, příjemný nebyl. Z rozhovorů vychází, že nejčastěji se doplňovala služba u Pohotovostní motorizované jednotky. K jejímu vzniku došlo v červnu 1956 a byla určena jako celoměstský pražský útvar k rychlé reakci v oblasti veřejného pořádku a kriminality. Její příslušníci jako jediní v zemi nosili uniformy petrolejové barvy (tzv. petrolejky). V roce 1978 dostala dnešní název: Pohotovostní motorizovaná jednotka. V roce 1987 byla v rámci PMJ vytvořena rota psovodů, čímž vzrostl počet příslušníků této jednotky přes 500. Koncem 80. let se rozšířila působnost jednotky. VB chtěla být dobře

---

⁶⁰ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

⁶¹ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

připravena i na útok ozbrojených pachatelů a tak ze stálého stavu příslušníků PMJ byla vytvořena skupina, která procházela speciálním výcvikem a byla určena k likvidaci nebezpečných pachatelů. Po roce 1990 přichází změna u barvy a designu uniforem policistů. PMJ už nenosí své legendární "petrolejky" a do policejní "módy" přichází v roce 1992 modrá barva a vzhled uniforem, který s malými změnami přetrval dodnes. Postupně se snižoval stav členů jednotky. Bez náhrady byla také zrušena Rota silniční kontroly. 1. 11. 1990 sice byla ze zdatných policistů PMJ vytvořena 3. Rota PMJ (tzv. Rota zásahu proti nebezpečnému pachateli, později jen ROZA) v roce 1997 však byla ze stavu PMJ vyňata, byla přejmenována na Zásahovou jednotku a osamostatnila se tak nejen administrativně, ale i prakticky odstěhováním se z d'áblické základny. I četa psovodů se stěhuje ze základny PMJ do Tuchoměřic a stejně jako ZJ, i psovodi se následně osamostatňují a začleňují se do oddělení služební kynologie. Pohotovostní motorizovaná jednotka však ani jednou z těchto událostí příliš neutrpěla. Soustředění se upřelo na podstatu práce jednotky. Tou je práce, pro kterou byla v roce 1956 vytvořena - boj s kriminalitou na území metropole a výjezdy hlídek k případům z linky 158.⁶²

Na svůj začátek u VB vzpomíná pozdější náčelník oddělení v Děčíně. *„No a začal jsem pracovat na obvodním oddělení v Děčíně. No a pracoval jsem půl roku jako hlídkový příslušník, potom mě náčelník určil, jako obvod'áka, to znamená, že jsem měl na starosti obvod Děčína, kde jsem spolupracoval s občany a tak dál, takže jsem dělal všechno kolem toho obvodu.“*⁶³

Na svůj začátek v Praze-Nuslích vzpomíná další příslušník VB. Jeho popis místní služebny vypovídá nejen o stavu československé policie, ale spíše celé republiky. *„Jsem nastoupil skutečně od začátku. Já jsem začínal na místním oddělení v Nuslích, Svatoslavova ulice číslo 10. Vidím to jako dneska. To vidím normálně kde kdo seděl a když jsem tam vlezl poprvé, tam zaplivaná, špinavá místnost. To bylo něco neskutečného ta služba tam. Okno rozbitý, tam chodil kocour po takovém pultu, tam šlapal na ty papíry, co tam byly srovnány ty spisy. No neskutečný prostředí. Konírna málo. Takže jsem tam nastoupil a v podstatě jako teda poslední z posledních. To byl pro mě šok tam, protože oni hned jako tady máš, když jsem vyfasoval věci tady v Arielu tady na Praze 4, tam jako bylo*

---

⁶² Historie PČR-PMJ: <http://www.policie.cz/clanek/historie-jednotky.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

⁶³ Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

obchodní oddělení a tam se fasovaly věci. A já jsem vyfasoval teda nějaký ty hadry a pistoli a náboje. Já jsem před tím nikdy pistoli v ruce neměl. A potom jsem teda nastoupil na plnou službu a tam nám řekli: „Tady si připevni pistoli.“ A já jsem se ptal: „Na kterou stranu a co s tím?“⁶⁴

Začátky v každém povolání jsou ale složité. Pokud příslušník vydržel první rok své služby, jako povětšinou pochůzkář, mohl počítat s tím, že mu bude nabídnuto další vzdělávání ve školském systému MV. SNB nabízela jednu z největších možností na kariérní růst v tehdejším Československu. A možnosti, kam dále směřovat kroky uvnitř tohoto sboru, byly široké a pestré.

---

⁶⁴ Rozhovor s M. Zikou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

3. 3.2. Kariéerní růst

Ministerstvo vnitra nabízelo širokou škálu dalšího profesního vzdělávání. Vedle již výše zmiňovaného Pohotovostního pluku to dále byla Střední odborná škola Pohraniční stráže a Vojsk ministerstva vnitra. Šlo o čtyřletou resortní školu, která formou denního studia poskytovala úplné střední vzdělání v oboru „všeobecná ekonomika“ a praporčické vzdělání. Absolvováním dvouletého studia na této škole splnili žáci povinnou školní docházku. Úkolem školy bylo připravovat absolventy k výkonu praporčických funkcí u PS a VMV, ke studiu na Důstojnické škole PS a VMV, případně ke studiu na vysoké škole. Na tuto školu se mohli hlásit i studenti, kteří vycházeli základní školu a hledali si své další studium na středních školách. V průběhu studia byli žáci bezplatně materiálně zabezpečeni, bylo jim poskytováno stravování a pobírali kapesné ve výši 50,- Kčs měsíčně (75,- Kčs studující s vyznamenáním). Žáci měli 6 týdenní letní prázdniny, 14 denní vánoční prázdniny a týdenní jarní prázdniny. Mimo to bylo žákům udělováno 1 x měsíčně volno k návštěvě rodiny (jeden pracovní den a sobota s nedělí). V závěru čtvrtého ročníku vykonávali žáci 5ti měsíční náhradní vojenskou službu s plným zabezpečením vojáků v náhradní vojenské službě a stali se vojáky z povolání v hodnosti rotmistr. Studium bylo ukončeno maturitní zkouškou z předmětů mateřský jazyk a literatura, ruský jazyk, marxismus-leninismus a čsl. socialistické právo a praporčickou zkouškou z předmětů pohraniční příprava a týlová příprava.⁶⁵

Dalším stupněm byla Důstojnická škola PS a Vojsk MV, která byla resortní školou, která formou 10 měsíčního denního studia poskytovala důstojnické vzdělání se zaměřením „Pohraniční stráž“ nebo „Vojska ministerstva vnitra“. V roce 1986 vznikla v Holešově Důstojnická a praporčická škola SNB, PS a VMV, která byla po roce 1989 transformována na Střední policejní školu MV a Vyšší policejní školu MV.

Nejvyšším možným, vnitřem nabízeným, vzděláním byla Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti v Praze, která měla pobočky v Holešově a v Bratislavě. Měla čtyři fakulty: Státní bezpečnosti, Veřejné bezpečnosti, Ochrany státních hranic a Vyšetřování VB. Po roce 1990 byla zrušena a v roce 1992 nahrazena Policejní akademií ČR. „*Tehdy*

---

⁶⁵ Základní informace o výběru uchazečů pro službu v SNB a studiu ve školách MV: Praha 1989; příručka HŠ LM v ČSSR

*nastoupil Obzina na funkci ministra vnitra, no tak řekl jednoznačně, lidově řečeno, když to tak plácnu – vysokou školu budou mít od uklízečky počínaje všichni.*⁶⁶

Příslušníci, kteří byli ve své práci dobří i politicky, mohli tohoto resortního školství využít. *„Tak v 78 jsem chtěl studovat vysokou školu, chtěl jsem jít na právnickou fakultu. Nicméně mi velitel řekl: „Máš tady Vysokou školu SNB, tak nepůjdeš studovat právnickou fakultu“. Prostě jsem neměl vůbec šanci na tu právnickou fakultu jít. A když jsem chtěl studovat práva, jako že jsem chtěl, tak mi nezbývalo nic jiného než jít na tu Vysokou školu SNB.*⁶⁷ Je smutné, že absolventi této školy nemohli po roce 1989 působit v právním oboru, jelikož tato škola nebyla po sametové revoluci uznávána a není ani dodnes. Všichni absolventi byli později Českou advokátní komorou odmítnuti.

*„Po půl roce jsem šel na nějakou školu. [Střední odborná škola MV v Holešově a Brně, pozn. autora]. Nevím, jak se to jmenovalo. Někáká škola to zkrátka byla. Ale já jsem byl jako maturant, to tam byli i nematuranti a já jsem tam šel na 6 měsíců. Takže tam jsem se něco dozvěděl o tom výkonu služby. Jo to bylo v Brně a pak jsem se vrátil zpátky na to moje oddělení v Nuslích.*⁶⁸

*„No já jsem byl nadstrážmistr, když jsem nastoupil po PP, jako hlídkovej, protože nic jinýho nebylo, když se udělala ta škola. Mohla se udělat důstojnická škola, která trvala jenom 6 měsíců, takovej nějaký kurz a to bych byl podporučík. Jenže na tu školu, to mě musel poslat náčelník toho oddělení a ten neposílal skoro nikoho, jenom zase nějaký lidi, kteří tam už byli x let, takže toho nováčka nikdo nikam na tuhle školu nepošle, abych měl tu hodnost.*⁶⁹

Vzdělání bylo téměř pro každého příslušníka stejné. Policie funguje více méně na bázi uniformity bez ohledu na vládnoucí poměry, a tak měl každý začátek své policejní dráhy velmi podobný. *„Nastoupil jsem na místní oddělení na Smíchov, a tam jsem byl zhruba půl roku a šel jsem do přijímače do Brna a ten byl vlastně pro policii. Tam byla škola na 10 měsíců a vlastně jsem tam získal nějakou tu střední policejní školu vlastně. A*

---

⁶⁶ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH Jaromír Obzina, ministr vnitra ČSSR v letech 1973 - 1983

⁶⁷ Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

⁶⁸ Rozhovor s M. Zikou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

⁶⁹ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

*po těch 10 měsících jsem se vrátil znovu na Smíchov a šel jsem tam dělat zpracovatele, dneska ve skupině dokumentace.*⁷⁰

„Tehdy byl takový trend, že každý musel začít od začátku, čili bez rozdílu, jestli mám vzdělání nějaké nebo nemám, tak jsem musel jít šlapat ulice, lidově řečeno. A přitom se dělala, prvně to byla základní škola, tam byla taková ta vstupní, pro maturanty to bylo šestiměsíční v Červeném nad Vltavou⁷¹. A po tomto absolvování kurzu právníckého takového, spíš kde se probíraly takový ty základy kriminalistiky, zajišťování stop, ohledání místa činu, prostě abychom měli nějaké teoretické vědomosti o práci policie na místě činu, eventuelně při zákrocích a podobně. To musel absolvovat každý, to bylo nařízení. A potom jsem mohl dělat tu hlídkovou službu. Do té doby nemohl člověk samostatně sloužit.“⁷²

Učitel Vysoké školy SNB na 70. a 80. léta 20. století vzpomíná. *„Na Právnický fakultě Karlovy univerzity, tam byl takzvaný kriminalistický směr. Právě on začínal až někdy v roce 1965 nebo později, překrývalo se to s Vysokou školou Národní bezpečnosti. Já jsem skončil tu Právnickou fakultu, školství vnitřácký šlo jako do háje, protože ty střední odborné školy, který byly skutečně po jednotlivých odbornostech, byly zrušený.⁷³ Udělaly se praporčické školy a takový jako nesmysly, ale vznikla už tahle vysoká škola, tak jsem požádal o přemístění a šel jsem na ní. V té době právě šéf ty školy vytáhl někoho list, tam si všechno zaškrtal, on věděl všechny věci a ždímal nás, kantoři, normálně nás vydíral. Na každého věděl něco z těch pohovorů, tak mě pustil, jenom nechal přepracovat to komplexní hodnocení na mě, který tam měl a nechal tam připsat jednu jedinou větu, takovou smradlavou. Že jsem v roce 1968 projevil jistým nesouhlasem vstup spojeneckých vojsk. A se mnou se to táhlo. Tady ta škola [v Praze na Lhotce; pozn. autora] nebyla. Ta škola vznikla a ty první ročníky, část jich byla ve Vinohradech, Fakulta Veřejné bezpečnosti, tam v tom*

---

⁷⁰ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 10.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

⁷¹ Dodnes se v obci Červená nad Vltavou nachází rezortní hotel Ministerstva vnitra Vltava, kde se dodnes konají školení a kurzy pro zaměstnance MV ČR.

⁷² Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

⁷³ Ministr vnitra ČSR rozkazem č. 19 z 2. září 1974 střední odborné školy MVČSR v Ostrově nad Ohří a v Jihlavě a odborné školy MV ČSR v Praze, Karvině a Unčíně. Místo nich zřídil praporčické školy VB v Ostrově n. O., Jihlavě, Kladně, Karvině, Unčíně, Praze 10, Zastávce u Brna a při Pohotovostním pluku VB ČSR a podřídil je náčelníkovi odboru vědy a školství. V roce 1975 byla Praporčická škola VB Praha 10 zrušena a její úkoly plně převzala Praporčická škola VB v Kladně. Při zavádění nově resortní školské soustavy a po dohodě s federálním ministrem vnitra zrušil ministr vnitra ČSR rozkazem č. 14 z 24. srpna 1976 všechny praporčické školy VB a přípravu příslušníků útvarů v působnosti MV ČSR zřídil Vzdělávací institut MV ČSR Veltrusy.

zámečku, tam původně byla nějaká Střední odborná škola pro vyšetřovatele. No a tím, jak se střední školy rušily, tak jsme tam měli Fakultu VB a Fakulta StB byla v Dolních Břežanech. Takže nás vozili autobusem. Část byla teda ve Vínově, část tu, pak jsme ale se přemístili, aspoň pod vedení té Fakulty VB do Lidového domu, co jsou dneska sociální demokrati. Postupně se tam částečně přesunula i výuka, když se tady postavily internáty, tak jsme začli bydlet tady a jezdilo se na výuku do Hyberský. A tady se to postupně otevíralo asi v roce 1980.“⁷⁴

Kádry rozhodovaly o všem - tato zásada komunistů byla zejména důsledně uplatňována v resortu MV již od r. 1948, ale svou další podobu nabyla v období tzv. normalizace. Po roce 1968 proběhly v SNB čistky, takové jako v celé společnosti. Mnoho starých velitelů a členů sboru muselo ze služby odejít. Normalizovaná KSČ tak hledala nové kádry, které by spolehlivě plnily své úkoly a byly, dá se říci, věrný socialistickému zřízení. V 70. a 80. letech byla pozice KSČ ve Sboru národní bezpečnosti a tudíž i ve Veřejné bezpečnosti velmi silná a dohlížela na veškerý chod v této organizaci, která „bděla“ nad socialistickým zřízením v Československu.⁷⁵

Politická angažovanost byla jedním ze základních měřících kritérií pro hodnocení lidí, bez ohledu na jejich odbornou a mravní úroveň. Všechny stupně škol resortu MV se tak staly ve skutečnosti školícími pracovišti ÚV KSČ, slova odbornost a zákonnost „vymizela“ z učebních textů. Do nástupních škol stále více přicházeli synkové prominentů, aby se tak vyhnuli základní vojenské službě, střední odborné školy byly nahrazeny tzv. cyklickou přípravou na pracovištích a příprava vedoucích kádrů byla prováděna na sovětských bezpečnostních školách a od r. 1973 na VŠ SNB. Od r. 1966 byl sice na PFUK v Praze zřízen tzv. kriminalistický směr právnického studia, ale jeho první absolventi byli v období konsolidace většinou postižení. Tak například z 1. běhu tohoto studia jej dokončilo kolem 40, neboť většina v r. 1970 při prověrkách neprošla.⁷⁶ Těžiště přípravy kádrů bylo od r. 1973 na VŠ SNB. Ta byla zřízená zákonným opatřením předsednictva Federálního shromáždění č. 109/1973 Sb. Činnost zahájila v roce 1974. Studium na VŠ

---

⁷⁴ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

⁷⁵ KVAPILOVÁ, I: *Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejnobezpečnostní politiku*; In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 5/2007

⁷⁶ článek K. Josefa z 1.1.1992; Komunistická mafie na Institutu FMV; In: <http://www.cibulka.net/nnoviny/nn1992/nn0792/obsah/30.htm>

SNB bylo čtyřleté a probíhalo jak ve formě prezenční tak distanční. Stavba Vysoké školy SNB byla zahájena roku 1976.

„Tak tedy tady byl ten institut [Institut FMV; pozn. autora] a v roce 1992, tuším ještě za období federace vznikla Policejní akademie ČSFR, no ale vzápětí po rozpadu, Policejní akademie ČR. Takže tehdejší ministr házel naše personální spisy přes celý kanceláře, že tyhle lidi naše děti učit nebudou. A právnická fakulta UK po roce 89 uznala, že naše výuka odpovídala vysokoškolskému právnickému vzdělání. Jediný, co nám tam vyčítali, že jsme měli v našich dokumentech závěry sjezdů strany. Ale když se podívám do učebnic z Právnické fakulty z té doby, tak oni to tam měli taky. No, ale po tom roce 89 je zákon, který zakazuje našim absolventům používat jakýkoli titul.“⁷⁷ Listopad 1989 znamenal pro většinu učitelů a studentů konec zlatých časů a proto se celá VŠ SNB postavila proti revoluci. Rektor Milouš Krása vydal zvláštní rozkaz č.27/89, na základě pokynu pana náměstka MV generála Nezvala nařídil přísnou bojovou pohotovost, zesílil ochranu celého objektu, zakázal jakýkoliv styk se studenty nebo učiteli z jiných VŠ, když přišla skupina studentů z jiných VŠ tak byli vyhozeni, z Brna byla povolána důstojnická škola k případnému zákroku v Praze - zřejmě se mělo jednat o připravovaný zákrok společně s LM. Na VŠ byly tištěny letáky zaměřené proti hercům, studentům a rozváženy po Praze i okolí, toto prováděla fakulta StB včele s proděkanem pro vědu - k tomu měli vyčleněné vozidlo Š-1203, ve vestibulu byly tyto letáky nabízeny všem příchozím. Na VŠ SNB se v prosinci 1989 konala konference HV KSČ, na které se někteří delegáti z VŠ SNB dožadovali, aby strana nevyklízela pozice, aby v útvech MV zůstaly organizace KSČ. Po nocích byly páleny v lesíku za školou různé kompromitující materiály. Ještě v lednu 1990 na fakultě vyšetřovatele VB učitelé ML odmítali ukončit výuku vědeckého komunismu.⁷⁸ VŠ SNB byla zrušena rozkazem ministra vnitra ČSFR č. 76/1990 z 12. července 1990, resp. 31. července 1990 dle zákona č. 181/1990 Sb. o zrušení Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti.

---

⁷⁷ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

⁷⁸ článek K. Josefa z 1.1.1992; Komunistická mafie na Institutu FMV;

In:<http://www.cibulka.net/nnoviny/nn1992/nn0792/obsah/30.html>

3. 3.3. Politika a SNB

Činnost všech služeb odborů Veřejné bezpečnosti okresních správ SNB měla být v oblasti státně-bezpečnostní problematiky zaměřena na získávání poznatků a signálů o diplomatech a vízových cizincích, o nepřátelských osobách z řad československých občanů a bezdomovcích žijících na území ČSSR. Jejich pozornost měla být zaměřena také na mládež a československou ekonomiku i integrační zájmy států RVHP. Naopak činnost orgánů Státní bezpečnosti v oblasti veřejně-bezpečnostní problematiky se měla soustředit na odhalování obecné a hospodářské kriminality především v socialistickém vlastnictví.⁷⁹

Vývoj bezpečnostního aparátu v 70. letech byl považován za neúspěšnější etapu v celé historii socialismu v Československu. Vítězství „normalizační“ politiky umožnilo upevnění pozic skalních komunistů a odrazilo se zákonitě také v postupném prosazení centralistické koncepce ve fungování ministerstva vnitra. V nové etapě budování rozvinuté socialistické společnosti došlo k obnovení politického charakteru bezpečnostních orgánů jako politického nástroje nových stranických a státních struktur. Nově organizovaný bezpečnostní aparát se řídil právními úpravami, včetně zákona o Sboru národní bezpečnosti, statuty ministerstev vnitra a organizačními řády rozhodujících útvarů, které měly vymezit kompetence jednotlivých součástí organizační struktury bezpečnostního aparátu.

Velká pozornost byla samozřejmě věnována také „kádrové“ politice, pro kterou se stalo určujícím dokumentem usnesení předsednictva ÚV KSČ z 6. listopadu 1970, potvrzené XIV. sjezdem KSČ. Na něj navazovala další usnesení stranických orgánů k výběru a přípravě „kádrů“ k dalšímu „zkvalitňování“ členské základny strany a jejímu politickému „zpevnění“ či k výběru a výchově nových příslušníků. Základem se stal *Program kádrové a personální práce v SNB a vojskách MV*, na který navazovaly programy jednotlivých útvarů. Realizace těchto usnesení pak pomohla ukončit tzv. politickou konsolidaci pracovníků v resortech MV. Po služebním hodnocení byl ukončen služební poměr s více než 1500 příslušníky a vojáky z povolání, kteří pro své postoje v „krizovém období“ nesplňovali „morálně-politická a kvalifikační kritéria“ kladená na příslušníky

---

⁷⁹ KVAPILOVÁ, I: *Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní politiku*; str. 101; In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 5/2007

SNB, a změny se týkaly i 68 % náčelnických funkcí. „*No tam jsme prošli všichni, přišli jsme tam, tam seděla komise taková určitá. A tam jsme jenom řekli, oni se nás ptali, jaký máme názor na ten vývoj posrpnový a tak dále. Hlavní otázka byla, jestli souhlasíme se vstupem vojsk, no tak co člověk, každý řekl, že ano. A tím pádem to bylo. Jako, co se ptám nás mladých. My jsme byli nezkušení svým způsobem komunisti. Když je vám příkladně 23 let, tak kdo vás chce odsuzovat nějakým způsobem jako straníka, když jste nebyl v žádných funkcích, nebyl jste nikde v kádrových rezervách, lektorem na OV KSČ, v ničem jste nebyl. Něco jiného byly ty prověrky u těch starších, zkušených, kteří různě sepisovali petice, třeba vypadl ten, kdo chtěl mít furt odbory u policie. To se nějak neslučuje s tou velitelskou pravomocí. Když je rozkaz, tak na co odbory? Někteří to ale mysleli dobře a vypadli.*“⁸⁰

Postupně se tak podařilo zastavit pokles politické spolehlivosti v SNB. Ke zvýšení politické a odborné úrovně mělo přispět také vytvoření resortní školské soustavy, včetně Vysoké školy SNB. Podíl příslušníků s vysokoškolským vzděláním činil v roce 1976 5,2 %, se středoškolským 38,4 %, a měl vzestupnou tendenci. Počínaje rokem 1978 měl být podstatně rozšířen podíl důstojníků s vysokoškolskou kvalifikací. Také znovuzavedení politickovýchovného aparátu zpočátku ve VB, později v celém SNB, bylo významným krokem ke zpolitizování bezpečnostního aparátu. V 70. letech byla do podřízenosti FMV převedena Pohraniční stráž, nastala reorganizace útvarů kontrarozvědky, vyšetřování StB, Správy pasů a víz, Veřejné bezpečnosti a krajských správ SNB. Orgány SNB a vojsk MV tak měly vést společný boj proti „*rozvratné činnosti imperialistických rozvědek, zahraničních ideodiverzních center a monopolů, proti pravicovým a oportunistickým živlům narušujícím právní řád a zbytkům třídního nepřítele, zpolitizovaným kriminálním živlům a recidivistům; chránily obranyschopnost republiky, státní hranice, zájmy světové socialistické soustavy, majetek v socialistickém vlastnictví, veřejný pořádek, práva a svobody občanů.*“⁸¹

Příslušníci VB také spolupracovali s lidmi ve svém okolí. Do podvědomí se takto dostala organizace - Pomocná stráž VB, která pomáhala udržovat veřejný pořádek. Člen stráže ve svém volném čase aktivně a zdarma pomáhal bezpečnostním orgánům. Dle ustavujícího dokumentu se členy Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti mohli stát

---

⁸⁰ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

⁸¹ KVAPILOVÁ, I: *Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní politiku*; str. 104 – 105; In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 5/2007

dobrovolně se hlásící českoslovenští státní občané starší 21 let, kteří byli oddáni socialistickému společenskému a státnímu zřízení a požívali všeobecné vážnosti a důvěry. Zkratka PS VB se v době „normalizace“ vykládala mezi lidmi posměšně, jako „Pitomec Stojící Vedle Blbce“. *„Tady v té době jsem měl jako jeden z úkolů od svých velitelů organizovat a získávat občany Děčína do Pomocné stráže VB, což byla velice obtížná práce, protože jsem zjišťoval, že občané, nevím, jestli to z důvodu té politické aktivity proti socialismu nebo toho období těch událostí toho listopadu 89, ale prostě se mi nedařilo přesvědčit ty lidi, aby v tý PS VB dělali v takové šíři, jak bylo požadováno.“*⁸²

3. 3.3.1. Státní bezpečnost, jako součást SNB

Po roce 1977 se sloučilo vedení Státní bezpečnosti a Veřejné bezpečnosti i na okresní úrovni. Do té doby bylo společné nejnižší vedení těchto dvou hlavních složek SNB pouze na krajské úrovni. Toto vytvoření společného vedení i na okresní úrovni bylo výsledkem státní a stranické snahy o „jednotu“ SNB i na nižších územních celcích. Státní bezpečnost byla sice součástí SNB, ale byla ve skutečnosti zcela nezávislou bezpečnostní neuniformovanou složkou státu. Na okresní správě (popř. městské správě) SNB byl náčelník, který měl pod sebou zástupce VB a StB, kteří byli zároveň náčelníci okresních útvarů VB a StB. Tento „klíč“ byl velmi podobný všem úrovním SNB v ČSSR, od Federálního ministerstva vnitra, přes republikové ministerstva a krajské správy SNB.

*„Tady byla nějaká státní bezpečnost. Tak ani, při každém útvaru, já nevím, bylo tenkrát oddělení pro Prahu 1 nebo Prahu 10 a tak každá měla tu svoji obvodní správu.“*⁸³ *„Jednou za čas byla hromadná porada, ale tam šli jenom náčelníci, eventuálně zástupci jednotlivých těch oddělení, příkladně hospodářská, obecná, StB a vyšetřovačka. Tak ty byli u toho náčelníka třeba okresu, kde se koordinovala nějaká činnost.“*⁸⁴

Státní bezpečnost, ač součást jednotného Sboru národní bezpečnosti, se vždy nějakým způsobem distancovala od Veřejné bezpečnosti a pracovníci StB, podle

---

⁸² Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

⁸³ Rozhovor s M. Zikou; v Praze dne 17.12.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

⁸⁴ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 29.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

vzpomínek řady narátorů, dávali často najevo příslušníkům VB svou nadřazenost. Samozřejmě, že i platové ohodnocení u StB bylo vyšší než u pořádkové policie. „*No tak zejména Státní bezpečnost. Ti kluci se s námi vůbec nebavili. Takové nadřazené všechno. My jsme spolu ani nepokecali nikde. Ti byli strašně utajeni.*“⁸⁵

„*Ten policejní sbor nějakým způsobem fungoval, ta Veřejná bezpečnost. Ted' nemluví o těch složkách, ta Státní bezpečnost, dneska na ní všichni nadávají. Samozřejmě byl tam ten vnitřní nepřítel, což bylo poplatný době, ale dneska Bezpečnostní služba dělá to samý a já si myslím, že těch agentů je ještě více.*“⁸⁶ Události roku 1989 přinesly konec celé Státní bezpečnosti. Ta byla na počátku roku 1990 zrušena a mnoho příslušníků této organizace se ocitlo bez práce, či byli převáděni po prověření k VB. Mnoho příslušníků StB nemohlo pochopit svůj díl viny na „zvrácenosti“ normalizačního režimu, a tak nechápali, proč musí po roce 1989 odejít ze svých výsadních společenských pozic. „*Potom probíhal ten lynč na nás na všechny. Říkám to v uvozovkách, nebyl to lynč jako lynč, ale všichni jsme byli před komisí a o nás rozhodovali lidi, který kdyby se shodli a řekli, tak nás vyhodili z práce. Tam třeba byl člověk, kterej byl několikrát trestanej, vstoupil do OF, ve finále šel znova do kriminálu za majetkovou trestnou činnost a ten byl v komisí.*“⁸⁷

3. 3.3.2. Dohled KSČ

Komunistická strana měla na SNB velký vliv, dá se říci, že jí přímo řídila tak, jako se snažila řídit veškeré dění v ČSSR. Pomocí útvarových organizací KSČ byl politický dohled až do nejzapadlejšího oddělení v zemi. Takové stranické organizace existovaly na všech úrovních, od ministerstva vnitra po obvodní oddělení. Navíc byl na Federálním ministerstvu zřízen útvar: Kádrová správa, která zajišťovala politicko-výchovné práce. To samé bylo na republikovém ministerstvu, na krajských a okresních správách SNB. Okresní správa SNB měla také vydávat periodické informace a hlášení o bezpečnostní situaci v okrese, pololetní a roční vyhodnocení plnění prováděcích plánů činnosti pro své nadřízené,

---

⁸⁵ Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

⁸⁶ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

⁸⁷ tamtéž;

rozběr bezpečnostní situace k informovanosti vedoucího tajemníka OV KSČ a zprávu o stavu veřejného pořádku pro předsedu ONV, které se měly vypracovávat jedenkrát ročně. Popřípadě náčelník OS SNB vydával průběžné informace o bezpečnostní situaci v okrese pro vedoucího tajemníka OV KSČ.

„Musel jsem se účastnit jednání městského výboru KSČ, jakožto zástupce VB v tom mém městě.“⁸⁸ Na všech úrovních VB byl také zástupce KSČ, který dohlížel na dění uvnitř tohoto sboru. „Takovej ten politickej pracovník, na vojně to byl politik, ale tady to byl nějaký zástupce ředitele, kterej měl na starosti tu politickou věc, ale jako že by, že by nějak hrotil nástěnky, aby tam byly nějaký politický věci, to asi né, ale prostě na tohleto kontroly taky z ředitelství byly, jestli je to správně vyvěšený, nebo jak to na oddělení probíhá.“⁸⁹ Výbory KSČ dohlížely i na soukromí všech příslušníků. „Když jsem se ženil, to bylo v 89 roce, v dubnu, tak jako samozřejmě oni si ti darebáci zjišťovali, z jakých poměrů pochází moje manželka jo, a když zjistili, že pochází z nábožensky založený rodiny, tak si mě zavolal tehdejší politik Borešovský na pohovor. Ptal se mě, jestli to nebude překážka ve službě pro mě, že mám manželku, která pochází z věřící rodiny. Takže říkám, i takovýhle věci se řešili v té době.“⁹⁰ Příslušník SNB musel mít zpravidla povolení od svého nadřízeného k sňatku, aby se tento příslušník nedostal pod špatný „antisocialistický“ rodinný vliv. Nutno podotknout, že toto „rodičovské dohlížení“ režimu nad příslušníkovým výběrem jeho manželky nebylo jen v období trvání vlády totalitního režimu. I v období „první republiky“ byl příslušník četnického sboru v rozhodování o uzavření sňatku značně omezen. § 24 zákona o četnictvu pravil. „Příslušníci četnického sboru se smějí ženiti jen, když jsou definitivní a obdrželi k tomu povolení příslušného velitelství, po případě ministerstva vnitra. Povolení lze udělit jen tomu, kdo dovršil čtyřletou službu u četnictva nebo 30. rok věku.“⁹¹ Pod KSČ spadala i personalistika celé SNB, dříve nazývané kádrové rezervy. „KSČ nějakým způsobem vytipovala a proklepla někoho, zda měl za sebou nějaký zázemí, třeba rodiče, kteří byli funkcionáři, protože každej se kádroval nějakým stylem, to bylo dost hrozný. A ten člověk pak měl šanci se dostat třeba i na funkce, na který mentálně neměl, což bylo strašný. Tak to je třeba věc, která mi strašně vadila. ... Byl tam prostě

---

⁸⁸ Rozhovor s J. Zímou; v Jílové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

⁸⁹ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

⁹⁰ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

⁹¹ Výnos ministerstva vnitra č. 16.300/13-1928 ze dne 16. března 1928

*marxismus-leninismus, ten se táhl jako červená nit prostě všude, ten byl všudypřítomný, takže jste tam musel na tom politickém školení odpovídat na otázky, který vám neseděli.*⁹² Vedení SNB a zejména KSČ stála o to, aby téměř všichni příslušníci byli členy strany a tím byli i pod tzv. „stranickým“ dohledem, nejen ve výkonu své služby. *„To snad vím, že z celého Smíchova snad nebyl jeden, kdo by nebyl ve straně, jeden člověk vlastně jo, jinak všichni byli straníci.*⁹³ *„Záleželo na tom, zda ten člověk je skutečně straník, nebo ne, což mělo samozřejmě také vliv obrovský, protože samozřejmě se jinak dívalo, no dívalo to okolí na toho straníka a ten měl mnohem více otevřené dveře více než nestraník.*⁹⁴ Jiný příslušník to viděl o něco málo jinak. *„Nemuseli jsme být ve straně. Ta účast tam byla, heleďte se to bylo tak, že někteří lidi tam byli z toho důvodu, že to okolí tam taky bylo, že některý útvary byly 100% ve straně, ale bylo to takový pasivní členství. Tam si politiku dělalo doopravdy pár lidí v tom vedení a ti ostatní platili členský příspěvky.*⁹⁵ Jak jde vidět, záleželo asi na místě výkonu daného příslušníka a také na jeho nadřazených. *„Kdo byl policajt, ten musel být v KSČ.*⁹⁶

Velkým snem všech občanů Československa za normalizačního režimu bylo cestovat do zahraničí, jak do toho socialistického a zejména do toho „kapitalistického“. I příslušníci chtěli cestovat se svými rodinami, například k moři či za teplem. Ale většina příslušníků MV, leč přes mnohé výhody, které dostávali, mohli na nějaké cestování zapomenout, jelikož podléhali služební přísaze, která obsahovala to, že tito lidé mohli znát různá státní tajemství. A ty se nesměly dostat za státní hranice. *„Já jsem jako prověřený člen strany a funkcionář a já nevím, policajt, nebo příslušník SNB, já jsem nemohl vycestovat. Mě štválo, že mi nevěří. Mě nevěřili, vlastní lidi mi nevěřili nahoře, že neuteču, že když mě pustí za mýma bratrama do Chorvatska, že tam zůstanu u toho Tita. A to mě sralo. Tak jsem jednou napsal jednu žádost, jestli bych nemohl vycestovat do Jugoslávie. Všichni tam jezdili, kriminálníci tam jezdili, dostali vízum, známí tam jezdili a já, prověřenej, čestnej, všechno tohle, s medailema jsem tam nemohl, protože mi hold nevěřili. Tak ta nedůvěra, to dodneška se s tím nemůžu vyrovnat. Nikdo mi to nikdy nevysvětlil. Chtěl jsem jet do Maďarska, do Budapešti, mohla jet jen žena, která u sboru nebyla, ale mě*

---

⁹² Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

⁹³ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 10.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

⁹⁴ Tamtéž;

⁹⁵ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

⁹⁶ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

tam nepustili, musel jsem napsat žádost o vycestování do Maďarska, do socialistického Polska. Nemohl jsem jet ani s pasem, mě nevěřili, že z Polska neuteču nebo z Maďarska. I do NDR, tam jsem byl jen jednou, to byl výlet společný, který byl povolený, ale to bylo všechno.“⁹⁷ Příslušník SNB, popř. VB měl, už v tak sešněrované normalizační společnosti ve svém životě mnoho omezení. Ale na druhé straně, jaké měl mnohé výhody, či nevýhody na rozdíl od ostatních občanů ČSSR?

3. 3.4. Příslušník SNB v éře „konzumního“ socialismu

V reálném socialismu byl typický nedostatek určitého druhu zboží. Lidé se snažili shánět vše, co nebylo k dostání za pomoci známých, příbuzných, uplácením a také pomocí svého symbolického postavení v rámci socialistické společnosti. I příslušník SNB měl své konzumní potřeby, i on měl své chutě, koníčky a potřeby, i on potřeboval ono nedostatkové zboží. A jakým způsobem si tehdejší policisté obstarávali takové zboží, či jak využívali své postavení?

Tito příslušníci měli, oproti jiným profesím určité výhody. Kupříkladu, když pomáhali hospodským udržovat klid a pořádek v jejich „lokálech“, za to dostali malou odměnu. *„Řekl, pánové pojedte sem, jo večere na obrovských talířích, hranolek smažených jako, tyhle řízky, tak to fungovalo, pak se mě ptali, zda si dám třeba vodku, ale já jsem zpravidla pil jen kolu, ale jako starší mazáci ti na to nedbali.“* Pítí alkoholu ve službě nebylo výjimkou, ale spíše pravidlem, což se dá říci o řadě dalších zaměstnání před rokem 1989. *„No i při autohlídce se pilo pivo. Kdo by kontroloval policajta v té době, takže to jako nebylo tak neobvyklé.“* „Jo znám teda jednoho borce jo co třeba i za službu udělal 14 piv.“ Ve službě se pil i tvrdý alkohol. *„To už někdy byly takový smluvený signály, že třeba pro mě starší jako že už třeba jakojo dal tu vodku přímo do piva, nebo do kafe jo.“⁹⁸* „To moc úplatky nebyly, ani nic. Ale přišlo se někde do restaurace nebo hospody. Tak jsme si tam sedli, koukli, kdo tam je, po lidech, ve službě v podstatě, pak přišel číšník, tak co si dáte? Tak limonádu nebo pivo, když jsme nejezdili. Nebo vinný střík, přinesl a dal k tomu

---

⁹⁷ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 29.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

⁹⁸ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

Startky. Já jsem kouřil Partyzánky, já bych to do huby nedal za nic. Tak jsem řekl, že si je koupím, že je nechci. Ale tady ti Pražáci jo, ti to brali běžně, to k tomu patřilo. A zase z té druhé strany, ten číšník byl uražený, kdybych si to nevzal. Protože on na druhé straně měl tu jistotu, že tam má pořádek. Ti policajti se tam stavili, chlapi věděli, že se musí chovat, protože ti policajti tam přijdou, a když něco bude, tak ten vrchní někam zavolá a ti policajti přijdou a udělají pořádek. Takže to bylo takový vzájemný, nebral bych to jako podplácení nebo takovýho.“⁹⁹ O podplácení se z dnešního hlediska nejednalo, ale tehdejší měřítka úplatků byla zcela někde jinde než dnes. Úplatky dnes? Dnešní doba je uspěchaná, všichni se honí za majetkem, za přepychem, za bohatstvím. Jsou lidé, pro které jsou stotisícové příjmy běžné. V dnešní době je normální, že tito majetnější lidé nabídnou policistovi tisícikorunový, stotisícový i milionový úplatek, ať už za prominutí přestupku v dopravě, předání požadovaných informací z vyšetřovaného spisu či z databází MV, vedení spisu do „ztracena“, možností je spousta. Existuje mnoho zpráv z těchto nekalých jednání.¹⁰⁰ Avšak ne všichni policisté jsou úplatní, jsou i ti, kteří úplatek nevzali.¹⁰¹ [I já jsem se během své služby setkal velmi často „s náznaky“ nabídnutí úplatku a taky znám osobně již cca. tucet policistů, kteří byli pro toto nekalé jednání propuštěni ze služebního poměru; pozn. autora].

Ale byly i jiné formy úplatků. Samozřejmě, že za socialismu v ČSSR to nebyly tak obrovské částky jako dnes. Uplácení policistů se pohybovalo v rovině materiální, či devizové. A někdy sami policisté si k něčemu pomohli sami, skrze svou zelenou uniformu. *„Akorát jeden, ten taky je po smrti, ten zase za pokuty dostával třeba marky. Tak to už je strašně dlouho, že to v našich penězích nevybíral, ty pokuty. Ale viděl, Němec, tak si řekl o marky, místo koruny, tak to bylo. Taky za to dostal odchod.“¹⁰² Policista si na pokutách moc „nevydělal“. Pokuty v tehdejší době se pohybovaly maximálně do 100 Kčs a řidičský průkaz se mohl zadržet jen v případě alkoholu. A také samozřejmě, tehdy českoslovenští řidiči, stejně jako celá společnost, nebyli tak bohatí, aby si mohli dovolit uplácet*

⁹⁹ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

¹⁰⁰ http://zpravy.idnes.cz/soud-osvobodil-policisty-kteri-pry-brali-uplatky-mez-i-bratra-exministra-g0s-/krimi.aspx?c=A100603_121249_krimi_zep,
<http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/byvaly-elitni-policista-bral-uplatky-ted-stravi-osm-let-v-cele.html>,
http://www.denik.cz/z_domova/soud-policiste-brali-od-vietnamcu-uplatky20081210.html

¹⁰¹ http://liberec.idnes.cz/ridic-na-liberecku-uplacen-policisty-dsf-/liberec-zpravy.aspx?c=A140218_124850_liberec-zpravy_tm,

<http://www.novinky.cz/krimi/80522-ridic-nabizel-policistum-jako-uplatek-auto-a-50-tisic.html>

¹⁰² Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

horentními částkami. Ale i policisté jsou obyčejní lidé, z nichž někteří dělají věci, které jsou protizákonné, aby si pomohli ve své životní situaci, nehledě na dobu, či státní zřízení. „A stalo se, že můj předchůdce na tomto obvodním oddělení, taky náčelník se dostal do konfliktu se zákonem, že někde z nějakýho kostela sebrali nějaký předměty a byli za to trestně stíhaní.“¹⁰³ Podle mínění řady narátorů měla uniforma tehdy zcela jinou vážnost ve společnosti než dnes. A tak si policista mohl dovolit více věcí než nyní. „Já si myslím, že v té době měl policista nějaký větší kredit.“¹⁰⁴ „Prostě kamkoli člověk přišel v uniformě, tak se k němu chovali úplně jinak a se vším mu vyšli vstříc. Ta uniforma prostě fungovala.“ A nebylo to jenom v restauracích a jídelnách tehdejší republiky. Ale i jinde. „Tak ono fungovalo nejen u masa, ale i mrazničky, lednice, takhle jsem získal třeba přes náčelníka mrazák, a tak dál, lednici třeba, pak televizi, říkám, já jsem si řekl náčelníkovi, prosím vás, nemáte někoho, potřebuju, zvedl telefon a měl jsem no. Díky náčelníkovi, který měl Smíchov zmáklej teda do posledního puntíku, všechny vedoucí krámů, takže to stačilo jenom zavolat a tam skutečně zpětná vazba byla vždy pozitivní. Ale využívalo se to přes známosti, že bych skutečně na přímo, já jsem polda jako, že bych jako využíval uniformy, to takhle zase moc nefungovalo. Vše bylo přes známosti, a zase přes známosti.“¹⁰⁵ Tehdejší shánění zboží bylo založeno na vztazích mezi lidmi, a zejména na jejich společenském postavení a co mohli nabídnout jako protislužbu. Příslušník SNB mohl například prominout či zrušit nějakou tu pokutu, přimhouřit oko v situaci, kdy by hrozil protějšku „výměny služeb“ určitý postih či sankce, nebo mohl využít svých právních znalostí a nabídnout právní pomoc. Ale po roce 1989 se tato „společenská výměna služeb“ vytratila a byla nahrazena „kapitálem peněz“. A jaká vlastně byla finanční zajištěnost u tehdejší VB?

3. 3. 5. Platové podmínky u SNB

V rovnostářsky založeném Československu nebyly platové rozdíly velké. Nikterak to nebylo ani u Sboru národní bezpečnosti. Plat příslušníků se nevymykal nivelizaci a nebyl příliš velký. O tom se můžeme přesvědčit novým nařízením ministra vnitra o

---

¹⁰³ Rozhovor s J. Zimou; v Jilové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

¹⁰⁴ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 12.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

¹⁰⁵ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

platových tabulkách všech příslušníků SNB vydaným v roce 1968. S porovnáním s průměrným platem zaměstnanců v civilním sektoru uvedeného roku, a to 1717 Kč, nebyly platy příslušníků SNB nikterak závratně velké.¹⁰⁶ Strážmistr měl v tomto roce 1250 Kčs, poručík 1500 Kčs a kapitán 1700 Kčs.¹⁰⁷ Je tedy viditelné, že platy příslušníků SNB v tomto období byly mírně podhodnocené. Jelikož normalizační režim potřeboval silnou, kvalitní a loajální bezpečnostní složku, začaly se platy v 70. a 80. letech razantně zvyšovat. Je pravdou, že u StB, jedné ze složek SNB, byly platy zcela jinde a mnohonásobně vyšší než u VB.

„Ze mzdy služební tehdy u SNB jsem byl velmi překvapen, protože už vlastně ten první plat (rok 1988), byl srovnatelný s platem mého tatínka, který několik desítek let dělal dělnickou profesí.“¹⁰⁸ „Na tehdejší poměry jsem vydělával hodně, měl 3 tisíce, jako vyšetřovatel.“¹⁰⁹ „Já si myslím, že v té době ta práce nebyla tak špatně placená. Policisté byli vzhledem k tomu, co vykonávali, zaplacení. Když to porovnáám s tím průměrem, tak jsme se měli dobře, protože jsem nevydělával špatně, měl jsem stálý příjem, byt jsme měli, auto jsem si pořídil. ... Když to porovnáám s dělnickými profesemi, tak to bylo dobře placené.“¹¹⁰ „Když jsem nastoupil k SNB (1963) jakosvobodnej a bezdětnej, tak můj nástupní plat byl 1240 Kčs. Pak jsem se oženil, měli jsme mimino a s rodinnými přídávky to dělalo 1320 korun. Z toho jsem tenkrát zaplatil svazáckou, stranickou známku, 300 Kčs půjčku, 36 korun jsem platil pojistku takovou profesní, takže my jsme žili z těch 900 korun asi měsíčně s manželkou.“¹¹¹ „Jsem měl možnost potom srovnávat ten plat, kterej jsem měl po vyučení jako dělník, a potom jako defacto policajt, nebo příslušník SNB, takže jsem to bral jako pozitivní, že ten plat nebyl zas tak špatnej.“¹¹² Každý ale vnímá výši platu jinak, zejména podle svých potřeb, tzv. pokud měl rodinu, rodinný dům a další závazky. „No, ze začátku to nebylo dostačující, nebylo dost těch peněz. Když jsem já začínal, tak jsem měl 2300 čistýho. Tak tehdy ty výdělky nebyly ani u té policie. Vždycky na tom bylo lépe vojsko, na

---

¹⁰⁶ ČSÚ, Databáze prům. platů 1960-2010; http://csugeo.i-server.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzdy_1960_

¹⁰⁷ Rozkaz MV č.2 „Peněžní náležitosti příslušníků SNB (MV-fin-II-1) z 8.1.1968; In: <http://www.ustrcr.cz/cs/rozkazy-ministra-vnitra-rok-1968>

¹⁰⁸ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁰⁹ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹¹⁰ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 12.11. a 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

¹¹¹ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

¹¹² Rozhovor s Romanem; v Praze dne 4.1.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

platech.“¹¹³ „Nicméně si myslím, že to bylo slušně honorovaný, že jsme měli dostatek peněz. Bral jsem 1800 Kčs (na poč. 70. let 20. stol), to teda bylo ještě než jsem byl ženatý. A mě těch osmnáct stovek stačilo na všechno.“¹¹⁴ Na konci 80. let se platy pohybovaly na solidní úrovni. Bezpečnosti státu byla přikládána stále větší důležitost a to se také odráželo na platových podmínkách příslušníků SNB. Průměrný plat v roce 1988 byl ve výši 3095 Kčs. Tento rok nastoupil do služebního poměru v Praze pan Vlasta: „v té době jsem bral 3200 Kčs a z toho se vypočítávala cena známky KSČ, nějaký procento to bylo, jsem platil asi 60 korun každý měsíc. .... Ale náčelník měl velkou výplatu, nevím kolik mohl brát, asi tak 6000, ten platil nějak tu nejvyšší známku pro KSČ, to bylo 220 Kčs.“¹¹⁵

Tyto platy byly víceméně stabilní, jelikož před rokem 1989 neexistovaly nějaké příplatky za práci v noci, za víkendy, za přesčasů. A tak se mohlo stát, že policista, který měl x desítek hodin přesčasů, bral stejně jako policista, jenž si odpracoval svůj řádný fond pracovní doby. „Samozřejmě jsme tenkrát dělali všechno zadarmo. Byl nějaký pevný plat. A když nás zavolali do práce, tak nějaký peníze navíc nebyly. Až potom v těch 90. letech to peníze byly, platili všechny přesčasy, a potom zjistili, že na to nemají.“¹¹⁶ „Co se týče těch přesčasových hodin a to u nás prostě nebylo placený. Dřív to bylo tak, že prostě zaveleli, že třeba zůstaneme v práci dva dny a nebylo proti tomu odvolání.“¹¹⁷ „No peníze nic moc a k tomu ještě jsem nebyl doma, protože ty služby byly takhle rozházený, no takže nic moc, co se zase týká těch služeb.“¹¹⁸ Jediné příplatky, před rokem 1989, byly za odpracovaná léta u SNB. Za 15 let u SNB byl příplatek 3%, maximálně za 27 let byl 15 % příplatek ke stálému platu. Samozřejmě existovalo osobní ohodnocení, které bylo přiznáváno jen ve výjimečných případech, např. při záchraně životě, při velmi dobrém výsledku absolvování Vysoké školy SNB, při získání okresní standardy OV KSČ, či při udržování pořádku při průvodech na 1. máje, atd. Platy byly kompenzovány velkým sociálním zajištěním ze strany ministerstva vnitra. Ať to byly bezplatné půjčky, přídavky, zdravotní péči, dovolené, či rekreace v některých zařízeních ministerstva vnitra. Ale asi největším „lákadlem a motivací“ pro zájemce o vstup k SNB byly služební byty. „Protože já jsem se potom

---

¹¹³ Rozhovor s J. Hruběšem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹¹⁴ Rozhovor s J. Zimou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

¹¹⁵ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

¹¹⁶ Rozhovor s M. Zíkou; v Praze dne 17.12.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

¹¹⁷ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 12.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

¹¹⁸ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

v roce 89 oženil jo, takže měl jsem to štěstí, že v té době ještě jo, se ty byty rozdávaly de facto, v uvozovkách jako jo, úplně bez problému“. Služebních bytů bylo dostatek a rozdávaly se bez problémů. „Byty se i vracely, protože o ně nikdo zájem neměl jo, to jako v té době jo se to normálně rozdávalo jak kolportéři noviny jo“¹¹⁹

---

¹¹⁹ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

3. 4. OSOBNÍ ŽIVOT

Soukromý život příslušníků SNB byl velmi podobný životu obyčejného člověka v socialistickém Československu. Jejich život měl dvě fáze. Ta před svatbou a ta po ní. Před svatbou se věnovali své práci, brali si směny navíc, měli své koníčky a zájmy. „*Před tím rokem 89, to jsem byl ještě vlastně svobodnej kluk, takže jsem víkendy, svátky pokud jsem nebyl třeba ve službě, tak jsem trávil s kamarády, s rodičemi. Času bylo dost. Potom až když jsem se oženil, tak toho času bylo čím dál tím míň, protože jsem se věnoval rodině.*“¹²⁰ To se změnilo po svatbě, kdy veškerý volný čas věnovali své rodině, a zejména jejímu hmotnému zajištění.

Bytová nouze byla typická pro socialistickou společnost.¹²¹ Ačkoliv nájem tvořil v průměru 5,1 % průměrného příjmu a byl tím velice nízký, na druhé straně nebyl díky tomu dostatek peněz na obnovu bytového fondu, který tak nebyl schopen vydělávat a tudíž mnoho domů chátralo. Socialistická ekonomika se s tímto problémem nedokázala vyrovnat až do roku 1989.¹²² Mnoho mladých příslušníků vidělo východisko z této bytové nouzi ve svatbě a na základě sňatku možnost rychleji získat služební byt od ministerstva vnitra. „*V roce 89 jsem se oženil, takže jsem měl to štěstí, že se v té době ještě byty rozdávaly zcela bez problému, protože pro policii nebo tehdy SNB jako ty byty byly vždycky přidělovány městem, takže já jsem zrovna v té době měl šanci získat byt 3+1, jelikož jsem byl už ženatý, v Berouně. Ale jelikož jsme neměli ještě děti, tak jsme vzali menší byt, dvougardonku v Praze, abych nemusel dojíždět.*“¹²³ Ministerstvo vnitra přidělovalo také byty těm příslušníkům, kterým se rodina stále rozrůstala. „*Měli jsme fungl dvoupokojový byt. A vzhledem k tomu, že už se pak narodil ten kluk, bylo to druhé dítě, tak jsme dostali třípokojový byt na novém sídlišti Na dolní. A odtud z té Dolní jsem jezdil do Berouna, kde jsem si dodělával okál.*“¹²⁴ Mnoho příslušníků, stejně tak jako většina obyvatel, si přáli bydlet ve svém, tzv. mít nějaký malý dům na předměstí, kam by mohli utéct před normalizační šedou realitou a věnovat se svým záhonkům, dětem, koníčkům, zahrádce,

---

¹²⁰ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 4.1.2013; vedl R. Macek; v archivu autora

¹²¹ PELIKÁNOVÁ, H.: *Bydlení jako norma a jako životní strategie v normalizačním Československu*; IN: VANĚK, M. (ed.): *Obyčejní lidé ... ?!*; Academia, Praha 2009

¹²² RÁKOSNÍK, J.: *Sovětzace sociálního státu, Lidově demokratický režim a sociální práva občanů v ČSR, 1945-1960*; Fontes, Praha 2010, str. 451

¹²³ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 10.9.2013; vedl R. Macek; v archivu autora

¹²⁴ Rozhovor s J. Hrušešem; v Bruntále dne 9.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

autu v garáži, atd. Tehdejší režim poskytoval širokou škálu bezúročných půjček na stavbu vlastního bydlení a to mnozí využili. „*Tehdy byl systém takový, že když ta půjčka byla, tak peníze člověk nedostal do ruky. To se musely předkládat fakturace a tak dále. Kdo chtěl mít stavební povolení, tak musel tady na tom odboru výstavby předložit takovou dohodu o zabezpečení stavebního materiálu a to obyčejně poskytovala Jednota. Ona tady měla stavebniny a tak se to s níma uzavřelo, ta smlouva na dodávku materiálu v hodnotě, já nevím, 120, 130 tisíc. A ta smlouva se předložila na odboru výstavby a té spořitelně, která viděla, že je tady nějaké krytí. No, a když se to vyřídilo, tak se začalo stavět.*“¹²⁵

Mnozí z příslušníků měli i aktivity v různých zájmových organizacích, jako SSM, či Svazarmy. I ty jim ubírali jejich volný čas. Někteří chodili i na brigády, či na známé Akce Z, což byla bezplatná pomoc občanů při státní investiční výstavbě [výstavba pro JZD, Jednotu, údržba obytných nájemních domů, veřejných zařízení; pozn. autora]. Tyto dobrovolně-nedobrovolné brigády občanů organizovaly národní výbory¹²⁶. „*Já jsem chodil na brigády k myslivcům, jelikož jsem u nich byl. Ale například, když jsem potřeboval dostat dítě do školky, tak jsem musel odpracovat 50 hodin myslím na zimním stadionu.*“¹²⁷

Příslušníci SNB a později policisté byli lidé, kteří měli velmi málo volného času. Ti, co neměli rodiny, se věnovali svým koníčkům se svými kamarády. Ti ale nepocházeli z řad SNB, popř. PČR. „*Měl jsem kamarády spíše odjinud. Já mám hodně známých, co se točí kolem toho sportu. Ale nejsou to lidi, který byli v nějakým přímým výkonu služby, i když mám kamarádů, co znám od policie, ale s těma se moc nevidím.*“¹²⁸ Pokud měl příslušník rodinu, veškerý čas věnoval pouze jí. I když to nebylo příliš jednoduché, jelikož služby u policie vyžadovala plné časové nasazení. „*Tenkrát neexistovaly nějaký příplatky za přesčasy, jako dnes. Prostě v rámci služby bylo potřeba jít do práce, tak ten člověk nařídil, že zítra přijdeš do práce a jestli si udělal 180 nebo 220 hodin, na to se nikdo neptal a měl si furt stejný peníze.*“¹²⁹ „*Musel jsem být neustále v dosahu nějakého telefonu. Pokud jsem chtěl někam odjet, tak jsem musel říct, kam jedu a jaký je tam telefonní číslo. Stávalo*

---

¹²⁵ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 29.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹²⁶ FRANC, M. a KNAPÍK, J.: *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967, I.díl*; Academia, Praha 2011; str.122

¹²⁷ FRANC, M. a KNAPÍK, J.: *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967, I.díl*; Academia, Praha 2011; str.122

¹²⁸ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

¹²⁹ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 4.1.2013; vedl R. Macek; v archivu autora

se velmi často v noci, že pro mě přijeli a musel jsem řešit problémy. To hodně. Jsem byl víc na tom útvaru a v terénu, než doma. A to narušovalo i ty aktivity volný.¹³⁰ „Manželka, no ta si na to zvykla, sice taky nadávala, že – ježišmarjá, dneska jsi měl mít volno, mohli jsme jet tam, nejedeme. Tak převážně to byly, u mě to byly převážně nahodilé věci, když přišli za mnou. To byla ta nevýhoda, no. A musel jsem jít. S děckama málokdy se mi teda stalo, teda podařilo odjet z toho Berouna, třeba do Karlovce k rodičům. Převážně ale děcka byli se mnou, přes ty víkendy, protože manželka byla jako zdravotní setra na LDN, tak měla svoje služby. ... Manželka ta toho moc se mnou neužila.“¹³¹ „Jako otec dvou dětí, jsem neměl ani nárok na úpravu služeb, to nikoho nezajímalo, to byla manželka na mateřský, takže jako nebylo to nic moc. ... Ale teďka toho času mám poměrně hodně, proti době před listopadem, tam jsem neměl čas skoro vůbec žádný. Ale to je tím systémem služeb. Teď mám 24 hodinou směnu a pak 3 dny volna. Dřív jsem byl v práci každý den v týdnu a o víkendu jsem trávil čas s rodinou a na mé koníčky nezbyval vůbec čas. Teď se můžu věnovat svému, koníčkům, zálibám, co jsem před tím dělal, rybaření, teď zase čtyřkolka, takže já toho mám, a hlavně nezatěžuji nikoho tím v rodině, já si udělám svoje, odpoledne přijdou, jsme všichni pohromadě, takže dnes mi ten systém absolutně vyhovuje.“¹³² Bohužel, v mnoha případech práce u SNB či policie, zničila nejedno manželství.¹³³ Hlavně díky službám, které byly nepředvídatelné a ubíraly člověku čas, který by věnoval manželce a rodině. Tento příslušník se díky své práci velmi vzdaloval svým blízkým. „No když se lidé rozvedli. No tak člověk skutečně se dostane při té službě do kontaktu s lidma. Během dne, tak se člověk dostane, já nevím, s 10 s 15 lidma, který pro něj byli do té doby naprosto cizí. To jsou lidi, ať z venku, nebo z kanceláře. Takže samozřejmě se mezi těmahle lidma objevujou i ženský a hezký ženský, kterým třeba ten policajt je sympatickej, a pak no. Ale já jsem se nerozvedl, všechno jsme to překonali zdárně, tak to považuju za své velké plus.“¹³⁴ Příslušníci se ve svém volném čase věnovali nejvíce své rodině, aby jí udrželi pohromadě, aby ukázali, že rodina má svého otce a žena svého manžela. Šlo to velmi těžce, ale mnohým se přes služební překážky podařilo vychovat děti, postavit dům, či se i podívat někam do zahraničí na dovolenou.

---

¹³⁰ Rozhovor s J. Zimou; v Jílové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

¹³¹ Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹³² Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12. 2012 a 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹³³ SCHINDLER-WISTEN, P.: „Kdo neokrádá stát, okrádá rodinu“ – Rodina v komunistickém Československu; IN: VANĚK, M. (ed.): Obyčejní lidé ... ?!; Academia, Praha 2009

¹³⁴ Rozhovor s M. Zíkou; v Praze dne 17.12.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

Cestování bylo u příslušníků SNB vzácné, díky jejich časově náročné službě. Většinou cestovali o víkendech na své chaty, či s dětmi k rodičům. Cesty do zahraničí byly velkou výjimkou. Samozřejmě, že by chtěli cestovat k moři, či za hranice republiky, tak jako každý jiný občan, jenže u příslušníků SNB a vlastně všech, kteří pracovali u Ministerstva vnitra, byl problém v tom, že stát je nechtěl pouštět ani do tzv. spřátelených zemí, jelikož by mohli vědět informace, které se dotýkají „bezpečnosti státu“.¹³⁵ Díky tomu se příslušníci VB dostali velmi zřídka za hranice republiky. „Žádnou chalupu jsme neměli, tak jsme jezdili k rodičům, tak ty byli kousek, pět kilometrů.“¹³⁶ „No do zahraničí na dovolený jsme jezdili. Poprvé jsem byl v roce 1974 v Polsku ve Svinově Ústí, to je nad Štetínem. Tam jsem byl a pak jsme jezdili do NDR, ani ne k moři, ale tak kolem toho Berlína se někde potloukat po těch jezírkách a tak. A jinač ani nikde jsem nebyl, ani v Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku.“¹³⁷ „S rodinou jsem trávil volný čas, já jsem už v té době měl malý dítě, tak jsme jezdili na výlety, k prarodičům jsme jezdili hodně. Ono v té době se moc cestovat nedalo, za komunistů. To když jste se dostal do zahraničí, tak to bylo NDR, Polsko nebo Maďarsko, jinak se moc necestovalo.“¹³⁸ „A co se týče těch výjezdů do zahraničí, tak to jsem vždycky tvrdil, že já bych povolil každému, kdo chce vyjet, ať jede, kam chce. Já jsem ani nebyl pro ten přísný systém na hranicích, i když samozřejmě si myslím, že v 50. letech ten vzájemný souboj těch dvou táborů, že tam asi musela ta pohraniční stráž nějak to hlídat. Ale já jsem byl vždycky přesvědčen, že měli každého pustit, ať si do toho zahraničí, i na tu západní druhou stranu odjede, ať si to vyzkouší, jak se tam žije, protože ten socialismus a kapitalismus se diametrálně lišil ve stylu života, v možnostech a sociálním zajištění, a tak dále. Já bych to uvolnil, ale bohužel se to nedělo. Mě to ale nevadilo. Já jsem vyjížděl tam, kam jsem mohl. Jezdili jsme do Německa k moři. Do Bulharska k moři. Dál jsem nejezdil a nevadilo mi to. Neměl jsem potřebu někam dál jezdit.“¹³⁹ Otázka nejen cestování, ale i svobod a politických práv, se stala od druhé poloviny 80. let 20. století v Československu jednou z příčin společenského pohybu.

---

¹³⁵ RYCHLÍK, J.: *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu*; ÚSD AV ČR, Praha 2007

¹³⁶ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹³⁷ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

¹³⁸ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

¹³⁹ Rozhovor s J. Zimou; v Jílové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

3. 5. KONEC VLÁDY JEDNÉ STRANY

Od roku 1985, kdy nastoupil Michail Sergejevič Gorbačov do funkce generálního tajemníka ÚV KSSS, se začala ve východním bloku prosazovat sovětská perestrojka a glasnost'. I v Československu byla KSČ nucena, pod tlakem Moskvy, provádět některé demokratizační změny v hospodářství a politice.¹⁴⁰ KSČ byla ale pod vlivem konzervativních sil, a tak československá přestavba a demokratizace byla pouhou prázdňou formulí, která sledovala pouze kosmetické změny režimu. To se potvrdilo v roce 1987, kdy byl do funkce generálního tajemníka ÚV KSČ zvolen Miloš Jakeš, konzervativní komunista. Čs. přestavba se omezovala jen na hospodářské změny, posílení centrálního plánování a pokračování v „normalizační“ politice KSČ.¹⁴¹ Společnost toužila ale po radikálních společensko-politických změnách, které se prováděly v druhé polovině 80. let v Sovětském svazu. Narůstala nejen opoziční hnutí vůči státnímu zřízení a straně, ale i společnost se aktivizovala a chtěla po vedení strany a státu změny, které by zlepšily upadající československou společnost a hospodářství.¹⁴² Od roku 1988 se v českých městech začaly objevovat protistátní demonstrace, které byly spojeny s nějakým významným datem, ať to bylo výročí okupace roku 1968, vznik státu, či den lidských práv.¹⁴³ Komunistická strana a vedení státu si bylo vědomo, že se již nemůže spoléhat na sovětskou pomoc, která byla symbolizována dislokací sovětských jednotek na území ČSSR. Tudíž její jedinou oporou se stala Veřejná bezpečnost, Státní bezpečnost, Lidové milice a armáda. V letech největších demonstrací, což byly roky 1988 a 1989, měli příslušníci VB téměř neustálou pohotovost. Vyšlo již bezpočet prací na činnost disentu, opozičních skupin a hnutí v těch letech, ale jak smýšleli a jaký postoj k těmto událostem měli příslušníci bezpečnostních složek tehdejšího státu?

---

¹⁴⁰ viz.: VANĚK, M.: *Mocní? a Bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace. Interpretační studie životopisných interview*; Prostor 2006

¹⁴¹ PULLMANN, M.: *Konec experimentu, Přestavba a pád komunismu v Československu*; Skriptorium, Praha 2011, str. 72

¹⁴² viz.: OTÁHAL, M.: *Opozice, moc a společnost 1969 – 1989*; Maxdorf, 1994

¹⁴³ viz.: TŮMA, O.: *Zítřka zase tady!: Protirežimní demonstrace v předlistopadové Praze jako politický a sociální fenomén*; Praha : Maxdorf, 1994

3. 5. 1. Opozice a SNB

Příslušníci VB byli do roku 1989 pod velkým politickým tlakem. Tento tlak se projevoval častým politickým školením, kde jim byl do hlavy vštěpován oficiální politický pohled na dané skutečnosti. Jednou z těchto skutečností byl náhled na československou opozici, vyskytující se ve formě určitých hnutí, jednotlivců, či i na „štvavou“ vysílačku Rádío Svobodná Evropa.¹⁴⁴ Příslušníci ale nebyli jen „duté“ hlavy, které by bez rozmyslu přijímaly oficiální propagandu státu, ale vytvářely si svůj vlastní obrázek na tehdejší politické skutečnosti normalizovaného státu.

„Jinak já jsem byl samozřejmě ovlivněn ideologií, protože jsem byl u toho SNB, tak jsem byl v tom politickém ideologickém vakuu a ke mně se nějaký další informace nedostaly, protože mi to zřejmě ani nikdo neřekl, bál se mi to říct. Nějaká Charta77 pro mě byla antisocialistická, jednoznačně. I když jsem jí nečetl, protože nám jí nedali nikdy přečíst. Já jsem jí četl až v tom 89, tak jsem si říkal, proč to nepustili ven, vždyť na tom nic není. Byl jsem v tom vakuu, ve kterém se ty informace, někdy dostaly, nebo nedostaly.“¹⁴⁵ Někdo má více radikální názory na lidi z opozice i dnes. „To byli jednak skutečně kriminálníci a jednak lidi, který zkrátka nemohli třeba být zaměstnaný jinde, tak je dali třeba do Metrostavu. Tak takových bylo, ale to byli většinou lidi, který byli nepoužitelní a to v každém zaměstnání. Takový mám zkušenosti já, ale že bych se s nimi stýkal, po ulici potkával nějaký lidi jako Havel, tak to určitě ne. Třeba jsem nechodil do těch správných hospod. Sledovala je státní bezpečnost, to ano, ale že by sledovala každého na každém rohu, to jsou kecy. Já nevím, některý organizace samozřejmě hlídali. No, a když tady byli nějaký ze západu, tak o tom tady psali něco a snažili se to očernit tady, pitomci.“¹⁴⁶ „Vždycky se někdo našel, kdo kritizoval třeba, ale to byli zas ti, jak se říkalo, ti oportunisté nebo já nevím, co se jim vůbec nelíbilo, náš systém, že? ... Byli to darebáci. Havel? Co to bylo? To nebyl žádný dobrý chlap. A dneska neví, co s ním mají udělat. V base, vždyť ten se měl jak prase v žitě. A to neříkám jenom já, to říká kde kdo. Kleopatry si kouřil, Sparty v base. A měl tam svoje. ... Ale s těma lidma, s těma jsem neměl problémy, třeba v Berouně, tam byl jeden a ten bydlel kousek od oddělení, to jsem věděl, že to je pravičák,

---

¹⁴⁴ viz.: JUNEK, M. (ed.): *Svobodně! Rádío Svobodná Evropa 1951 – 2011*; Radioservis, Praha 2011

¹⁴⁵ Rozhovor s J. Zimou; v Jílové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

¹⁴⁶ Rozhovor s M. Zíkou; v Praze dne 17.12.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

*jak jsme říkali. Klidně jsem mohl jít s ním i na pivo. A jak nadával na komunisty, tak nadával jak sviňa. No ale jinak normální, dobrý chlap.*¹⁴⁷ „*O nějaký Chartě a disidentech jsem se dozvěděl až teprve jako policista, když jsme jezdili, dá se říci, ty disidenty lustrovat někam, do nějakých hospod, kde se scházeli a de facto to bylo všechno, co jsem se s nimi setkal. Vnímám jsem je, že de facto se snaží rozvrátit ten polický systém a prosazovat nějaký své zájmy.*“¹⁴⁸ [Rozdíl v informovanosti příslušníků StB a VB byl značný, příslušníci StB na základě většího stupně utajení měli i zákonitě větší informovanost; pozn. autora] Většina příslušníků VB o pojmech jako Havel, Charta, či Helsinky věděla. Bylo to dáno jejich výkonem a pravidelným politickým školením. Většina občanů republiky tyto pojmy do revoluce nikdy neslyšeli. „*Vím, že něco takovýho existovalo, ta skupina 2000 slov*¹⁴⁹ *a podobně, vědělo se o Havlovi, o Helsinkách, ale to všechno prostě spíš bylo z té naší propagandy. Vědět jsme o tom mohli, ale když řeknu, že jsme chtěli vidět obsah 2000 slov, tak nám to nikdo nedal. Já jsem ale nikdy osobně neměl rád někoho, kdo vlastně svým způsobem kolikrát byl proti své vlastní zemi, že plivá na vlastní zem a podobně, protože já jsem to tak bral.*“¹⁵⁰

„*Samozřejmě, že jsem o nich věděl a shodnou náhod, tady na Zličově, jak je dnes ta druhá škola s poruchami chování, tam byla kdysi hospoda. A tam se ten disent scházel a jednou jsem tam dokonce dělal zátah se Státní bezpečností, takže vím, že skákali z oken, že se chytali jako zajíci. Bylo krásný, že to bylo pár metrů od policejní stanice, tam se scházel disent. Ale oni byli úplně normální lidé, máničky, chlastačky a tak dále, to nebyli žádní podle mě lidé jako typu Mistra Jana Husa. Někteří na ten režim srali, respektive ten režim je sral, tak se k tomu tak stavěli. Já jsem je nevnímám zle, jo oni s námi komunikovali, jako s uniformovaným policajtem, jako s normálníma smrtelníkama. No byli to spíš takový rebelové, hipísáci ještě takový přerostlí, takže my z nich měli víceméně srandu.*“¹⁵¹ Názor příslušníků VB na opozici v ČSSR byl vesměs negativní. Je to pochopitelné, jelikož oni stáli na straně tehdejšího režimu a měli ho bránit, i když leckdo pochyboval o jeho „dokonalosti“ a oni také viděli chyby tehdejšího systému. Někdo se snažil získat informace i z jiných zdrojů, než jen ze státních médií.

---

¹⁴⁷ Rozhovor s J. Hruběšem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹⁴⁸ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 4.1.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁴⁹ Narátor nejspíše myslí manifest Několik vět, vydaný 29.6.1989 a vypracovaný Chartou77

¹⁵⁰ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 29.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹⁵¹ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

Hlavním zdrojem informací mimo oficiální „marxisticko-leninský“ výklad byl poslech zahraničního rozhlasu a televize. V pohraničních oblastech na západě a jihu Čech mohli obyvatelé sledovat přímo západoněmecké a rakouské televizní kanály. Nejvíce byl v ČSSR rozšířen poslech „štvavé vysílačky amerických tajných služeb“, Radia Svobodné Evropy. Příslušník SNB, ačkoli bráncí socialistické zřízení, leckdy poslouchal tuto „zákeřnou, antisocialistickou“ stanici. *„My jsme u Pohraniční stráže měli samozřejmě televizi zaplombovanou, rádio taky, na televizi byl takovej drátěnej kaslík, na tom vysací zámek, aby nešlo jako televizi ladit. Ale našli se borci, kteří to uměli obejít, pak se rádio poslouchalo. Ale spíš jsem poslouchal západní písničky, takže doma jsem poslouchal Radio Luxemburg, strašně to pískalo a ten zvuk kolísal.“*¹⁵² *„Tak já jsem četl noviny a spíš se člověk držel toho, co bylo oficiálně dostupný. Že si člověk jednou za čas poslechl Svobodnou Evropu nebo Hlas Ameriky nebo něco takovýho, tak to je pravda. To doplní, teď ale čemu dát větší váhu. Myslím si, že se nedalo věřit bezmezně ani jednomu, ani druhému, že si člověk spíš měl nějak ty informace urovnat a vytvořit si spíš nějaký vlastní názor.“*¹⁵³ Byli i tací, který bezmezně věřili oficiálnímu tisku, rozhlasu a televizi. Příslušníci VB stáli ve své podstatě na straně režimu a velmi málo by se před rokem 1989 v řadách SNB našel nějaký ryze opoziční člověk. *„Ne, mě nějaké vysílání Svobodné Evropy to mě nezajímalo, mě to nezajímalo ani moc u nás, natož v zahraničí.“*¹⁵⁴

Ve výsledku se příslušník Veřejné bezpečnosti v průběhu své služby ani moc nemusel dopodrobna zabývat tím, kdo je disident, co to je opozice a kdo je „protistátní živel“, tuto problematiku měla ve své pracovní náplni všemocná Státní bezpečnost. *„A disidenty, o těch jsem něco slyšel, ale tím se zabývala nějaká správa státní bezpečnosti, ti na to byly asi zaměřeni, nevím přesně jaká správa, těch bylo strašně moc. Takže po té stránce, jsem možná slyšel, že někdo takový existuje, ale my jako uniformovaný jsme s tímhle neměli nic společného.“*¹⁵⁵

---

¹⁵² Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁵³ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

¹⁵⁴ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁵⁵ tamtéž;

3. 5. 2. Demonstrace

V letech 1988 a 1989 velká většina československé veřejnosti, včetně některých členů KSČ, očekávala politické změny. Nebylo stále zřejmé, zda do ČSSR dorazí vlna pozvolných reforem iniciovaných samotnými komunisty, nebo k nim dojde díky masovým veřejným protestům. KSČ ale stále pevně stálo na dogmatickém Poučení z krizového vývoje a nechtělo přitom na dalekosáhlé reformy typu sovětské perestrojky a glastnosti přistoupit s chutí. Nespokojených občanů stále více přibývalo. 21. srpna, 28. září a 28. října 1988 proběhly v Praze protivládní demonstrace, které SNB brutálně potlačila.¹⁵⁶ V lednu 1989 proběhly velké demonstrace, které byly nazvány „Palachův týden.“ Také tyto demonstrace byly velmi brutálně potlačeny, byl zatčen Václav Havel. Po svém propuštění v květnu 1989 sepsal prohlášení Několik vět. Toto prohlášení podepsalo asi 37 000 lidí, včetně známých osobností tehdejší československé kultury a vědy. Komunistická strana byla ve stále větším rozkladu a veřejnost se přestala již režimu bát.¹⁵⁷ Bylo zřejmé, že musí dojít k nějaké změně. Opozici a společnost povzbudily také výroky generálního tajemníka KSSS Michaila Gorbačova o tom, že východoevropské státy mohou jít vlastní cestou. Bylo jasné, že sovětská vojska, umístěná na území Československa, již nezasáhnou ve prospěch konzervativních sil ve vedení KSČ. Demonstrací se účastnilo stále více lidí.

3. 5. 2. 1. Hlavní město ČSSR – Praha

Praha, hlavní město Československa, se stala v roce 1989 středobodem všech protivládních demonstrací v republice. Tehdejší vedení strany a vlády si bylo vědomo, že pokud v Praze potlačí jakýkoli veřejný odpor proti režimu, tak nedojde k rozšíření protestů do celé republiky. V roce 1988 a 1989 byly posilovány a reorganizovány jednotky SNB na území hlavního města, aby byly kdykoliv připravené potlačit jakoukoli nepovolenou protirežimní demonstraci. Příslušníci VB měli téměř neustálou pohotovost, což znamenalo, že neměli nárok na dovolenou, či plánované volno. *„14 dnů jsem třeba nebyl doma, protože samozřejmě ty demonstrace a podobně se nekonaly v pracovním týdnu, ale ve*

¹⁵⁶ viz.: OTÁHAL, M.: *Opozice, moc a společnost 1969 – 1989*; Maxdorf, 1994

¹⁵⁷ EMMERT, F.: *Sametová revoluce, Kronika pádu komunismu*; Press ČT, Praha, 2009; str. 28

*dnech pracovního volna, takže bohužel jako já, zpracovatel v té době, jsem musel se těchto věcí účastnit. A ta četnost těch demonstrací byla poměrně vysoká, tam bohužel každá uniforma byla dobrá, aby byla vidět v těch ulicích, abychom demonstrovali tu sílu víceméně. Jsem tam na nějakou demonstraci šel, jako uniformovaněj, to si vzpomínám, když třeba někdo vytáhl nějakou transparent, že jsme to strhávali, že se skákalo po těch transparentech, aby se to co nejrychleji strhlo a hned zajistili ty lidi, kteří to nesli a podobně. Takže byla to taková taškařice, komedie jako, hned si je odváděli stařáci, vždycky ukázali, tady to je a hned letěli chytit toho kurňa darebáčka, který brojí proti oficiální politice.*¹⁵⁸

Někteří příslušníci se těšili na to, aby se mohli aktivně účastnit protirežimních demonstrací a býti takzvaně „v nějaké akci“. „Jednou jsem šel na Václavák, jednou jsem tam byl odvelenej, že jsme měli jeden večer. To byl nějaký ten Palachův týden, a že jsme tam jako měli jít. Do toho se zapojovala samozřejmě i kriminálka, ta měla něco hlídat. Ale já jsem měl tu smůlu nebo štěstí, že se tam zkrátka nic nedělo. Lidi chodili kolem a říkali: *To jsme naštvaní, dneska zrovna noc není.*“¹⁵⁹ Většinou policistů se ale nechtělo stát někde v chladném počasí celý večer, či noc a plnit rozkazy, které vedly k bití občanů vymykající se svým politickým názorem normalizačnímu režimu. „*Takže si pamatuju právě, že to byly moje první zážitky ze služby, že jsem nastoupil a hned jsem někam šel no na ty demonstrace a to já si pamatuju, že právě to probíhalo tak, že třeba byla nahlášená demonstrace a zase tolik a tolik lidí nastoupí tehdy tam a tam. Takže třeba já nevím, pět lidí z oddělení, nebo tři lidi z oddělení jsme šli na demonstraci a třeba jsme seděli v autobuse po celou dobu demonstrace třeba někde v Barřáku, zaparkovaný. Nic, seděli jsme tam třeba X hodin jo, pak to skončilo, šli jsme domů. Nebo třeba jsme šli na demonstraci a třeba jsme byli na Václaváku v kině. Kdyby náhodou se něco stalo, tak by jsme vyběhli ven. Nebo jsme chodili na nějaký demonstrace, kde se vysloveně třeba chodilo, nebo část chodila venku, část byla zase třeba v nějakých autobusech jo, takže dá se říct, že já jsem se nikdy nedostal do nějaký demonstrace, kde se muselo zasahovat nebo něco, protože na všech demonstracích co jsem byl, tak proběhli takhle v poklidu. Jednou jsem byl dokonce na demonstraci a to jsem tam byl nasazen jako civilista. To si pamatuju, že to jsem byl mám dojem ještě tenkrát ze Stodůlek, byl tam se mnou kolega ze Zličova tehdejšího a z Radotína, jsme byli, jako tři*

---

¹⁵⁸ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁵⁹ Rozhovor s M. Zíkou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

skupina. Tenkrát jsme byli na instruktáži asi den před tou demonstrací, na instruktáži v Barřáku, tam nás tenkrát instruoval sám náčelník správy, tenkrát generálmajor Carda, no a náš úkol byl, že jsme na tu demonstraci šli v civilu, jako civilisti, a v případě nějakýho problému jsme měli vystupovat jako občani, jako svědci. To znamená, že jsme museli být vybaveni občanským průkazem. Kdyby se něco stalo, tak jsme se měli představovat navzájem, nebo prokazovat normálně občankou, případně fungovat jako svědci, no a tenkrát si pamatuju, že právě jsme na tý demonstraci šli, to bylo na Václaváku pod koněm, a protože už taky byl nějaký podzim nebo něco, tak nás to tam nějak dvakrát nebavilo a že jsme byli poprvé v civilu, tak jsme toho využili že jsme byli anonymní a nikdo nás neznal, nikdo o nás nevěděl že jsme byli policajti, tak jsme šli někam do hospody, tam jsme se najedli, dali jsme si nějaký pivo, pak jsme se vrátili zpátky, pak jsme usoudili, když tam ten dav začal chodit odshora dolů, na Můstek a z Můstku šel zase zpátky nahoru, že tam vlastně jsme zbytečně, tak jsme skočili do tramvaje a jeli jsme domů. Takže ani nevíme, jestli se tam něco stalo nebo nestalo.“¹⁶⁰ Demonstrací v civilním oděvu se kromě příslušníků SNB účastnili většinou tzv. „státáři“, kteří byli infiltrováni v davu a mimo monitorovací a hlásné činnosti zajišťovali jim „nepohodlné“ demonstranty.¹⁶¹

17. listopadu 1989 proběhla demonstrace, která byla jako jedna z mnoha uplynulých tohoto roku, ale měla se stát tou pomyslnou poslední kapkou již tak napjaté společnosti. Události, které se toho dne staly, by vydaly na samostatnou práci, a tak se zde nebudeme zabývat celou akcí. Ve večerních hodinách se průvod studentů dostal z Albertova a Vyšehradu do Národní třídy, kde byl připraven Pohotovostní pluk VB ČSR a tzv. „červené barety“¹⁶², které měly akci násilně ukončit a rozehnat. Bohužel zásah bezpečnostních složek přerostl v do té doby nevídanou brutalitu. Demonstranti se zastavili

---

¹⁶⁰ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁶¹ viz.: TŮMA, O.: *Zítř zase tady!: Protirežimní demonstrace v předlistopadové Praze jako politický a sociální fenomén*; Praha : Maxdorf, 1994

¹⁶² V polovině 80. let vznikl na správě vojsk MV Odbor zvláštního určení, spadající pod StB. Jednalo se o neuniformovanou speciální jednotku, která měla zasahovat zejména proti únoscům a teroristům. Počítalo se také s jejím nasazením i v případě „mimořádných bezpečnostních opatření“ přijatých na obranu režimu. V útvaru bylo přibližně 90 příslušníků, kteří prodělali i výcvik technik bojových umění. Od prosince 1988 se jednotka účastnila zákroků proti demonstrantům. Do 17.11.1989 zasahovali pouze v civilu, kdy monitorovali situaci, plnili úlohu zatýkacích komand: znenadání vytáhli z davu předem vybraného demonstranta nebo známého odpůrce režimu a rychle ho odtáhli k uniformovaným policistům. 17.11.1989 byli tyto příslušníci nasazeni v uniformách na straně jednotek SNB. Jejich stejnojmenné doplňovaly červené barety, proto byli mylně považováni za armádní výsadkáře – EMMERT, F.: *Sametová revoluce, Kronika pádu komunismu*; Press ČT, Praha 2009; str. 36

před kordonem příslušníků PP VB a začali zapalovat svíčky, házet policistům květiny a zpívat hymnu. Posléze došlo k útoku jednotek vůči manifestujícím. Dav volal různá hesla, například „Gestapo“. Jeden příslušník Pohotovostního pluku na toto skandování údajně odpověděl „Umíme být ještě horší“.¹⁶³ Ve Voršilské a Mikulandské ulici byly otevřeny tzv. uličky, kudy mohli demonstranti utéct z chaosu Národní třídy. Podél obou stran těchto uliček stály řady příslušníků bezpečnostních jednotek, které probíhající demonstranty surově tloukli obuškami, pěstmi i kopanci. Tento zákrok započal Sametovou revoluci, která za pouhý měsíc svého trvání svrhla čtyřicetiletý komunistický režim v Československu.¹⁶⁴ Jaký byl pohled těch, kteří stáli na druhé straně svíček, obušků a plexisklových štítů?

„V tom říjnu 88 jsem se teda dostal do té Školský na ten na ten Václavák. Tam jsem byl jako hlídkovej, hlídkovej systém už taky nevím, denní, noční, 2 dni volna, nevím už ten systém, jak tam fungoval. Tý době už tam začínaly ty demonstrace, který tam vedl Havel, ty tam byly na každodenním pořádku, ale nejvíc toho bylo v lednu, to vyvrcholilo úplně největší demonstrací šílenou, v lednu 89. Byla to neděle a šel jsem z volna do práce a bylo to 19. ledna myslím a to tam byla demonstrace, kde se hlídalo ten prostor pod koněm, tam stál jeden policajt nebo Veřejná bezpečnost a jeden milicionář, to tam bylo kolem dokola toho podstavce a tam nikdo nesměl vůbec vlizt na to, vylízt na koně tak to je to je konečná jo, tam se nesmělo stát. Tak tam byla tahleta šílená demonstrace, a pak tam byly snad každé den, se tam furt něco dělo a to vedl ten Havel. Takže tam těch demonstrací jsem se zúčastnil, ale zúčastnili jsme se tam hlavně my, z těch místních oddělení vždycky stáli, jenom že jsme tam stáli, ale všechny ty rozhánění měl na starost ten Pohotovostní pluk. Když jsem tam byl já u pluku, tak se to secvičovalo, pak jsem odešel, zase jiní přišli. Takže tam vždycky přijelo 10 autobusů s těma štítama, ty helmy a obušky ty dlouhý, takže to tam dělali, tohle tam oni rozháněli a prostě ty demonstrace rozpouštěli. Ale nikdy jsem nebyl v první linii, že bych šel někoho mlátit, to ne. V červnu 1989 jsem nastoupil na Zličov, tak ten dotoval dvěma lidma ten Václavák, když tam byla demonstrace, a ty tam byly snad každé den, až do toho listopadu. Jako policajt VB jsem ale do lidí nemlátit, to nebylo v mý náplni. My jsme například přehradili auty ulici a tím to tak končilo, ale to ostatní to dělal ten Pohotovostní pluk.“¹⁶⁵ „Když před rokem 89 byly nějaký demonstrace stačilo zavolat na

---

¹⁶³ EMMERT, F.: *Sametová revoluce, Kronika pádu komunismu*; Press ČT, Praha, 2009; str. 37

¹⁶⁴ viz.: OTÁHAL, M. a VANĚK, M.: *Sto studentských revolucí*; NLN, Praha 1999

¹⁶⁵ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12. 2012; vedl R. Macek; v archivu autora

*vysílačku a byl tam hned ten Pohotovostní pluk, hned na tom místě byl. Pohotovostní pluk tak. My jsme tam byli víceméně takový ti, no až v druhý řadě, abychom kontrolovali ty lidi, my jsme dělali tu činnost lustrační, psali záznamy a podobně, kdežto ti kluci, ti byli víceméně vycvičený na boj.*¹⁶⁶

Demonstrace byly pro rok 1989 typické a předznamenávaly nějakou zásadní změnu stávajícího režimu. Jedna událost ale přímo předpovídala pád celého komunistického systému ve východní Evropě. V létě do Prahy přijížděli východoněmečtí občané ve vyjímečně zvýšeném počtu.¹⁶⁷ Ve Vlašské ulici na Malé straně se hlásili na západoněmecké ambasádě. Dožadovali se vycestování do SRN. Brzy obsadili celou budovu velvyslanectví a byli provizorně ubytováni i na jeho zahradě. Východní Němci se za každou cenu snažili dostat do budovy ambasády a přelézali plot do zahrady a podávali si přes něj děti a zavazadla. Naše bezpečnost proti nim v zásadě nezasahovala, jelikož ČSSR chtěla předejít mezinárodním protestům. Až 1. října bylo exulantům povoleno odcestovat do SRN pěti speciálními vlaky z Prahy-Libně. Trasa vedla paradoxně přes NDR. Průjezd vlaků byl provázen sroceními na nádražích a kolem nich. 4. října v Drážďanech, kde se úřady pokusily nádraží uzavřít, se davy střetly v divoké srážce s policií.¹⁶⁸ 7. října, v den čtyřicátého výročí NDR, vypukla ve východním Německu revoluce, která svrhla nejen Berlínskou zeď, ale i komunistický režim a vlastně celou NDR. Praha byla konfrontována s tímto „úprkem“ Němců, kteří zde zanechali svůj majetek. Nebylo pochyb, že komunistický totalitní systém prohrál. *„Tak ujížděli Němci, z NDR do Prahy, kde utíkali přes ambasádu, tak to už jsme věděli, že je něco v nepořádku, když jim ve finále potom umožnili do západního Německa vycestovat. A Praha byla plná Wartburgů, Trabantů, Cindapů a tak. Nejdříve nás teda naháněli, abychom ty lidi kontrolovali a tak, státní bezpečnost a tak dále, hlavně „všechno sledujte, kontrolujte“. No pak to tam natáčeli staťáci, takže my jsme opravdu všichni byli na Praze 1, když ti Němci sem jezdili. Ta Praha byla zaplněná Němčourama, tak jsme si říkali, probůh jako, když jim to nakonec umožnili, dali jim vlaky, aby vycestovali, a ti Němci chudáci doslova plakali štěstím, že se tam dostali, jako že když přelezli ten plot na tu ambasádu, tak jsme tomu nechtěli věřit. Jsem si říkal, když to teda padá všude, jako Polsko, Solidarita, ted'ka NDR, že to není ani možný.*

---

¹⁶⁶ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁶⁷ viz.: PŘEČAN, V. a CÍSAŘOVÁ, B.: *Charta 77: Dokumenty*; ÚSD AV ČR, Praha 2007

¹⁶⁸ DURMAN, K: *Útěk od praporů, Kreml a krize impéria 1964-1991*; Karolinum, Praha, 1998; str. 412

*Byl to takovej předěl, že jsme to už vytušili, že se něco ve společnosti bude dít. Když si člověk dal tohleto dohromady s Gorbačovem, perestrojkou, tak už věděl, že asi něco nebude v pořádku s režimem.*¹⁶⁹

3. 5. 2. 2. *Demonstrace v jiných městech*

Praha nebyla jediným městem, kde probíhaly protistátní demonstrace. V severočeských Teplicích proběhly ve dnech 11. až 13. listopadu spontánní ekologické demonstrace.¹⁷⁰ Tamní region patřil mezi nejvíce postižené na životním prostředí. Demonstrace byly násilně potlačeny policií se psy a obušky. Severočeský policista vzpomíná: *„Já vím, že předtím v tom roce 89 byly demonstrace v Teplicích kvůli tomu ovzduší. Ale myslím si, že to nebylo ani kvůli ovzduší, že to spíš bylo zneužitý k politickým cílům. I když to ovzduší tam nebylo v pořádku, já neříkám, že nebylo.*“¹⁷¹

Revoluce přišla do ostatních míst republiky opožděně. Místní lidé byli překvapeni, co se děje a nevěděli, jak se zachovat.¹⁷² I příslušníci VB byli tímto rychlým a překotným vývojem zaskočení. *„Potom se začaly množit ty nepokoje, to jsem samozřejmě už sledoval v televizi. Praha a tak dále. Pořád jsem to považoval za něco, co vybočuje z logiky. Nechápal jsem, proč chtějí proti tomu socialismu bojovat, ta generace. Nechápal jsem, co chtějí změnit. No tak došlo to tak daleko, že jsem v 89 byl i já překvapen, že se něco takovýho v tý Praze stalo, ty události. Tehdy, v tý době, nám promítali různý takový videoklipy z Prahy, z demonstrací, ale s tím stylem, tou rétorikou socialistickou, to znamená, že to byly protisocialistické živly a tak. Asi lidi měli nějakou pravdu, byla tady přece jenom vláda jedné strany. To já neodmítám tuhle myšlenku, nicméně normalizace pro mě neznamenal totalitu, ale úplně normální běžný život. Úplně normální. ... Jen ten Jakeš no, to jsme si radostně promítali a říkali jsme si proboha, no co to je.... Chtěli se v Praze zbavit Jakeše a tam u toho Národního divadla, na tý Národní třídě, tam to udělali*

---

¹⁶⁹ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁷⁰ viz.: VANĚK, M.: *Nedalo se tady dýchat, Ekologie v českých zemích v letech 1968 až 1989*; Maxdorf, Praha 1996

¹⁷¹ Rozhovor s J. Zimou; v Jílové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

¹⁷² viz.: VALEŠ, L.: *Komunální volby v Tachově v 90. letech 20. století*; IN: *Minulostí západočeského kraje*; Sborník Archivu města Plzně XLIII, 2008

špatně samozřejmě. Nějaký bití obušky do lidí, to já jsem nikdy neuznával. Já jsem neuznával násilí, jako příslušník VB nikdy. ... V roce 1989 tady měla být nějaká protestní akce, tady v Děčíně, ještě před tím listopadem, někdy na jaře, nevím u jaké příležitosti. Tak tam jsme zasahovali jako příslušníci obvodního oddělení, kde jsme tu demonstraci jako no .... ty lidi jsme předváděli na obvodní oddělení, kde byli vyslýcháni. Ale tam nám to bylo prezentováno tak, že to je sice protisocialistická skupina a že jsou to v podstatě narkomani a skupina těch lidí z téhle oblasti. Vedení nám často promítalo takový šoty, kde byly ty demonstrace před tím listopadem 89 prezentovány, jako aktivity těch protisocialistických sil a zase to nebylo bráno tak, aby tam byla vidět nějaká velká skupina lidí. Aby nebylo vidět, že je to masové, že se asi báli, abychom se nerozhodli pak při nějakým zásahu jinak. Ale bližší informace jsme nedostávali, protože to si všechno řídila státní bezpečnost. Až potom v tom roce 89 po těchto událostech v Děčíně, když jsme tam zatýkali ty lidi, tak když jsem potom to četl, tak sem měl takový zmatky. Ale já jsem tý ideologii věřil. Já jsem byl na straně toho socialismu. A jestli tam byli nějaký problémy s těmi lidmi, které ta Státní bezpečnost, nebo Státní aparát šikanoval...to sem nevěděl. To nám samozřejmě nikdo neprezentoval. Ani o Havlovi jsem v podstatě nevěděl. Jsem to nevnímал tady ty lidi, jsem to bral, že patříli do garnitury buď tý Charty a nebo těch skupin, který chtěj zničit socialismus, který já jsem chtěl – já osobně jako člověk, ne jako policista – který já jsem chtěl bránit pro svý děti. Já jsem chtěl zachovat pro svý děti. Já sem věřil, že je to budoucnost pro moje děti.No je to jináč.“¹⁷³ „To jsem byl vykulenej, protože se o tom nikde u nás nekecalo, nepočítalo se s tím, protože my jsme tady v Berouně žádná opatření neměly u policie. A najednou revoluce. Tak to spíš ti Pražáci a tam ta strana, tady byl vždy klid. Víím, že když byla revoluce, tak i jako policajt jsem se šel podívat na nějaké to seskupení v Národním domě v Moravském Berouně. Tak tam začali vykřikovat, a to byli i bývalý komunisté, že mají ti komunisté takový a takový privilegia. No a pak po revoluci byli potichu.“¹⁷⁴ Revoluce náhle vtrhla do měst, městeček a vesnic s plnou razancí. Místní obyvatelé byli šokováni, jak se během jednoho měsíce zhroutil socialismus a byl důsledně nahrazován tím „nepřátelským“ kapitalismem. „No já jsem si v tom 89, například ... když byla ta slavná demonstrace v Děčíně, taková mohutná, tak jsem sedl do auta a objel si to, abych viděl, který lidi tam jsou. No. Tak jsem byl velice překvapen, protože ty lidi jsem znal

---

¹⁷³ Rozhovor s J. Zimou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

¹⁷⁴ Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

*z dob socialismu, kteří se vehementně angažovali v tom dění politickým v Děčíně a nejednou stáli v čele toho no, toho demokratického proudu. Tak to byli jasní převlíkači kabátů.*¹⁷⁵

3. 5. 3. Revoluční „pomsta“

Neměnil se jen režim, či systém, ale i vztahy mezi lidmi a zejména vztah obyvatel k příslušníkům SNB, kteří se najednou stali terčem četných útoků. Mnoho lidí si myslelo, že celá tehdejší policie je jen nástrojem KSČ. Zapomněli, že hlavním posláním Veřejné bezpečnosti byla zejména ochrana občanů před trestnými činy a bezpečnost jejich majetku. Ale revoluční čas byl plný emocí a vzteku ohledně zásahu na Národní třídě. *„Byla to taková revoluční doba, ten 89 rok, bylo to takový zajímavý, protože my jsme vlastně nemohli chodit ani víceméně ven, abychom nedostali do řepy. Všichni jsme museli nafasovat trikolóru, že skutečně jdeme s lidem a podobně. Pro některý lidi jako nepředstavitelná věc, fraška no, mnozí starší policajti, kováni komunisti jako „odmítám to dělat“, a tak no. My jsme byli skutečně jako včely v úlu všichni policajti, protože rozbíjeli se budky, co byli třeba na křižovatkách pro řízení dopravy. Takže aby nedošlo k nějakému lynči, tak skutečně jsme byli všichni zalezlí jako potkani.*¹⁷⁶ 21. listopadu 1989 vyšla aktuální informace ministra vnitra ČSSR, genpor. Ing. Františka Kincla, ve které se obhájí zákrok na Národní třídě a odhodlání celého rezortu stát za politikou KSČ. *„Všem příslušníkům SNB, PS ODH, vojákům vojsk MV a občanským pracovníkům rezortu MV. Odmítáme útoky na příslušníky SNB za údajný zásah proti účastníkům protizákonné a protistátní demonstrace v Praze dne 17. listopadu 1989. Naopak důrazně protestujeme proti stále se množícím verbálními fyzickým útokům na příslušníky SNB při plnění jim uložených úkolů ochrany veřejného pořádku, zdraví, životů a majetku před pachateli násilné, trestné činnosti.*¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ Rozhovor s J. Zimou; v Jilové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

¹⁷⁶ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁷⁷ Aktuální informace; Redakce ústředního orgánu FMV Bezpečnost; Praha, 21.11.1989

Revoluce změnila nejen režim, systém, hospodářství a společnost jako celek. Demontovala dědictví po někdejších komunistických totalitních režimech – ukončila militarizaci v podstatě civilních institucí, vojenské vězeňské správy nebo sborů Ministerstva vnitra. Nastala decentralizace, zejména na místní a regionální úrovni a uvnitř státních institucí. Doba si žádala i odchod zkompromitovaných velitelů. Tito byli, dle rozkazu MV ČSR č. 21/1990 ke zřízení prověřkových komisí od policejního sboru propuštěni. Řada těchto aspektů však bude dotčena v následujících stránkách práce.

3. 6. TRESTNÁ ČINNOST A JEJÍ PROMĚNA

S revolucí a následnou transformací české společnosti od socialistického způsobu života k demokratickému, se proměnila razantně trestná činnost jakéhokoli typu a objevily se i její druhy, které do té doby byly pro československé bezpečnostní příslušníky neznámé.

„Ti, kdo se narodili a vyrostli v represivních podmínkách, nic lepšího neznají. Starý člověk, který žil v odlišném systému, v odlišných podmínkách, se natolik přizpůsobil životu v totalitárním nebo autoritativním systému, že obvyklé praktiky, kterými lidé v demokracii opovrhují, pokládá za normální součást života v socialistickém státu.“¹⁷⁸

Proměna zasahovala celou kriminalitu, ať tu trestně-právní, dopravní, tak i hospodářskou. Příslušník SNB, později Policie ČR, se musel potýkat s novými způsoby práce, řízení a odhalování přečinů. Nová doba v řadách SNB vyvolala nejen kádrový otřes, v podobě snížení stavů SNB díky prověrkám, ale i „anarchii“ ve výkladu a znění nových zákonů, které byly narychlo přijímané, byly nehotové a zločinci v nich rychle našli místa, které jim umožňovali páchat trestnou činnost. Jak se proměnily jednotlivé druhy kriminální činnosti s příchodem sametové revoluce?

3. 6. 1. Obecná trestná kriminalita

Před rokem 1989 se vžilo do československé společnosti motto, „že kdo neokrádá stát, okrádá rodinu.“¹⁷⁹ Lidé se snažili nahradit nedostatečné zásobování a služby drobnými krádežemi ve svých zaměstnáních. Tím získávali věci, které buďto sami použili například na stavbě svých domů, či chat, či jim posloužily jako výměnné zboží za to, co potřebovali. Toto bylo typické pro šedou ekonomiku socialistického hospodářství. Takový výměnný obchod byl ale nelegální a nad každým visel pomyslný Damoklův meč v podobě zákona § 132 trestního zákona o rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Trestem mohlo být odnětí svobody až na pět let, za závažných okolností na deset až patnáct let. „*Já znám*

---

¹⁷⁸ SESSAR, K.: *Společnost v období transformace a strach z kriminality*; Universität Hamburg, SRN; In: Sociologický časopis, XXXVII, (1/2001), str. 9

¹⁷⁹ viz.: SCHINDLER-WISTEN, P.: „*Kdo neokrádá stát, okrádá rodinu*“ – *Rodina v komunistickém Československu*; IN: VANĚK, M. (ed.): *Obyčejní lidé ... ?!*; Academia, Praha 2009

lidi, který si takto přilepšovali. Že si nosili nějaký věci, výrobky z fabriky, kde dělali. Anebo si tam dělali pro sebe nějaký kšeftíky. Samozřejmě lidi, co dělali v JZD, tak si odtamtud nosili třeba obilí. Lidi, co dělali na jatkách, tak si nosili maso. Z mlíkárn si nosili mlíko, nebo mléčný výrobky a sýry. Takže, dá se říci, že to bylo normální.¹⁸⁰ „Jo před revolucí to byly jenom takový drobný krádeže, hlavně ve stavebnictví, když se dělaly ty sídliště. Braly se cihly, cement, ale každý měl z toho respekt, jelikož za rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví byly daleko větší tresty, než za ublížení na zdraví, takže pro nás bylo na prvním místě majetek, a pak všechno ostatní.“¹⁸¹

Velkým problémem v kriminalitě v socialistickém Československu byla dislokace téměř 150 000 sovětských vojáků na celém území republiky.¹⁸² Jejich přečiny se těžko řešily, jelikož spadaly pod prokuraturu sovětské armády, která měla své centrum ve středočeských Milovicích. Tyto přečiny, „našich bratrů“ se ani moc neřešily a nesmělo se o nich mluvit, a tak příslušník VB byl postaven před velmi těžkou věc, jak se k těmto přečinům sovětských vojáků postavit. „Sověti ti nám vykrádali ty zahradní chatky, ty osady za mlékárnou nebo tady na Rýmařovské. To jsme měli pořád. Nadělali škody, jednou jsem dokonce byl až u toho velitele pluku tady v Bruntále, tak jsme tak spolu hovořili. A než by se to všechno se nějak vyřešilo, protože spisový materiál, ten šel na vojenskou prokuraturu, stejně by ti lidé nic nedostali, že? Tak jsem řekl - tak to udělejme tak, tady ten občan má takovou škodu, ten má takovou. Tak jsem udělal sumář, seznam poškozených - přijďte na druhý den a máte tady peníze. Taky jo. Nachystané peníze, já jsem zas ty lidi posbíral, obvolal nebo napsal pozvánku. No přišli si, já jsem jim vyplatil peníze a tak to bylo, dá se říct, v jednom případě. To byly ty nejhorší problémy. Vykradená auta a potom střelená zvěř. To jsem pár jelenů viděl zastřelenejch na střelnici. To bylo právě, že jsme z komandatury, s vojákama, to jsme dostali hlášení, že je tam někdo, na střelnici jezdí s tím obrněným vozidlem a že tam zřejmě nahánějí tu zvěř. No tak já jsem požádal ty vojáky z té komandatury, tam byl nějaký kapitán šéfem, tak jsem dostal obrněný „skot“, dva vojáky se samopalama a jelo se tam. No a já jsem tam jel s „dvanáctsettrojkou“ a měl jsem řidiče. A ten „skot“ obrněnej jel před náma, že? A my za nima. A jak jsme přijížděli na tu střelnici,

---

¹⁸⁰ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 13.3.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁸¹ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 28.12. 2012; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁸² viz.: PECKA, J.: *Sovětská armáda v Československu 1968 - 1991*; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1996

na ten jejich vojenský prostor prakticky, oni tam měli prasečáky tehdy, co si pamatuju, nějaké boudy prostě. Tak jsme tam jeli a ten druhý obrněnec, co právě měl údajně střílet, najížděl na nás, na tu „dvanáctsettrojku“. My jsme stačili uhnout a zmizli. 062 číslo si pamatuju. No my než jsme se s těma Rusama otočili, tak ti už jeli směrem do města, já říkám - no tak to už jsou ztracený. No a jeli jsme do kasáren a ten voják z té komandatury na té strážnici říká té hlídce - projelo vozidlo to a to? - Jo, da, da. Tak jsme zajeli do kasáren a právě tehdy tam vyházeli z toho auta myslím dva srnce a jednoho zajíce. No a z toho jsem měl tehdy strach, jak na nás najížděli. To víte, kulomet na tom, na korbě. No, že to do nás nenaprali. No jinak to byli pěkný týpci, oni chtěli jenom chlast, chlast. V noci chodili po městě a do Pradědu to šlo, tam obtěžovali personál.“¹⁸³

Drobné krádeže a chytání zvěře načerno se po roce 1989 stalo jen krásnou vzpomínkou příslušníků VB na celkem „snadnou“ práci. Jejich práce se proměnila a hlavně stala se opravdu nebezpečnou, jelikož i drobná trestná činnost se stala organizovaná a především masová. „Takže to se kradlo drobně ale zase nebyly žádný sklepy, vloupání do chat, do aut, ono těch aut zase nebylo takový množství jako teďka Ta kriminalita byla menší a po tý revoluci se to začínalo teda uvolňovat a hlavně před tou revolucí všichni museli dělat, všichni museli chodit do práce, nebo mít aspoň razítko, že tam do tý práce choděj a ty co tam nechodili a měli jen takový fiktivní, tak těch bylo hrozně málo, takže po revoluci už padlo to, že všichni musej dělat samozřejmě, takže ta kriminalita se projevila a začala se teda zvedat rapidně.“¹⁸⁴ Konec plné zaměstnanosti byl jeden z důvodů zvýšené kriminality.

Dalším důvodem bylo otevření hranic, které přineslo do Československa do té doby téměř neznámé pojmy, jako heroin, pervitin a bílé maso.¹⁸⁵ „Otevřený hranice, otevřený hranice, takže ta migrace cizinců sem, tam, zpátky, že tak to samo sebou přinášely tydlety věci, tam u nich to bylo normální, běžný, nebo se kradlo, nebo se přepadávalo, tak už byly otevřený hranice, mohlo se jezdit sem a tam, ten obchod jasně, bílý maso, zbraně, drogy, tak to asi se taky přes nás dostávalo, i když se o tom tolik nemluvalo, tolik nevědělo, protože

---

¹⁸³ Rozhovor s J. Hruběšem; v Bruntále dne 9.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹⁸⁴ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

¹⁸⁵ viz.: NOŽINA, M.: *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*; Themis, Praha 2003

*jsme se s tím nikdy neseťkali, takže na to asi jako ty složky všechny nebyly tak připravený.*¹⁸⁶

Dalším impulsem zvýšené trestné činnosti byly amnestie prezidenta Václava Havla z ledna 1990. Šlo o jeden z prvních kroků Havla ve funkci prezidenta, kterým byly prominuty tresty uložené před prosincem 1989. Amnestie se týkala zhruba 23 tisíc osob (na území Česka 15 tisíc) z celkem 31 tisíc uvězněných. *„První problém, co vznikl, byla velká amnestie pana Havla. Čili ta amnestie byla taková, že to asi málokdo ve světě překoná a pustilo se tisíce a tisíce lidí ven. A to byl materiál prostě, který nebyl schopen se zvládnout s těma silama, který byly tabulkově nastavený. Jo? Čili během roku, dvou, zde prostě se zvýšila trestná činnost, že to prostě bylo až šokující. Když příkladně uvedu, že roku 90, příkladně, já si už nepamatuju přesně, jsme měli 200, 250 trestných činů za rok, tak za 2 roky na to to vylezlo na 800 až 900, eventuelně přes 1000, jo? Čili nárůst 500x nebo 5x větší. Ale síly zůstaly stejné, tabulkově, čili vznikly z toho prostě věci, které vzniknout neměly, že okamžitě se snížila objasněnost, protože my jsme nestačili chytat a lapat a vracet zpátky, že? O nějaké systematické práci vyšetřování a zjišťování prostě nemohla být ani řeč. Prostě tam se všechno šilo horkou jehlou a vlastně se chytalo jenom to nej, nej, nejzávažnější a tak dále. Takové ty drobné věci, jako králíci, slepice, nějaká ta zahradní bouda vypáčená, na to nebyl absolutně čas. My jsme museli dělat věci, které byly podstatně složitější, že? Vloupání do bytů nebo ublížení na zdraví nebo takový vloupání do prodejen, do obchodů, do školek, do jeslí a tak dále, prostě po tom se muselo jít a takže ten nápor se tak enormně zvedl.*¹⁸⁷

Volné hranice, volný pohyb osob, to byly věci, které VB děsilo, jelikož již neměla společnost pod kontrolou. Lidé bez práce se rychle dostali do kriminálního života. Amnestie a snížené stavy policie se podepsaly na vyčerpanosti příslušníků a počet neobjasněných případů rapidně rostl. Veřejná bezpečnost také ztratila svou velkou politickou oporu v podobě všemocného aparátu KSČ a oporu bezpečnostní v podobě StB. I Pomocná stráž VB byla po sametové revoluci zrušena. *„Pracovalo se pořád, snažili jsme se, a ti kluci, jo? Byli z toho kolikrát i nešťastní, že se nedaří, že prostě, že nestačili už, prostě byli úplně vycucaní jak citrón kolikrát, že? Zvláště, když přišlo léto a teď se tady*

---

¹⁸⁶ viz.: NOŽINA, M.: *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*; Themis, Praha 2003

¹⁸⁷ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 28.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

začali pohybovat ze všech možných koutů republiky ti exoti, kteří byli hledaní na Slovensku a byli hledaní v Čechách a takhle, tak vždycky semka utekli do těch okrajových částí té Moravy, kde prostě byli jaksi schovaní u ledu. Takže to byli další a další. A oni tady taky kradli a my jsme o nich nic nevěděli, protože to byli cizí pro nás, že jo. Bylo zrušený PS VB, čili na vesnici jsme se neměli na koho obrátit. Každěj, když to bylo zrušený, měl strach, že jo, jestli ho nevyhodí z práce třeba - dej mi pokoj, já o ničem nevím. Jo? Čili to bylo takové, takové období než se to všechno, takový dost dlouhé na to, aby se něco stabilizovalo.“¹⁸⁸

Nezaměstnanost měla velký vliv na zvyšující se kriminalitu v českých zemích. Zvýšenou kriminalitou byly postiženy ty regiony, kde se nacházely velké výrobní závody, které po roce 1989 byly nuceny ve velkém propouštět. Jednalo se o severní Čechy a Moravu.¹⁸⁹

Tato obecná kriminalita se mezi léty 1988 a 1991 zvýšila téměř trojnásobně. Z 112 617 případů za rok 1988 na 334 563 případů za rok 1991 na celém území Československa.¹⁹⁰

3. 6. 2. Majetková a hospodářská kriminalita

Tak jak se proměnil socialistický systém hospodářství v kapitalistický typ, ruku v ruce s tím se měnila i hospodářská kriminalita. Jak vypadala před sametovou revolucí, nastiňuje jeden, do tohoto oboru zasvěcený narátor. „Vyhledavatel příkladně měl svůj rezort, ta hospodářská kriminalita byla rozdělená, že někdo se staral o statky, někdo se staral o lesy, někdo se staral o průmysl, někdo se staral o textilky. Oni to měli rozdělený tak, že v tom rajónu on vlastně vyhledával tu trestnou činnost, kde by eventuelně mohla být. Zkreslování hospodářských výsledků, neoprávněné nakládání s finančními prostředky, manka, u obchodu zas někdo měl na starosti Jednotu, Potraviny, Domácí potřeby, Drobné

---

¹⁸⁸ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 28.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹⁸⁹ BURIÁNEK, J.: *Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností*; FF UK, Praha; In: Sociologický časopis, XXXVII, (1/2001), str. 61

¹⁹⁰ *Stručný přehled kriminality v ČSFR, ČR a SR, za rok 1991 v porovnání s rokem 1990*; FMV a FS VB, Praha 1992; str. 2

zboží a podobně. Někdo měl služby na starosti. Oni nevyšetřovali. Oni vyhledávali. A když někde zjistili, že nějaká ta trestná činnost je, museli to předat mně jako, nebo mně ne, ale prostě tomu vyšetřovateli, který se zase tímto problémem zabýval, že? Takže když třeba objasnil tenhle ten vyhledavatel nebo ten operativce nebo ten pracovník té hospodářské kriminálky, zjistil, že je tam někde 450 tisíc manka, tak zjišťoval, jestli to manko vzniklo nedbalostí a nebo úmyslem. Když zjistil, že je nedbalostní, tak na to se vztahovaly hospodářské činy nedbalostního charakteru, ta 131 a podobně. Anebo zjistil, že to je úmyslný rozkrádání, no tak to bylo rozkrádání majetku soc. vlastnictví a paragraf 132 a předal to k realizaci mně. Veškeré ty úkony, které on udělal, byly neplatné. S tím se nemohlo nikam, k prokuratuře, ani k soudu. Já jsem musel to všechno tak zvaně legalizovat, čili já jsem musel vyslechnout inventurníky, já jsem musel vyslechnout ty poškozený, eventuelně ty další osoby a na základě toho jsem pak dal návrh na obžalobu prokurátorovi a prokurátor si to přečetl i se spisem a zjistil, jestli teda jsem to udělal dobře nebo ne. Když jsem to udělal dobře, tak podal obžalobu soudu. Když zjistil, že jsem něco opomenul nebo že jsem řádně nevyvrátil obhajobu toho podezřelého nebo toho obviněného, tak mi to vrátil k došetření. Anebo když viděl, že jsem úplně přestřelil takzvaně, tak měl právo prostě zastavit trestní stíhání nebo odložit trestní stíhání.“¹⁹¹

Hlavním problémem v oblasti vyšetřování hospodářské kriminality před rokem 1989 bylo postavení funkcionářů KSČ v celé společnosti.¹⁹² I na ty se někdy zaměřila kriminální policie a takový vlivný člen strany se bránil právě skrze své postavení v KSČ. „No tak jsem prostě někdy i někomu šlápl na kuří oko tím způsobem, že jsem byl vyšetřovatelem, který ho dostal do výkonu trestu. Takže to byly takové problémy, které mně zase přinesly svým způsobem trochu i problémy, protože to byli někdy lidé, kteří byli po té stranické linii postaveni výš jak já. Byli v nomenklatuře, já jsem byl jako vyšetřovatel v kompetenci okresního výboru, kdežto ti vyšší, že třeba, já nevím, ředitelé nějakých krajských podniků a podobně, ty byli v působnosti krajského výboru. Jo? No a protože ty podniky byly tady, ať to byla „Karnola“ nebo „Stelosvit“ a nebo ať to byla Vagónka Studénka nebo ať to byly jiné a jiné, takže to byly takový potom problémy, že jsem se dostával do styku trochu z jiné strany, takový problematický, kdy mě chtěli vysvlíkat z

---

¹⁹¹ Rozhovor s J. Hrušešem; v Bruntále dne 28.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹⁹² viz.: VANĚK, M.: *Mocní? a Bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace. Interpretační studie životopisných interview*; Prostor 2006

*kabátu a z uniformy takzvaně. Takže problém třeba byl, existovala tady funkce politruka, každé té složce, na okrese fungovala služba politruka, který prostě zase měl svoji činnost svým způsobem, ale on zasahoval z té politické stránky do některých těch právě těch případů. Jaksi to se nemohlo, anebo to by se nemělo.*¹⁹³

Po roce 1989 se zcela proměnil charakter hospodářské kriminality. Zejména privatizace a soukromé podnikání otevřela prostor pro různé peněžní podvody, neprůhledné majtkové vztahy a vyvádění peněz a majetku z velké části podniků.¹⁹⁴ Vytvářily se gangy, které se zaměřily na praní špinavých peněz atd. Veřejná bezpečnost a později policie na toto nebyla připravena a byla také oslabena jak vnitřně, díky prověrkám v personální oblasti, tak i veřejně, díky pohledu české společnosti na fungování policie, jako celku. *„Pohled společnosti na policii tehdy si myslím, že je trošku odlišná, protože policie po tom roku 90 trošku tu důvěru ztratila na základě různých tětletých průserů a kauz, který u policie vznikly. V důsledku té špatné kádrové politiky, protože jak může někdo milovat policajta, když krade, jak někdo může milovat policajta, když je šéfem gangu a současně zástupce inspekce, vyšetřuje-li případ a potom a to všechno sdělovací prostředky dneska řeknou. Takže tam si myslím, že to jméno policie trochu padlo. Nehledě k tomu, že před rokem 90 byl počet trestné činnosti stonásobně menší, nebyl jako teď, možná i v důsledku nějakých tvrdších sankcí, tvrdšímu zákonu a podobně. Z mého hlediska jenom vím, že když jsem před rokem, já nevím, 85, 86, 87 měl počet trestné činnosti, příkladně, 250 trestných činů za rok, tak po amnestii pana prezidenta Havla jsem měl najednou 1800, 1600, čili to je nárůst enormně a to se všechno muselo zvládnout počtem příslušníků, kteří byli stejní. Nedocházelo ani k takovým násilným trestným činům, jak dochází teď. Nedocházelo k rasistickým projevům, jak dochází dnes.*¹⁹⁵

V roce 1988 bylo zjištěno 71 796 případů majtkové trestné činnosti na celém území republiky. V roce 1989 toto číslo bylo 76 540. V roce 1990 se počet případů zvedl na 211 440 a v roce 1991 dokonce až na 295 655 případů.¹⁹⁶ Zde jde vidět enormní nárůst této kriminality během pouhých čtyř let. Sametová revoluce nepřinesla jen kladné věci, ale

---

¹⁹³ Rozhovor s J. Hruběšem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

¹⁹⁴ viz.: JEŽEK, T.: *Zrození ze zkumavky*; Prostor, Praha 2007

¹⁹⁵ viz.: JEŽEK, T.: *Zrození ze zkumavky*; Prostor, Praha 2007

¹⁹⁶ *Stručný přehled kriminality v ČSFR, ČR a SR, za rok 1991 v porovnání s rokem 1990*; FMV a FS VB, Praha 1992; str. 5

i ty velmi záporné. Mezi ty záporné, které zůstaly v myslích mnoha lidí, patřil zejména způsob privatizací. Je to jedno z nenegativnějších dědictví transformace.¹⁹⁷

3. 6. 3. Násilná trestná činnost

Vraždy, znásilnění, únosy. To je trestná činnost, která je policii známa od nepaměti. Ale i ta s příchodem nové doby po roce 1989 prodělala velkou proměnu. Před revolucí byly normální vraždy, které se děly většinou v domácnostech. „*Během roku bylo v Praze, já nevím, vražd pár a ještě k tomu většina byly tak zvané ty domácí zabijačky, že jo. Manželka vezme nůž a zabije manžela nebo opačně.*“ *Znásilnění, nebo pohlavní zneužívání bylo ale před rokem 1989 častější než v devadesátých letech 20. století. V roce 1987 bylo 2020 případů pohlavního zneužití a v roce 1991 to byla téměř polovina.*¹⁹⁸ S rokem 1990 přišel ale nový typ vražd. „*To bylo vyloženě ty mafiánský vraždy. Přišlo sem spousta cizinců, který se tady dělili území. Rozdělovali si to. Takže to začalo bejt strašně moc. Takže jsme si tam užili. Doopravdy hodně. To bylo třeba v Praze. My jsme měli 60 vražd během toho roku. Ale to byly skutečně skutky a mimo to jsem prošetřovalo spousta případů, který byly potom kvalifikovaný jinak. Třeba ublížení na zdraví s následkem smrti a tak dále. Takže tam bylo neskutečně práce. To vlastně byli od rána od večera a furt.*“¹⁹⁹ „*To násilí, to bylo před revolucí minimální. To že si dali chlapy někde pár facek v hospodě, to bylo normální takový ty vesnický pleskanice. Takže násilná trestná činnost úplně minimální oproti dnešku.*“²⁰⁰

Například na území hl. města Prahy bylo v roce 1987 zjištěno na 1783 případů násilné kriminality. V roce 1991 to již bylo 3160 případů.²⁰¹

---

¹⁹⁷ VANĚK, M. (ed.): *Obyčejní lidé ... ?!*; Academia, Praha 2009

¹⁹⁸ *Stručný přehled kriminality v ČSFR, ČR a SR, za rok 1991 v porovnání s rokem 1990*; FMV a FS VB, Praha 1992; str. 32 a *Kriminalita v ČSSR, 1988*; FMV, Praha 1989; str. 48

¹⁹⁹ Rozhovor s M. Zíkou; v Praze dne 16.11.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

²⁰⁰ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

²⁰¹ *Stručný přehled kriminality v ČSFR, ČR a SR, za rok 1991 v porovnání s rokem 1990*; FMV a FS VB, Praha 1992; str. 85 a *Kriminalita v ČSSR, 1988*; FMV, Praha 1989; str. 100

3. 6. 4. Dopravní přestupky

Po roce 1958 zaznamenala silniční doprava obrovský rozmach.²⁰² S tím byl spojen i velmi negativní jev, a to v podobě alkoholismu, drog a jiných omamných látek během jízdy za volantem. Tyto nové jevy, jako drogy, se stávaly stále častější příčinou větší nehodovosti na našich silnicích. „*Těch opilců teda tolik nebylo jako v současné době, to si dávali majzla. A opilce, kterého už jste znal, tak na toho už jsem si dával pozor. Já jsem třeba ve Václavově měl borce, to byl kolik... čtyřicátník, on dělal technika u statku. A to jsem věděl, že když jede na motorce, že bude opilej, on si totiž ráno hned tak litr čuča doma do sebe nalil a pak jezdil na motorce. On převážně po těch polích, no ale vždycky někdy občas přeježděl tu hlavní silnici, že? A tak já jsem mu třeba sebral klíčky od motorky, protože jsem nechtěl, aby zas statky přišly o pracovníka. A zejména třeba v období žní, že? Kdy je třeba každé chlap, každá ruka. Nebo jsme prováděli akce ráno na statkách, než vyjžděli traktoristé, tak se dávalo dejchat, aby se zabránilo nějakým úrazům a všemu možnému. To jsme zase měli v rámci dohod se státními statkami.*“²⁰³ Před rokem 1989 byly sankce za dopravní přestupky malé, v devadesátých letech se tyto pokuty stále zvyšovaly, ale porušování dopravních předpisů neustále narůstalo. „*Liší se to. Zaprvé to narůstá, což je daný tím, že stoupá stupeň automobilizace, což já vidím, jak je to u nás. Mladá Boleslav speciálně, protože ta Škodovka se chová úplně jinak, to je úplně jinej vozovej park než třeba j Jižních Čechách, tady v Mladý Boleslavi. Ale rozdíl je v tom, že dřív si lidi nedovolili třeba se napít a jet vozem jako dneska. Přitom ty kontroly probíhají, ty sankce jsou poměrně velký, ale prostě to tak je. Jednoznačně narostly rychlosti v obci i mimo obec, alkohol, drobné přestupky a drogy teda. To dřív nebylo vůbec, ale teď je tam u drog enormní nárůst. Je to daný tím, že se zaprvé rozšiřují mezi lidma, že to užívání těch drog stoupá v České republice a hlavně, co je důvodem, že to projednáváme, že to je policie schopná měřit. To dřív nebylo. Dřív mu dali dejchnout, nebyl podnapilej, ale on byl třeba sjetej. Takže pokud nebyl vopravdu našrot, tak ho ti policajti pustili. Zaprvé na to nebyli školení, nezjistili, že mají před sebou narkomana. Ale dneska už to dělají, dneska pojmu*

---

²⁰² viz.: FRANC, M. a KNAPÍK, J.: *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967, I. díl*; Academia, Praha 2011; SCHINDLER-WISTEN, P.: *Společenské aspekty chalupářské subkultury v období tzv. normalizace*; Disertační práce, FHS UK v Praze, 2010

²⁰³ Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

*podezření a už maj na to vlastně techniku, že jsou schopný to udělat. Dřív tohle nebylo vůbec, dřív se dělaly alkoholy hlavně a dopravní nehody. A těch taky nebylo tolik.*²⁰⁴

---

²⁰⁴ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 12.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

3. 7. OD SNB K POLICII ČR

Na počátku 90. let 20. století se Sbor národní bezpečnosti začal rychle přizpůsobovat novým demokratickým podmínkám. Bylo zapotřebí „očistit“ policii od lidí, kteří byli s minulým režimem až příliš spjati a také od těch, kteří se aktivně podíleli na porušování jak tehdejší socialistické zákonitosti, tak i lidských práv. Tato vnitřní změna SNB si samozřejmě vyžádala i mnohá negativa v personální oblasti bezpečnostního sboru. Měnil se i zevnějšek Sboru. V roce 1991 dostala Veřejná bezpečnost na území českých zemí nové jméno. Lidé se začínali stále více setkávat s nápisem: Policie České republiky.²⁰⁵ Nový demokratický režim se snažil, aby se policie co nejvíce očistila od komunistické represivní Veřejné bezpečnosti. *„Po tý revoluci se nosily furt stejný uniformy zelený až do nějakýho roku devadesát dva, myslím, že do roku 93, kde docházelo teda k přestrojení, to si pamatuju taky jako dneska, ne na ten datum, ale na to přestrojení, protože se čekalo, až našijou určitej počet těch uniforem a jezdilo se tenkrát autobusama někam za Prahu, snad ke Kolínu. Auta se přemalovávaly, vlastně se strhávalo se VB a místo toho se psal nápis Policie černej. Takže auta zůstaly v tom bíložlutým provedení, akorát se tam přidělal ten nápis no. Pak postupně chodily nový auta tak, chodily s tím už zeleným, nebo ty bílý auta s tím zelený pruhem, tenkrát byl taky paradox, my jsme dostali tenkrát na Zlíchov snad jako jediný auto v Praze, jsme dostali už Favorita a to mělo ten zelenej pruh reflexní. Takže to když se rozsvítlo večír, tak to svítlo. Jiný auta v Praze jsme s takovým pruhem neviděli. To bylo zajímavý no, že to auto bylo vidět na sto metrů, a támhle v Myší díře na Strakonický, když kluci řešili nějaký přestupek, tak to do nich narval nějakej ožralej a auto jim zbořil.“²⁰⁶ Období transformace české společnosti bylo velmi zajímavé a rychlé. Pro mnohé příslušníky VB toto období bylo časem plný změn, jak k lepšímu, tak i k horšímu. Pro některé byl nový režim nepřijatelný a tak museli řady novodobé policie záhy opustit. *„Po tom listopadu bylo takový mrtvo, nikdo nevěděl, co se bude dít, co bude, jak bude, proč bude, co má kdo dělat.“²⁰⁷**

---

²⁰⁵ Vznikla dne 15. července 1991 přeměnou české části československé Veřejné bezpečnosti Sboru národní bezpečnosti, a to dnem vyhlášení zákona ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.

²⁰⁶ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

²⁰⁷ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

3. 7. 1. Prověrky

7. února 1990 vyšel rozkaz ministra vnitra týkající se zřízením prověřkových komisí v rezortu celého ministerstva.²⁰⁸ Náčelníci krajských správ SNB měli do 15. února zřídit tyto komise na všech úrovních správy SNB. Tyto komise měly prověřit všechny členy Sboru a vojsk MV, ohledně jejich působení ve složkách před prosincem 1989. Komise byly složeny z bývalých příslušníků SNB, kteří byli nuceni odejít z politických důvodů, z nekompromitovaných příslušníků SNB a také zde byli zástupci občanských komisí. *„Prověřkové komise se ve své činnosti zaměřují zejména na úroveň dodržování zákonů a služebních předpisů a odborné způsobilosti prověřovaných příslušníků SNB a vojáků z povolání. Posuzují úroveň morálního profilu, vztah k programu vlády národního porozumění²⁰⁹, otázky zneužití služebního zařazení k získání majetkového či jiného prospěchu prověřovaného příslušníka SNB nebo vojáka z povolání. Sporné otázky týkající se dodržování zákonitosti prověřovaným příslušníkem SNB nebo vojákem z povolání budou konzultovány s pracovníkem příslušné prokuratury, popř. vojenské prokuratury. Závěry prověřkových komisí jsou předávány občanským komisím k zaujetí stanoviska s výjimkou prověrek příslušníků bývalé hlavní správy rozvědky SNB, správy sledování a správy zpravodajské techniky.“²¹⁰*

Otázky takových prověřkových komisí se někdy v mnohém podobaly těm, které byly kladeny na počátku 70. let 20. století na prahu normalizace společnosti. Pouze postoj ke vstupu vojsk Varšavské smlouvy, byl vystřídán postojem k nové vládě a prezidentu Václavu Havlovi. *„No tam se vás ptali na také blbé otázky kolikrát, třeba se mě ptali, jestli mám rád pana Havla. V tý komisi seděli lidi, kteří museli v 70. letech odejít od Sboru.“²¹¹* *„Probíhal na nás všechny lynč, říkám to v uvozovkách, nebyl to lynč jako lynč, ale všichni jsme byli před komisí a o nás rozhodovali lidi, který kdyby se shodli a řekli, tak nás*

---

²⁰⁸ viz.: SUK, J.: *Labyrintem revoluce, Aktéři, zápletky a křížovky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)*; Prostor, Praha 2009

²⁰⁹ Vláda národního porozumění je označení první federální vlády v Československu po sametové revoluci, která měla připravit svobodné volby. Vláda národního porozumění v Československu byla ustanovená 10. prosince 1989. Předsedou byl Marián Čalfa. Ve vládě národního porozumění bylo 10 členů Komunistické strany Československa, 2 členové Československé strany socialistické, 2 členové Československé strany lidové a 7 členů bez stranické příslušnosti.

²¹⁰ Rozkaz ministra vnitra ČSSR, č. 21 z 7. února 1990 v Praze; č. j.:OV-71/OST-01-90

²¹¹ Rozhovor s J. Hruběšem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

vyhodili z práce. Tam třeba byl člověk, kterej byl několikrát trestanej, vstoupil do OF, ve finále šel zase do kriminálu za majetkovou trestnou činnost a ten byl v komisi.“²¹²

Mnozí policisté sami usedli do prověřkových komisí. „Já jsem měl to štěstí nebo smůlu, nevím, jak bych to řekl, že jsem byl vlastně členem té prověřkové komise jako zástupce policie, jako tiskový mluvčí a dělal jsem z toho zápisy, čili já jsem u těch prověrek byl. A tam prostě už při té debatě, než zavolali, ten předseda zavolal někoho, tak to už bylo vlastně nalajnovaný, to je pracovník StB, tak tady nemáme se o čem bavit. No tak tam prostě řekli - tak děkujeme vám, nashledanou. Ty první prověrky, co byly, tak ty byly podle toho, kdo byl ve straně. A od toho se odvíjelo, jestli bude člověk u sboru příslušník, zůstane u sboru nebo ne. Když nebyl prověřen, nemohl být samozřejmě u sboru. Tydlety prověrky nedělala policie ani jaksi strana, ale tehdejší složení, to byli prostě zástupci obyčejně Občanskýho fóra a prostě takových těch různých hnutí, který vznikaly po tom roce 89, že? Byly takzvaně nezávislý a tak dále a tak dále, ale týkalo se to, že ty prověřkové komise, co byly jmenovaný na okrese, tak ty vlastně prověřovali ty příslušníky Sboru národní bezpečnosti z hlediska jejich postojů, z hlediska jejich funkcí a podobně. Takže direktivně přišlo, že StB automaticky, že jo, ta se ruší a když se ruší, tak svým způsobem na co prověřovat. Tak se jim akorát sdělilo, že končí jako a že je nepřeveli k Sboru národní bezpečnosti. Čili šli do civilu. Byl jeden případ, jeden jedinej případ tady z Bruntálu, kdy pracoval na StB a nebyl propuštěn od Sboru národní bezpečnosti, protože nastoupil k tomu sboru de facto k té StB nastoupil asi dva měsíce před tím, než byl ten listopad. To byl jedinej případ, co se stal, že byť byl pracovníkem, ale krátkou dobu, tak ta komise ho vzala jako na milost a přeřadila ho. Nesměl být samozřejmě v žádné funkci, to byla podmínka.“²¹³ „Ty prověrky to byl prostě vyhazovat. Byl si estébák. Pryč. Byl si politik, zavolali tě, odchod. Byl jste členem StB, tím pádem končíte.“²¹⁴

Hlavním cílem vzniku prověřkových komisí bylo zničení celé struktury StB, její oddělení od práce VB, a zejména odpolitizování policie od dosavadní stranické nomenklatury. Prověrky příslušníků SNB dle rozkazu MV ČSSR č. 21/1990 měly být ukončeny do 7. června 1990, prověrky dle rozkazu ministra vnitra ČSFR č. 66/1990 byly

---

²¹² Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

²¹³ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 29.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²¹⁴ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

ukončeny k 31. červenci 1990. Další vývoj občanských komisí měl svá místní specifika. Obecně lze říci, že hlavní náplň činnosti občanských komisí skončila. Složení komisí se začalo měnit, část členů se dále věnovala politické kariéře, případně se zapojila ve státním aparátu, někteří přímo v bezpečnostním sektoru. Petruška Šustrová vzpomíná na své působení v jedné z takových komisí. „Vzhledem k tomu, že se potom velká část estébáků celkem hladce a dobře uplatnila v nové společnosti, i když ne ve státních funkcích, bylo pozoruhodné, jak se strašně báli. Bylo to jasně vidět v prověrkách, když byli před občanskými komisemi, jak hrozně si přejí na svém místě zůstat. Oni prožívali jako první nejistotu, kterou dnes potkáváme u různých lidí nespokojených s dnešním režimem, kteří říkají, že dřív měli všichni práci. Estébáci se báli, že o práci přijdou, a do jejich kapacity se nevešlo představit si, že jejich práce už se dělat nebude.“²¹⁵

Prověřkové komise na počátku roku 1990 změnilы stojaté vody Sboru národní bezpečnosti od základu. Odešlo mnoho letitých pracovníků, buďto sami, nebo byly prostě od policie vyhozeni. Příslušník SNB musel zapomenout na svou starou přísahu bránit socialistickou zákonitost a socialistické zřízení. Teď musel začít přemýšlet a jednat demokraticky. Dá se říci ze dne na den. I výchova nových příslušníků se musela od základů změnit. Vysoká škola SNB byla zrušena a o dva roky později nahrazena Policejní akademií.²¹⁶ Absolventi Vysoké školy SNB přišli o svůj titul a vysokoškolský diplom, jelikož nový režim celý studijní plán této školy zpochybnil. „Po roce 89 přišli noví vůdcipáni, sebrali všechny dokumenty, který tam byly a dali to zkoumat Právnickou fakultou. A ta Právnická fakulta v těch posudcích po tom 89 roce uznala, že ta úroveň školy byla taková, jaká byla. Že odpovídala vysokoškolskému právníckému vzdělání. Jediný, co nám tam vyčítali, že jsme měli v těch našich dokumentech závěry sjezdů komunistických. Ale když se podívám do učebnic z Právnické fakulty z té doby, tak oni to tam měli taky. Ale po roce 89 vyšel zákon, který zakazuje našim absolventům používat jakýkoli titul. No a pak v roce 1992 tuším vznikla ta instituce, tuším ještě za období federace, vznikla Policejní akademie ČSFR. No ale vzápětí, když došlo k rozpadu, to byla Policejní akademie ČR. To

---

²¹⁵ TRUSINA, Š.: *Nástin problematiky prověrek příslušníků StB s příkladem města Brna*; Bakalářská práce; Mas.univerzita Brno, 2008; str. 39

²¹⁶ Vysoká škola SNB byla zrušena v roce 1990. Studentům bylo umožněno dokončit studium na vysoké škole právníckého charakteru. V roce 1992 pak byla zřízena nová policejní vysoká škola univerzitního typu s názvem Policejní akademie České republiky.

*tehdy ministr házel naše personální spisy přes celý kanceláře, že tyhle lidi nebudou naše děti učit.*²¹⁷

Prověrky, které znamenaly změnu v chodu SNB, později Policie, velmi zatřáslly personální oblastí celého Sboru. Od ministra až po náčelníky obvodních oddělení byl zaznamenán velký „kádrový“ otřes. To samozřejmě mělo velký na chod celé policie, v již tak chaotickém období let 1990 až 1992.

3. 7. 2. „Kádrový“ otřes

Personální „zemětřesení“ nastalo u SNB ihned po nástupu nové vlády národního porozumění v prosinci 1989. Velké změny přinesl počátek roku 1990. Hlavním cílem nového vedení ministerstva vnitra bylo odstranění Státní bezpečnosti. Sbor národní bezpečnosti se nadále měl sestávat pouze z Veřejné bezpečnosti. 17. května 1990 byl rozkazem č. 63 ministra vnitra ČSFR ukončen služební poměr příslušníků SNB zařazených v bývalé složce Státní bezpečnosti. Několik set osob bylo tak rázem bez práce. Rozkaz umožňoval náčelníkům krajských správ některé příslušníky StB zařadit do řad VB, ale pouze na doporučení občanských komisí.²¹⁸ Ministr vnitra vydal také rozkaz, kterým nařizoval oslovit bývalé příslušníky SNB, kteří odešli z politických důvodů v 70. letech, aby mohli být dosazeni na prázdná pracovní místa. Z Veřejné bezpečnosti odcházeli lidé, kteří buď neprošli prověrkami, či z vlastní vůle, jelikož nemohli přijmout nové politické zřízení. Policie jako taková byla těmito personálními změnami velmi oslabena. Ministerstvo vnitra bylo, dá se říci, v chaosu, jelikož letitý náměstci a pracovníci museli odejít a na jejich místa se dostávali mnohdy nekvalifikovaní lidé z řad disidentů, či občanských iniciativ. Přitom páchání trestné činnosti přibývalo a nových kvalifikovaných příslušníků byl akutní nedostatek.

„Já když jsem tam nastupoval v tom 90 roce na tu kriminálku, hned nějak ze začátku, tak tam byl já nevím početní stav, dá se říci, do 30 lidí na tý kriminálce. No a asi v půli roce tam najednou začali hromadně navršovat tabulky, ta kriminálka dá se říci, se rozrostla

²¹⁷ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 10.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

²¹⁸ Rozkaz ministra vnitra ČSFR, č. 63 z 17. května 1990 v Praze; č. j.: NZ-474-90

*dvakrát až třikrát, protože všichni stařáci, kteří byli po revoluci doma, a kteří prošli nějakou prvotní prověrkou, tak nastupovali tady na ty volný tabulkový místa na kriminálku.*²¹⁹ *„Tak tam se odpolitizovala policie, takže tam do vedení přišli rehabilitovaní lidé a ti si tam začali vyřizovat své účty. Takže fůra lidí, kteří byli schopní a pracovití, tak ty vyházeli taky. Někteří odešli otrávení sami, takže policie se zvedala úplně v plenkách. Takže z toho pak pramenily ty chyby, propojení s tím byznysem a s tím organizovaným zločinem. Mnozí z těch, kteří byli vyhozeni, nebo odešli sami, se uchýlili v takových těch bezpečnostních agenturách, v těch ochrankách, hlídacích společnostech. Někteří odešli do Škodovky na nějaký ty funkce, ale byly to většinou funkce dělnický. Někteří přešli k politice a jsou členy KSČM dodnes, takže se dneska dostávají k moci zpátky.*²²⁰

Mnozí příslušníci vystoupili z řad SNB, později Policie, kvůli svému politickému přesvědčení, jelikož nemohli pracovat, a tudíž i bránit nové zřízení, které neuznávali. *„No tak z politického přesvědčení hodně odešlo po tom roce 89.*²²¹ *„Nicméně nakonec jsem, když jsem to viděl, že to vypadá tak, že bych to přežil akorát tak s infarktem, tak jsem odešel sám odtamtud. To nemělo smysl s těmi lidmi zápasit. Takže tím skončila ta moje kariéra a s tím skončila i normalizace.*²²² Mnozí příslušníci se nemohli vyrovnat s tím, že jejich poklidný život na služebně skončil, že musí začít pracovat a někdy i přes rámec svých povinností. *„Já jsem po těch lidech chtěl maximum, tak jak jsem byl zvyklý, a oni bohužel jo už žili možná desítky let na tom oddělení v klidu, tam to bylo jako v rybníce jako jo, že na ně nikdo nemá a teď přijde zase nějaký zástupce, který trošičku honí do práce, takže někteří to nesli zprvu nedobře, nebo nemile. S těmi problémovými jsme se časem vypořádali.*²²³

3. prosince 1989 skončil ve funkci ministra vnitra ČSSR František Kincl, člen KSČ a člověk velmi spjatý se zásahy proti opozičnímu hnutí v 70. a 80. letech. Na jeho místo byl dosazen František Pinc, také člen KSČ, ale tato vláda musela rezignovat na nátlak veřejnosti, jelikož nesplňovala adekvátní zastoupení nekomunistů. Od 10. prosince do 30.

---

²¹⁹ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 15.11.2012; vedl R. Macek; v archívu autora

²²⁰ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

²²¹ Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²²² Rozhovor s J. Zimou; v Jílové u Děčína dne 3.11.2012; vedla H. Doležalová sbírka COH

²²³ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

prosinec bylo ministerstvo řízeno společným pověřením předsedy vlády Mariána Čalfy, Jána Čarnogurského a Valtra Komárka. 30. prosince 1989 byl jmenován ministrem v rámci vlády národního porozumění Richard Sacher, člen Československé strany lidové. Tento ministr stál právě za zrušením StB, za počáteční transformaci rezortu, ale bylo mu například vyčítáno, že dopustil částečnou skartaci materiálů StB. Po volbách byl 27. června 1990 byl vystřídán Janem Langošem, členem Demokratické strany. Tento post si udržel do poloviny roku 1992. Je vidět, že během krátké doby se na postu ministra vnitra vystřídal mnoho osob s různým politickým zaměřením a plány na další směřování celého rezortu. Tím samozřejmě rezort trpěl, zejména jeho transformace od komunistické bezpečnosti k demokratické policii. *„Prostě každá ta etapa nějakého nového ministra, eventuálně náměstka, kteří prostě začali vymýšlet něco, co už třeba bylo vymyšlené. A každý se chtěl zviditelnit, aspoň já to tak posuzuji. Takže ty reorganizace prostě dolehly i sem. Kádrová politika potom už trošičku sklouzla do toho, že se brali lidi, kteří u policie neměli co dělat. Nebo neměli na to morálně navrch a prostě neslo to ty problémy.“*²²⁴

3. 7. 3. Vztah veřejnosti k policii

Po roce 1989 se kredit policie v očích veřejnosti držel ve střední pozici. Sociologický ústav Akademie věd ČR provedl výzkum veřejného mínění o prestižnosti povolání v roce 1990 s tím výsledkem, že povolání policisty bylo na devatenáctém místě z celkového počtu 39 prověřovaných povolání.²²⁵[výzkum se nazýval Sociální rozdíly a prestiž povolání. Dotazováno bylo 1356 respondentů; pozn. autora]. Bylo to zřejmě způsobeno tím, že nastaly personální změny v rezortu ministerstva vnitra a úbytek příslušníků z důvodů prověrek v roce 1990. Tím pádem policisté nestíhali prověřovat a odhalovat zvýšenou trestnou činnost, která po revoluci rapidně vzrostla. Na ulicích začalo bývat i nebezpečno. *„Lidé se dostali snáze asi ke zbraním že jo, tam to bylo spojeno s tím, že odcházeli že jo ruský vojska a podobně jo tady opouštěli jo, takže to se říkalo, že se dá granát koupit za pivo že jo a tak dál, takže samozřejmě toho využívali i tady ti darebáci jo, kdy samozřejmě si přišli k různým zbraním jo, takže bohužel to neslo tenhle problém ta*

²²⁴ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²²⁵ Tuček, M.(1991b). „Jakou prestiž mají povolání v současné době“. *Sociologické aktuality*.Nr.1/91

doba“. „Počátkem devadesátých let opravdu ti lidé už nějakým způsobem zdvihali hlavy a nerespektovali nějakou autoritu policie ve společnosti.“²²⁶ Také policii zasáhlo množství kauz ohledně úplatků a mafií, které pronikly do řad bezpečnostního sboru.²²⁷ „Pohled společnosti na policii tehdy a dneska, si myslím, že je trošku odlišná, protože policie po tom roku 90 trošku tu důvěru ztratila na základě různých průserů a kauz, který u policie vznikly. V důsledku té špatné kádrové politiky, protože jak může někdo milovat policajta, když krade, jak někdo může milovat policajta, když je šéfem gangu a současně zástupce inspekce, vyšetřuje-li případ a potom to všechno sdělovací prostředky dneska řeknou. Takže tam si myslím, že to jméno policie trochu padlo.“²²⁸ Nově nabytá svoboda vyvolala v očích veřejnosti jakýsi odpor k nějakému dodržování zákonů, které hájila policie. „Na Náměstí Kinských 14. října, to bylo v roce 1990, stál tank, osvoboditel č. 23, ten se pravidelně hlídal, hlavně kolem prvního máje a na oslavy osvobození do toho devátého května. To se monitorovalo autohlídkou. Hlíдалo se, aby někdo nepodpálil věnce, což se v jednom případě vlastně stalo. Policie se domákla, že má být přetřený na růžovo, tak kluci z kriminálky, já s kolegou Smrčkou jsme byli vysláni na to opatření, abychom tam monitorovali to prostředí a zabránili vniknutí na tank. Byla to taková kauza, kde jsme skutečně s kolegou málem dostali pořádně nabančino. Tam hrozil fakt ten lynč policistů. Tam došlo k tomu, že budoucí elita politická, byl tam pan Černý, mladý Ruml, Petruška Šustrová, a tak dál, tak tyhle lidi z bývalého disentu ten tank začali na růžovo přetírat. No a my chudáci jsme tomu měli zabránit, že jsme měli sundávat žebříky a tak, což samozřejmě oni si potom vzali na pomoc novináře, byli tam i z cizích televizí, pak se tam nahrnuli různí čumilové a podobně. Dostali jsme pokyn „Všechny zkontrolujte, kdo tam vleze, chceme káóčka, takže my jsme lustrovali a oni nebyli nějak problémoví, ochotně nám ty občanky dávali. Pak se do toho pustili ti novináři, říkali „proč je kontrolujete, vždyť je demokracie“. Pak se na nás vrhli, chtěli nám roztrhat ty káóčka, došlo k takové tlačenci, no a nakonec jsme přistoupili k tomu, že jsme to roztrhali, jinak by jsme myslím živí odtamtud nevylezli.“²²⁹

---

²²⁶ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

²²⁷ FRÍČ, P.: *Korupce – deviantní chování, nebo sociální dezorganizace?-Případ české policie*; In: Sociologický časopis, XXXVII,(1/2001); ISS FSV UK, Praha, str. 65

²²⁸ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²²⁹ tamtéž;

Respekt policie razantně upadal. „Zase nějakých pár let po revoluci, jak se ta morálka uvolňovala, tak ten respekt byl skoro nulovej k tý policii. Tak tam samozřejmě si dovoloval, když jeden zkusí něco a prošlo mu to, nic se nikomu nestalo, tak si pak dovolovalo, čím dál tím více lidí. Rostly stížnosti na policajty, před revolucí to napamatuju, protože co policajt řekl, to bylo svatý.“²³⁰ Mnozí lidé začali být úspěšní v podnikání, měli peníze, silná auta a nabyli dojmu, že nic je nemůže ohrozit a to ani policie. Tím jejich respekt před policií zcela zmizel, jelikož v devadesátých letech začaly peníze rozhodovat o všem a společnost se tak začala i chovat. Demokracie vyžaduje i povinnosti, ty ale česká společnost zcela opomenula a v jejích očích slova „demokracie a svoboda“ byly jen jejich práva. „Vemte si to třeba, že přijedete do Německa, či Rakouska, tam vyleze policajt na křižovatku, ukáže šoferovi takhle to bude a ten sklopí uši a přesně tak to udělá. V Čechách ten řidič vyleze a půjde s ním diskutovat.“²³¹ [Toto je pohled na českou společnost očima střední generace a policisty. Já, jako příslušník o generaci mladšího člověka zastávám zcela totožný názor na tuto společnost, která si svá práva „vykládá po svém“, ale povinnosti je nezajímají. Možná je to způsobeno tím, že jsem již 10 let policistou a jsem již „naladěný na stejné názorové vlně“; pozn. autora].

V devadesátých letech docházelo i k vnitřnímu morálnímu úpadku policie a tím je spjato i snížení kreditu bezpečnostních složek u veřejnosti. „Nebylo tolik stížností na příslušníky jak teďka. To vím i od těch kluků, co teďka slouží, ti mladí, to je hrůza. Neupravení a tak my jsme nemohli chodit, jak oni chodí teď, bez čepic. Žádná ústrojová kázeň, nic. Holé lebky, no to je... jak skini, no. Sice proti skinům nic moc nemám, ale slušně oholení jsme museli chodit, ostříhaní a dneska to máte zarostlý. Bíbra. Co po něm pak chcete? Neumí vůbec jednat s lidma a je to vidět i kolikrát v televizi, to jednání dnešní.“²³² „Jaká je to vážnost policajta, když přijde tetovaný s naušnicí. Nebo s piercingem a tak?“²³³ „Byla to otázka nových příchozích, ta kádrová záležitost, že začali chodit vlasáči, tetovaní, s naušnicema k policii, no tak kristapánaboha, tak musí v té uniformě trošku vypadat a ne, aby mu vlály vlasy jak vandrákovi. Při tom rozkazu byl vyfocenej policajt v uniformě, jak musí být ostříhanej a tak dále. Já jsem tam měl jednoho schizofrenika, který

---

²³⁰ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

²³¹ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

²³² Rozhovor s J. Hruběšem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²³³ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 21.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

trpěl stihomamem, už jsem byl z toho prostě nešťastnej, co s ním. Jo? On mi vystřelil v kanceláři, běhal, začal tam, že ho všichni stíhají, že jo, s pistolí nabitou začal běhat, tak jsem mu jí sebral a protože se to stalo před svědkama a tak dále, tak jsem ho nechal zkoumat. A oni řekli, že ano, že trpí schizofrenií a tak dále, ale protože je to příslušník a tak dále, tak může sloužit. A zdůvodnění ministerstva bylo takový, že „bobíci“ v Anglii nenosí pistole, mají jenom pištálky, obuchy, proč by on musel sloužit se zbraní. Tak mu dali gumovou pistoli do pouzdra a chodil s gumovou pistolí a sloužil furt dál. No tak s tímto materiálem už, žel bohu jsem říkal, já dělat nemůžu.“²³⁴

Množily se útoky na policisty, které v mnoha případech končily jejich smrtí. „Až de facto po revoluci, samozřejmě ta policejní práce nebyla sranda. Měl jsem dva kamarády, který jsem osobně znal, ten vlastně první, tuším Jirka Linhart, ten byl zastřelenej brokovnicí, potom kolega, se kterým jsem byl právě na důstojnický škole PMJ, Braniš Michal, ten byl zastřelenej v tramvaji. Bohužel jako ta společnost se dostala trošičku na jiný level a v tý práci opravdu může jít o život, ale do té doby, skutečně v tom minulém režimu bych si nedokázal představit, že by na policistu někdo vztáhl ruku, to bylo absolutně nemožný. V těch přelomových devadesátých letech to bohužel vzalo úplně jiný konec.“²³⁵

Devadesátá léta dvacátého století zcela změnila tvář bezpečnostního aparátu našeho státu. SNB se změnilo na Policii ČR a od bránění socialistických výtobků se teď měla zabývat ochranou demokracie a svobody společnosti. Zcela se změnila práce, metody řešení případů a objevily se nové typy zločinnosti. Mnoho příslušníků odešlo, buď z politického přesvědčení, kvůli prověrkám, či nebyli schopni pracovat v tak náhle rizikovém povolání. Společnost policii začala vnímat zejména jako represii, a ne ochranu. Personální změny a skandály kolem zločinnosti v samotné policii její kredit udržoval na spodních příčkách oblíbenosti, který postupem času rostl. [Z 26 hodnocených profesí, se povolání policisty drželo v roce 2004 a 2006 na dvacátém místě, v roce 2007 pak na třináctém místě, v roce 2011 na místě jedenáctém; pozn. autora]

Tento propad autority, kterou měla policie před rokem 1989, si 25 let po sametové revoluci policie postupně získává zpět.

---

²³⁴ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 28.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²³⁵ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

3. 8. BILANCOVÁNÍ

Příslušníci SNB, později Policie ČR, kteří poskytli své životní a profesní příběhy prožili u bezpečnostních složek většinu svého života. Jaký mají dnes názor na své působení v minulém a současném režimu? Jak vnímají změny, které přinesla sametová revoluce? Je pravdou, že mnoho těchto lidí je ovlivněno tzv. ostalgií, což znamená určité kladné hodnocení života socialismu, které upozaduje ty negativní jevy. Jak hodnotili západ, východ a celkovou transformaci české společnosti v devadesátých letech?

„Já jsem na západě nebyl, jakou mám mít představu? Prostě věřil jsem tomu třeba, to, co bylo, já vim, že se tam lidi mají dobře, nebo že se měli dobře, že nikde pečený holubi zadarmo do huby nelítají, to je jasný a jestli tam byla možnost prostě se někde prosadit, tady byl problém toho rovnostářství, no. Tady by to bylo taky jinak, kdyby se vhodnotilo to, že ty umíš tohle a děláš to, tak budeš ohodnocenej lepší. A pořád můžeme žít v tý socialistický společnosti. Tím pádem by se to rozvrstвило, ale snaha byla rovnostářství, že jo. Takže to nějak moc nešlo. Možná potom až v 68. roce, že by se to hnulo tímhle směrem. No ale nevim, z té doby ne, nemám představu a nechci to nějak hodnotit. Ale na druhý straně, dneska už jsme o tom hovořili u oběda, Kateřina Jacques chce pořád žalovat a nebude se omlouvat tomu policistovi, ale kluci, který byli třeba na západě, a říkají, kdyby se chovala v Německu tak, tak ji zmlátí, protože oni tam neměli co dělat, porušovali zákon a ten zákrok byl oprávněnej vůči ní. To, že z toho vytěžila maximum, to je pravda. A říkali a v Americe by ji možná za to zastřelili. Tam se s tím nepárou. Oni kritizujou u nás jaksi omezování nebo já nevim, co, porušování lidských práv. V Číně olympijský hry, proč? Olympiáda je sport, a jestli tam je Tibet a jiný problémy, ať to řešej teda na úrovni státu nebo nějak tak, ať to netahaj do sportu a Američani ať si zametou před svým prahem, taky mají svý problémy, ale oni vlihnou všude jinam, všude je vidět chyba, spíš vidím teda tu ..... na tváři u druhýho, než na svý. To spíš v dnešní době vim, protože ty informace mám. Tenkrát jsem je neměl. Tady jsem žil, jak se žilo, jak žili všichni ostatní.“²³⁶

„No polistopadový vývoj u nás. Zpočátku jsem si řekl, ano, ta změna byla potřeba. Protože i tehdy jsem cítil, že pod vedením toho Jakeše to nebylo v pořádku, že sem asi i viděl, když

---

²³⁶ Rozhovor s J. Součkem; v Praze dne 24.4.2008; vedl P. Mücke; sbírka COH

*to bylo v tý televizi, že ty lidi chtěj asi změnu nějakou. I když já sem si myslel, že socialismus je pro nás to nejvýhodnější, ale viděl sem, když to přišlo, ano je to změna. Já sem sice na to doplatil osobně. Ale systém, který tady nastal, je to změna, jenomže sem nepočítal s tím, že to bude změna k tomu, že se tady vykrádá stát. Že vykrádá, že zmizej biliony korun a oni si z toho udělaj dojnou krávu. No to jsem jako nečekal, proto jsem zklamán. Ze začátku jsem tomu fandil, říkal jsem si dobře, došlo ke změně, bude tady víc politických stran, bude se třeba to i zlepšovat ten život v téhle společnosti. Takže jsem tomu i do určitý míry fandil, i když sem byl sám postižen, ale jsem velmi zklamán. Velmi.*²³⁷

Společnost se začala po roce 1989 chovat zcela jinak, v duchu nově nabyté svobody, demokracie a volného trhu. Někdo si myslí, že to nevyvolala změna režimu. „Já si myslím, že to záleží jenom na člověku a že to chování se nedá vynutit nějakými režimy a nějakými revolucemi. To zkrátka bylo asi vždycky a to nezáleží, jestli byly 50. léta nebo jestli byli rok 95, tak každý se chová nějak. Já v tomhle tom bych, už vůbec bych v tomhle tom nehledal politiku. Já si myslím, že zkrátka lidi byli tenkrát nějaký a jsou dneska nějaký a to, že se změnil nějaký režim. To až takový až okrajový.”²³⁸

Většina narátorů by se do minulého režimu rozhodně nevracela, i když přiznávají, že pro ně a jejich rodiny v té době vyplývaly určité výhody, jak sociální, tak i pracovní. „Aby to bylo tady ten stejný systém, který byl do revoluce, tak tohleto určitě se nikdy nevrátí, kdyby ty komunisti šli k moci, ale to ty lidi si myslí z tý vesnice, že asi by to bylo takhle pro ně dobrý, že by bylo zase všechno levný, všichni by museli dělat, kriminalita by byla samozřejmě menší nebo se dříve víc lidi báli, jako dneska se neboje, takže asi todleto no, ale to se stejně nestane, nemůže stát mlíko 2 koruny v dnešní době že jo, jako stálo před tím.”²³⁹

„Jako jestli byla revoluce nebo nebyla revoluce, to z mého pohledu si myslím, že je těžko hodnotit, protože sice, jak jsem říkal v tu dobu jsem byl mladej, měl jsem jiný starosti, měl jsem jiný potřeby a jiný povinnosti, což mám i teď, ale nevím jaký, jak jsem už řekl, jaký by byl vývoj toho státu, kdyby tady ty komunisti byli dál. Třeba by jsme se měli líp, třeba by jsme se měli hůř. To je těžko zhodnotit. V současný době po tý revoluci ten stát měl zase

---

²³⁷ Rozhovor s J. Zímou; v Jilové u Děčína dne 8.12.2012; vedla H. Doležalová; sbírka COH

²³⁸ Rozhovor s M. Zíkou; v Praze dne 17.12.2012; vedla P. Rozkošná; sbírka COH

²³⁹ Rozhovor s V. Beránkem; v Praze dne 13.3. 2013; vedl R. Macek; v archívu autora

*nějaký vývoj a samozřejmě pokud to chci srovnat, že někdo by to vrátil zpátky někdo ne, tak nějaký věci bych vrátil zpátky, nějaký věci bych nechal tak jak jsou v současné době.*²⁴⁰

Někteří příslušníci na minulý režim vzpomínají kladně, jelikož nebyl na lidi vyvíjen nějaký velký pracovní tlak. *„Když to porovnáám s tím průměrem, tak jsme se měli dobře, protože jsem nevydělával špatně, měl jsem stálý příjem, byt jsme měli, auto jsem si pořídil. Nestrádali jsme, ale nebylo to na nějaký moc velký vyskakování. Dneska se taky nemám špatně, ale musím se víc vohánět, protože mám hypotéku na krku na barák, kterou budu platit až do šedesáti. Já třeba co se týče té státní správy, tak si myslím, že jsme se špatně neměli a teď se taky špatně nemáme. Zase na druhou stranu já žiju poměrně skromně.*²⁴¹

*„Na minulý režim se dívám kladně. Kladněji než na současnou dobu, protože byl větší klid, nebyl národ tak stresovaný jak je teďka, byla práce, bylo všechno. To vám řekne každý. Nemusel mít strach o práci. Dneska vás sledují kamerami v práci, jak děláte. A co to je? To je špehování.*²⁴²

*„No, já si nestěžuju, že bych brečel, to v žádném případě. Spíš mám takové obavy, aby v této době se nestalo něco takovýho blbýho, že by přišly třeba děti o práci a tak dále. Ne, mně se nestýská po té době, to já nemůžu říct, já nejsem pesimista, že bych se a nadával furt. To já nenadávám, já konstatuju. A vždycky jsem se snažil nějakým způsobem nezakrňt. Ani fyzicky, ani duševně. A nepomůže mi dneska chodit a nadávat. Já musím starat se o to, že ještě nějaký ty vnuky mám a chci být vitální, chci si je svým způsobem užít, chci se s nima pobavit, chci být na tom zdravotně dobře a nechci zůstat někde zapšklej dědek, lidově řečeno.*²⁴³

Někteří stále věří ve správnost socialistického stylu bezpečnosti. *„Já jsem byl hrdý na to i jako příslušník Pohraniční stráže. Byl jsem veden k nějaký zodpovědnosti, k nějakému smyslu, že jsem ten smysl té práce viděl. Byl jsem v nějaké republice, která měla nastavený určitý pravidla a kdo ty pravidla porušoval, tak měl bohužel smůlu. Pak jsem přišel k SNB, kde se zasahovalo proti těm, kteří porušovali zákon. Slušní lidi s policií*

---

²⁴⁰ Rozhovor s Romanem; v Praze dne 4.1.2013; vedl R. Macek; v archivu autora

²⁴¹ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

²⁴² Rozhovor s J. Hruběšem; v Bruntále dne 13.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²⁴³ Rozhovor s Z. Dvořákem; v Bruntále dne 28.1.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

*problém nikdy neměli. Takže já tu službu nevnímám zle z mého pohledu, takže já ti říkám, byl jsem velmi spokojený jako s tím, že jsem polda, nebo pohraničník. Protože já říkám, my jsme jenom vlastně dohlíželi na to, že se mají dodržovat pravidla nějaký ve společnosti.*²⁴⁴

Proměna policejní služby během počátku devadesátých let dvacátého století byla razantní. Mnoho příslušníků odešlo, jelikož práce se pro ně stala namáhavou. Jiní odešli kvůli svému politickému postoji a jiní odešli za lukrativnějším výdělkem do soukromé sféry. Jeden z narátorů se vrátil ke své původní profesi, v které byl vyučen. *„Vrátil jsem se k řemeslu a zas ty novoty, co tady už v tom řemesle byly, jsem se musel naučit. S chlapama jsem dělal, že*²⁴⁵. Další narátor odešel od policie kvůli převedení jeho náplně práce pod patronát města, kde se zřídil odbor dopravy. *„Já se držím toho, vlastně od té doby, co jsem přešel v rámci policie na dopravní inspektorát a to mi bylo nějakých 35 nebo kolik mi bylo, tak od té doby se snažím té dopravy držet.*²⁴⁶ Demokracie a svoboda s sebou přinesla mnoho stinných stránek, jako korupci, kupčení, mafii, či vydírání a s tím spojené vraždy na objednávku. Příslušníci policie se s tím před rokem 1989 nesetkali, a tak jejich práce dostala zcela jiný rozměr. Je tedy pochopitelné, že dnes rádi vzpomínají na éru socialistické Veřejné bezpečnosti, kdy řešili většinou malé přestupky, veřejné pobuřování, či rozkrádání socialistického majetku. Tato doba jim díky autoritářskému režimu, který potřeboval hlavně zajistit klid a bezpečnost ve státě bohužel na úkor lidských práv, dopřávala také výlučné postavení ve společnosti. Toto klidné období se změnilo a transformovaná policie vstupovala do nové demokratické éry personálně oslabena a hledala, či dodnes hledá, své místo v české společnosti. Je pravdou, že svou předrevoluční autoritu postavenou výlučně na represii, teď policie znovu i když pomalu získává pomocí demokratických metod.

---

²⁴⁴ Rozhovor s P. Pašerákem; v Praze dne 13.9.2013; vedl R. Macek; v archívu autora

²⁴⁵ Rozhovor s J. Hrubešem; v Bruntále dne 9.2.2012; vedl T. Nieser; sbírka COH

²⁴⁶ Rozhovor s J. Macounem; v Mladé Boleslavi dne 27.11.2012; vedl M. Olšák; sbírka COH

4. ZÁVĚR

První kapitola nám poskytla náhled do dětství policistů, které bylo stejné, jako dětství většiny tehdejších dětí. Bylo plné her, bezstarostnosti, ale také politického zapojení do tehdejších mládežnických organizací. Aby policista v mládí nebyl v Pionýru, či později ve Svazu socialistické mládeže, by bylo hlavní překážkou ke vstupu do řad SNB.

Motivací ke vstupu do řad policie bylo několik. To nám mapuje druhá kapitola. Bylo to buď finanční ohodnocení, zájem zůstat u silových složek státu po základní vojenské službě, či touha po vzrušení v tehdy monotónním socialistickém světě.

Některým by se mohlo zdát, že život u tehdejšího Sboru národní bezpečnosti byl bezstarostný a pohodový. Ale jak nám dokazuje třetí kapitola, nebyla to pravda. Neustálá pohotovostní služba bez jakéhokoli ohodnocení navíc ubírala policistům jejich volný čas, který tak nemohli věnovat své rodině. Proto se mnoho rodin policistů rozpadlo. Na konci 80. let si již nemohli brát ani dovolenou, jelikož demonstrací proti režimu se množilo, a tak museli být v nepřetržité pohotovosti. To se samozřejmě změnilo po pádu režimu, ale raketový vzestup kriminality všeho druhu jejich práci jen ztížilo. Politický dohled komunistické strany byl pro mnohé příslušníky nesnesitelný. I ti, kteří byli režimu věrni, a dokonce mu věřili, nemohlo cestovat do sousedních zemí, ani do těch spřátelených. Neustálé politické a ideologické školení příslušníkům ubíralo čas, který by mohli věnovat své práci, či rodině.

Osobní život příslušníků byl velmi omezený, díky výše zmíněným důvodům. Svě koníčky z mládí museli oželeť, jelikož při tak malém dostatku volného času, se museli věnovat své rodině, aby ji udrželi pohromadě. Samozřejmě, že se také věnovali svým chatám či zahrádkám. Nikterak v civilním životě nevybočovali z chatařské a zahrádkářské kultury socialistického Československa.

V páté kapitole jsme se dozvěděli, jaký byl postoj těch, kteří stáli na druhé straně „barikád“ v zelených uniformách. Také pochybovali o tom, že Jakešův režim je udržitelný a mnohé změny vítali. Opozici a demonstranty vnímali v režii komunistické propagandy, která jim byla vštěpována do hlavy na každém politickém školení. Informace z druhé strany mince získali až po pádu tehdejšího režimu.

Šestá kapitola se věnuje období tzv. transformace české společnosti. Práce policie se změnila díky novým trestným činům, na které nebyla ani ona, ani legislativa připravena. Bezpečnostní aparát, který byl vystavěn na autoritářském principu komunistické strany, najednou musel začít fungovat ve zcela jiném a neznámém prostředí. To se zákonitě promítlo i do počáteční neschopnosti policie řešit takové trestné činy, které na počátku 90. let zasáhly naší republiku.

Předposlední kapitola se zcela věnuje přechodu od SNB k Policii ČR. Jak se ukázalo, nebyl to přechod snadný. Personální změny, prověrky a nové směrnice práce přinášely chaos do práce policie. Mnozí příslušníci odešli, jelikož nedokázali zvládat tak velký pracovní nápor. Na druhé straně se policistům určil pevný fond pracovní doby, zvýšil se plat a začaly se platit přesčasy, či práce o víkendech a svátcích. Počátek devadesátých let byl pro celou společnost chaotický, kdy se všichni museli vyrovnávat s rychlým přechodem od socialistické společnosti k té kapitalistické.

V poslední kapitole jsem dal prostor narátorům se vyjádřit ke své profesní dráze u policie, ke svému osobnímu životu, či k názoru na vývoj naší země.

Veřejná bezpečnost socialistického Československa je vnímána jako represivní orgán tehdejší moci. Musíme si uvědomit, že taktéž jakákoli policie, i toho nejdemokratičtějšího státu působí represivně. Příslušníci VB a později Policie ČR byli a jsou obyčejní lidé, kteří mají své touhy a životy, stejně jako mnozí z nás. Službu vlasti museli a musí vykonávat za jakéhokoli režimu, plnit rozkazy. Je pravdou, že socialistická zákonnost byla proti základní povaze lidských práv, ale příslušníci jen vykonávali svou práci dle jejich služební přísahy, se kterou nemuseli v mnohých případech souhlasit, stejně jako dnes a která praví, že při ochraně své vlasti nebude příslušník váhat nasadit i svůj život.

Oni jsou obyčejní lidé a nikdo je nemůže odsuzovat za to, že sloužili a chránili socialistický stát. Protože pak bychom museli odsoudit všechny, kdo pro tento stát pracovali, od uklízeček, přes dělníky v ČKD, po profesory na vysokých školách.

Mým názorem je, že příslušníci SNB a policie byli a jsou posuzováni mnohem přísněji než výše uvedená povolání. Proč? Protože tito příslušníci byli a jsou v očích lidí ti,

kteří jim berou řidičáky za jízdu pod vlivem alkoholu, udělují jim pokuty, kazí jim zábavu při hlasitých oslavách v době nočního klidu, kontrolují jim občanky při pouhé procházce městem, dohlížíjí prostě na dodržování zákonů, které jsou pro určité lidi nepohodlné. A uklízečka? Ta nám přece uklidí, dělá veřejný prostor hezčí. Dělník? Ten nám něco vyrobí, postaví, zkonstruuje. A profesor? Ten přece dělá lidi býti chytřejšími. Rozdíl na první pohled.

Ale toto je určitě podnět pro další bádání.

5. POUŽITÉ ZDROJE

ROZHOVORY:

BERÁNEK, V.: rozhovory konané 28. 12. 2012 a 13.3. 2013 v Praze; vedl Roman Macek

DVOŘÁK, Z.: rozhovory konané 21. 1., 28. 1. a 29. 1. 2012 v Bruntále; vedl Tomáš Niesner

HRUBEŠ, J.: rozhovory konané 9. 2. a 13. 2. 2012 v Bruntále; vedl Tomáš Niesner

MACOUN, J.: rozhovory konané 12. 11. a 27. 11. 2012 v Mladé Boleslavy; vedl Miroslav Olšák

PAŠERÁK, P.: rozhovory konané 1. 9. a 13. 9. 2013 v Praze; vedl Roman Macek

ROMAN: rozhovory konané 15. 11. 2012 a 4. 1. 2013 v Praze; vedl Roman Macek

SOUČEK, J.: rozhovory konané 10. 4. 2008 a 24. 4. 2008 v Praze; vedl Pavel Mücke

ZÍKA, M.: rozhovory konané 16. 11. a 17. 12. 2012 v Praze; vedla Pavlína Rozkošná

ZÍMA, J.: rozhovory konané 3. 11. a 8. 12. 2012 v Jílovém u Děčína; vedla Hana Doležalová

ARCHIVNÍ MATERIÁLY:

Sborník archivních prací Ministerstva vnitra ČR

Archiv Muzea Policie ČR

Archiv bezpečnostních složek

Ústav pro studium totalitních režimů – webový projekt 1968 a 1989

LITERATURA:

DURMAN, K.: Útěk od praporů, Kreml a krize impéria 1964-1991; Karolinum, Praha 1998

EMMERT, F.: Sametová revoluce, Kronika pádu komunismu; Press ČT, Praha 2009

FRANC, M. a KNAPÍK, J.: Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967, I.díl; Academia, Praha 2011

JEŽEK, T.: Zrození ze zkumavky; Prostor, Praha 2007

JUNEK, M. (ed.): Svobodně! Rádio Svobodná Evropa 1951 – 2011; Radioservis, Praha 2011

LACKO, M. a SABO, J.: Žandár troch režimov; Ústav pamati národa, Bratislava 2011

MUZIKANTOVÁ, M.: Pohotovostní pluk VB ČSR (1969), 1070 – 1990 (Nástin org. vývoje); Internetová verze Sborníku AMV 2/2004

NOŽINA, M.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR; Themis, Praha 2003

viz.: PECKA, J.: *Sovětská armáda v Československu 1968 - 1991*; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1996

OTÁHAL, M.: Opozice, moc a společnost 1969 – 1989; Maxdorf, 1994

OTÁHAL, M. a VANĚK, M.: Sto studentských revolucí; NLN, Praha 1999

PELIKÁNOVÁ, H.: Bydlení jako norma a jako životní strategie v normalizačním Československu; IN: VANĚK, M. (ed.): Obyčejní lidé ... ?!; Academia, Praha 2009

PETRÁŠ, J.: Fotbalový oddíl Rudá hvězda/Sportovní klub policie České Budějovice 1951-2011, Jihočeské muzeum, České Budějovice 2011

PULEC, M.: Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, Seznamy usmrcených osob na státních hranicích 1945 – 1989; Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006

PULLMANN, M.: Konec experimentu, Přestavba a pád komunismu v Československu; Skriptorium, Praha 2011

PŘEČAN, V. a CÍSAŘOVÁ, B.: Charta 77: Dokumenty; ÚSD AV ČR, Praha 2007

RÁKOSNÍK, J.: Sovětizace sociálního státu, Lidově demokratický režim a sociální práva občanů v ČSR, 1945-1960; Fontes, Praha 2010

RYCHLÍK, J.: Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu; ÚSD AV ČR, Praha 2007

SCHINDLER-WISTEN, P.: „Kdo neokrádá stát, okrádá rodinu“ – Rodina v komunistickém Československu; IN: VANĚK, M. (ed.): Obyčejní lidé ... ?!; Academia, Praha 2009

SCHINDLER-WISTEN, P.: Společenské aspekty chalupářské subkultury v období tzv. normalizace; Disertační práce, FHS UK v Praze, 2010

SUK, J.: Labyrintem revoluce, Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990); Prostor, Praha 2009

Stručný přehled kriminality v ČSFR, ČR a SR, za rok 1991 v porovnání s rokem 1990; FMV a FS VB, Praha 1992; str. 85 a Kriminalita v ČSSR, 1988; FMV, Praha 1989

Stručný přehled kriminality v ČSFR, ČR a SR, za rok 1991 v porovnání s rokem 1990; FMV a FS VB, Praha 1992; str. 32 a Kriminalita v ČSSR, 1988; FMV, Praha 1989

TRUSINA, Š.: Nástin problematiky prověrek příslušníků StB s příkladem města Brna; Bakalářská práce; Mas.univerzita Brno, 2008

TŮMA, O.: Zítra zase tady!: Protirežimní demonstrace v předlistopadové Praze jako politický a sociální fenomén; Praha : Maxdorf, 1994

VALEŠ, L.: Komunální volby v Tachově v 90. letech 20. století; IN: Minulostí západočeského kraje; Sborník Archivu města Plzně XLIII, 2008

VANĚK, M.: Mocní? a Bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace. Interpretační studie životopisných interview; Prostor 2006

VANĚK, M.: Nedalo se tady dýchat, Ekologie v českých zemích v letech 1968 až 1989; Maxdorf, Praha 1996

Základní informace o výběru uchazečů pro službu v SNB a studiu ve školách MV: Praha 1989; příručka HŠ LM v ČSSR

ŽÁČEK, P.: Vypovídat pravdu a nic nezamlčet: Protokoly parlamentní vyšetřovací komise pro objasnění událostí 17. listopadu 1989-1. díl; Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013

PERIODIKA:

Aktuální informace; Redakce ústředního orgánu FMV Bezpečnost; Praha, 21.11.1989

BURIÁNEK, J.: *Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností*; FF UK, Praha; In: Sociologický časopis, XXXVII, (1/2001)

článek K. Josefa z 1.1.1992; Komunistická mafie na Institutu FMV;
In:<http://www.cibulka.net/nnoviny/nn1992/nn0792/obsah/30.htm>

FRIČ, P.: *Korupce – deviantní chování, nebo sociální dezorganizace?-Případ české policie*; In: Sociologický časopis, XXXVII,(1/2001); ISS FSV UK, Praha

KVAPILOVÁ, I: *Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní politiku*; In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 5/2007

KVAPILOVÁ, I: *Organizační vývoj SNB v 80. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní politiku*; In: Sborník Archivu bezpečnostních složek 6/2008

SESSAR, K.: *Společnost v období transformace a strach z kriminality*; Universität Hamburg, SRN; In: Sociologický časopis, XXXVII, (1/2001)

INTERNETOVÉ ZDROJE:

ČSÚ, Databáze prům. platů 1960-2010;

http://csugeo.i-server.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzdy_1960

Historie PČR-PMJ:

<http://www.policie.cz/clanek/historie-jednotky.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

http://www.naseduchody.cz/clanek_67-kategorie.html

<http://www.speedwaya-z.cz/view.php?cislocclanku=2011110501>